

**Дев'ятий проміжний звіт
щодо виявлених порушень
міжнародного гуманітарного
права та міжнародного права
прав людини в Україні**

9

Дев'ятий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні

9

15 липня 2026 року

*Дев'ятий проміжний звіт щодо виявлених порушень
міжнародного гуманітарного права та міжнародного
права прав людини в Україні – 15 липня 2026 року*

Опубліковано
Бюро з демократичних інститутів
та прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ
вул. Медова, 10
Варшава, 00-251
Польща
www.osce.org/odihr

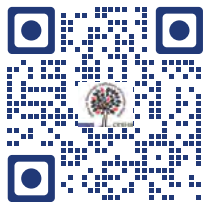
© ОБСЄ/БДІПЛ 2026

Зміст цієї публікації може вільно використовуватися
та копіюватися в навчальних та інших некомерційних
цілях за умови, що будь-яке таке відтворення
супроводжується
посиланням на ОБСЄ/БДІПЛ як на джерело інформації.

ISBN: 978-92-9271-573-1

Дизайн: Єжи Скакун (Jerzy Skakun)

Фотографія на обкладинці: Р. Різванов (R. Rizvanov) /
Shutterstock.com

*У разі будь-яких невідповідностей або розбіжностей між українською та англійською
версіями цього документа, англійська версія вважатиметься пріоритетною.*

Зміст

I. Резюме звіту	5
II. Вступ	11
III. Огляд ситуації з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року	15
а. Тривалі порушення МГП під час ведення бойових дій	16
б. Гуманітарна ситуація	26
в. Інші важливі події	30
IV. Конкретні проблеми, описані свідками та уцілілими	37
а. Напади на гуманітарні операції	38
б. Свавільні позбавлення волі та насильницькі зникнення на територіях, підконтрольних російській владі	40
в. Катування та жорстоке поводження на територіях, підконтрольних російській владі	46
г. Ситуація з військовополоненими	50
ґ. Обмін цивільними особами	58
д. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом на територіях, підконтрольних російській владі	60
е. Управління окупованими територіями та пов'язані з цим порушення	64
Спроби змінити статус та режим окупованих територій	64
Примусове набуття російського громадянства	64
Серйозні та системні зміни, пов'язані з освітою	67
Примусовий призов та вербування до збройних сил Російської Федерації	71
Придушення інакомислення	74
є. Судові процеси над українськими цивільними особами та військовополоненими, організовані російською владою	76
ж. Примусова співпраця з окупаційною владою та обвинувачення у колабораційній діяльності	79
з. Використання дітей у воєнних діях	81
V. Оновлені тимчасові рекомендації	85

Резюме звіту

I

1. Відповідно до свого моніторингового мандату, БДІПЛ започаткувало Ініціативу з моніторингу в Україні (ІМУ) з метою здійснення спостереження та звітування щодо найбільш нагальних питань, що впливають на життя цивільних осіб та військовополонених, після вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року. Це дев'ятий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права (МГП) та міжнародного права прав людини (МППЛ), підготовлений ІМУ на основі висновків та рекомендацій, викладених у восьми попередніх проміжних звітах.
2. Звіт містить короткий огляд подій у контексті збройного конфлікту з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року. Разом з тим, основна частина звіту присвячена конкретним питанням, про які 107 учасників та свідків повідомили БДІПЛ під час трьох моніторингових візитів в Україну, здійснених БДІПЛ у першій половині 2026 року. Звіт також ґрунтується на даних дистанційного моніторингу ІМУ з використанням методів розслідування з відкритих джерел інформації. Крім того, БДІПЛ отримало інформацію від неурядових організацій (НУО) та використало інформацію, надану або опубліковану установами України та Російської Федерації, а також міжурядовими організаціями (МУО), на яку є посилання у тексті звіту.
3. Моніторинг БДІПЛ за веденням бойових дій показав, що з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року російські збройні сили продовжували завдавати масштабних скоординованих ударів по міських районах України. Прифронтові громади й надалі зазнавали значних збитків, зокрема через посилене застосування безпілотників малої дальності. Протягом зимових місяців тривали систематичні удари по українських об'єктах енергетики, водночас почастишали атаки на портову та залізничну інфраструктуру. Кількість підтверджених жертв серед цивільного населення на контрольованих урядом територіях України зросла на 45 відсотків порівняно з аналогічним періодом 2025 року. Заподіяна цивільному населенню шкода внаслідок цих атак, свідчать про те, що Російська Федерація неодноразово не дотримувалася основних принципів міжнародного гуманітарного права щодо пропорційності та вжиття запобіжних заходів під час здійснення нападів, що можуть кваліфікуватися як воєнні злочини.
4. У значно менших масштабах Збройні Сили України також здійснювали обстріли та удари баражуючими боеприпасами у густонаселених районах окупованих Росією територій України, що часом призводило до жертв серед цивільного населення. Українські збройні сили атакували нафтову інфраструктуру, а також об'єкти військово-промислового комплексу, що в деяких випадках призводило до жертв серед цивільного населення та пошкодження цивільних об'єктів.

5. Бойові дії та суворі зимові умови ще більше погіршили і без того критичну гуманітарну ситуацію. Внаслідок атак на енергетичну інфраструктуру, зокрема на окупованих Росією територіях України, було порушено електро-, тепло- та водопостачання. Прифронтові громади залишалися без доступу до базових послуг і безпеки зазнавали постійних безпекових ризиків. БДІПЛ отримало повідомлення про випадки, коли цивільні особи ставали об'єктами умисних атак безпілотників російських збройних сил під час виконання їх повсякденних справ. Особливо тяжкою гуманітарна ситуація була в окупованих Росією прифронтових громадах у Херсонській області, зокрема в Олешках, де, за наявною інформацією, російські збройні сили перешкоджали цивільним особам залишити місто.
6. Іноземні громадяни, які брали участь у бойових діях на боці Російської Федерації, розповіли про хижацьке вербування, зокрема оману і примус, а також про катування та інші види жорстокого поводження під час перебування під контролем військової влади.
7. Свідки повідомили БДІПЛ про триваючі атаки з боку Російської Федерації, що перешкоджають гуманітарним операціям та призводять до загибелі та поранень гуманітарного персоналу.
8. БДІПЛ опитало ще 20 уцілілих осіб та отримало свідчення від родичів 31 особи, які були або залишаються свавільно затриманими чи зазнали насильницького зникнення на окупованих Росією територіях України, включно з сімома випадками арештів, що відбулися нещодавно, у 2025 році. Нові докази, зібрані БДІПЛ, підтвердили раніше задокументовані закономірності, зокрема щодо категорій осіб, які ставали об'єктами переслідування, позбавлення процесуальних гарантій, подальшого застосування тримання під вартою без зв'язку із зовнішнім світом, а також кримінального переслідування за ймовірно сфабрикованими звинуваченнями, що викликає серйозну стурбованість щодо дотримання гарантій справедливого судового розгляду.
9. БДІПЛ зібрало додаткові докази поширеного та систематичного застосування катувань представниками російської влади щодо утримуваних українських цивільних осіб. БДІПЛ опитало 21 уцілілу особу, а також родичів осіб, які були або залишаються затриманими російськими органами влади. Методи, цілі та обставини застосування катувань залишалися такими ж, як і в попередніх звітах. Колишні українські військовополонені повідомили БДІПЛ, що зазнавали катувань майже в кожному місці позбавлення волі, що відповідає попереднім висновкам.

10. БДІПЛ отримало повідомлення, що підтверджують висновки попередніх звітів про вкрай важкі умови утримання цивільних осіб, а також неналежні умови інтернування українських військовополонених.
11. БДІПЛ також отримало десять свідчень від колишніх цивільних ув'язнених, яких було звільнено в рамках обміну військовополоненими. Як і у попередніх висновках, видається, що затриманих цивільних осіб фактично використовували як «розмінну монету» в процесі обміну, що є рівнозначним захопленню заручників, забороненому нормами МГП.
12. БДІПЛ збило 22 свідчення про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК) щодо жінок і чоловіків, з яких 15 надали безпосередні уцілілі. Майже половина свідчень, отриманих БДІПЛ щодо військовополонених, також містила звинувачення у СНПК, вчиненому проти українських військовополонених, які перебували у російському полоні. Види скоєного СНПК залишалися подібними до тих, що були зафіксовані у попередніх проміжних звітах БДІПЛ та включали різні випадки зґвалтування, а також застосування електричного струму до грудей та статевих органів.
13. БДІПЛ збило додаткову інформацію від свідків щодо подальших спроб російської влади, змінити статус і режим окупованих Росією територій України всупереч нормам МГП, зокрема шляхом поставлення можливості мешканців проживати на окупованих територіях у залежність від набуття російського громадянства. Продовжувалося нав'язування шкільної програми Російської Федерації, водночас ще більше посилювалися заходи, спрямовані на військово-патріотичне виховання дітей. Також тривали спроби примусового призову та вербування українських цивільних осіб на окупованих Росією територіях.
14. БДІПЛ також продовжувало отримувати повідомлення, у тому числі 21 свідчення очевидців, про застосування адміністративних та судових заходів, включаючи «депортації», з метою придушення реального чи уявного інакомислення серед цивільного населення на окупованих Росією територіях України, що підтверджує висновки, викладені у попередніх проміжних звітах.
15. У ширшому контексті БДІПЛ отримало інформацію, зокрема 25 свідчень очевидців, про несправедливі та незаконні судові процеси над українськими цивільними особами та військовополоненими, які проводилися російською владою за сфабрикованими звинуваченнями, зокрема у тероризмі, вбивстві та шпигунстві. Судові процеси відбувалися як у Російській Федерації, насамперед у Ростові-на-Дону, так і на окупованих Росією територіях України, зокрема у Севастополі та Донецькій області. Багато з цих судових процесів, усі з яких завершилися

ухваленням обвинувальних вироків, ґрунтувалися на зізнаннях, які, як стверджується, були отримані в результаті катувань.

16. Свідки продовжували інформувати БДІПЛ про спроби російської влади змусити мешканців окупованих Росією територій України до «співпраці» у спосіб, що порушує норми МГП, водночас наражаючи їх на ризик несправедливого судового переслідування з боку української влади відповідно нечітких формулювань у законодавстві про «колабораційну діяльність».
17. БДІПЛ отримало інформацію, зокрема зі свідчень очевидців, яка вказує на вербування дітей Російською Федерацією для збору розвідувальних даних, шпигунства та диверсійної діяльності. БДІПЛ також отримало повідомлення про те, що українська влада використовувала інформацію про місця розташування російських військових, яку надавали діти, які проживають на окупованих Росією територіях України.
18. БДІПЛ надає низку рекомендацій, закликаючи обидві сторони конфлікту вирішити питання, висвітлені у цьому звіті, а також поважати та забезпечувати дотримання МГП та МППЛ. БДІПЛ також рекомендує державам-учасницям ОБСЄ забезпечити компенсацію уцілілим від порушень, вжити заходів для забезпечення притягнення винних до відповідальності, а також підтримати та фінансувати гуманітарну допомогу і документування порушень МГП та МППЛ з боку громадянського суспільства.

Вступ

II

19. Через понад чотири роки після вторгнення Російської Федерації в Україну, війна продовжує супроводжуватися масовими стражданнями цивільного населення, а також серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права (МГП) та міжнародного права прав людини (МППЛ).
20. Зобов'язання ОБСЄ у сфері людського виміру підкреслюють життєво важливе значення дотримання і виконання державами-учасницями своїх зобов'язань обов'язкового характеру з МГП і МППЛ за міжнародними договорами,¹ у тому числі за Женевськими конвенціями.²
21. Відповідно до свого основного мандата щодо надання допомоги державам-учасницям ОБСЄ у виконанні зобов'язань у сфері людського виміру,³ БДППЛ заснувало Ініціативу з моніторингу в Україні (ІМУ) одразу після вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року та розпочало моніторинг і документування повідомлень про порушення в контексті збройного конфлікту, зосередивши увагу на найбільш нагальних питаннях, що впливають на життя цивільних осіб та військовополонених.
22. Аналіз БДППЛ ситуації в Україні та ймовірних порушень МГП та МППЛ ґрунтується на відповідних правових нормах, що застосовуються до збройного конфлікту в Україні. Так звана «анексія» або інтеграція територій, окупованих Російською Федерацією, є незаконною згідно з міжнародним правом, не має юридичної сили та не змінює статусу цих територій, які залишаються українською територією. Більше інформації про правову базу можна знайти на вебсайті БДППЛ.⁴

1 Див. [Заключний документ Будапештського саміту](#) (Будапештський документ 1994 р.), НБСЄ, 6 грудня 1994 р., с. 13, 35.

2 Див. [Заключний документ Гельсінського саміту](#) (Гельсінський документ 1992 р.), Четверта зустріч НБСЄ на найвищому рівні, 10 липня 1992 р., пп. 47-52; НБСЄ, [Будапештський документ 1994 р.](#), Розділ IV, Кодекс поведінки щодо військово-політичних аспектів безпеки, пп. 29-35.

3 НБСЄ, [Гельсінський документ 1992 р.](#) Див. також ОБСЄ/БДППЛ, [Проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Перший проміжний звіт), 20 липня 2022 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Другий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Другий проміжний звіт), 14 грудня 2022 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Третій проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Третій проміжний звіт), 17 липня 2023 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Четвертий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Четвертий проміжний звіт), 12 грудня 2023 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [П'ятий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (П'ятий проміжний звіт), 22 липня 2024 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Шостий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Шостий проміжний звіт), 13 грудня 2024 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Сьомий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Сьомий проміжний звіт), 15 липня 2025 р.; ОБСЄ/БДППЛ, [Восьмий проміжний звіт щодо виявлених порушень міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в Україні](#) (Восьмий проміжний звіт), 16 грудня 2025 р., для отримання додаткової інформації щодо мандата БДППЛ.

4 Див. ОБСЄ/БДППЛ, [Правова база, що застосовуються до збройного конфлікту в Україні](#), 17 липня 2023 р.

23. Методологія, яку застосовує ІМУ, була розроблена з урахуванням обставин і для застосування в умовах, що склалися в Україні. БДІПЛ застосовує підхід з урахуванням психологічної травми, керуючись принципами «не нашкодь», інформованої згоди та усвідомлення ризиків повторної травматизації. Більше інформації щодо методології можна знайти на сайті БДІПЛ.⁵
24. Цей дев'ятий проміжний звіт ґрунтується на висновках та рекомендаціях восьми попередніх проміжних звітів щодо виявлених порушень МГП та МППЛ в Україні, опублікованих у липні 2022 року (Перший проміжний звіт), грудні 2022 року (Другий проміжний звіт), липні 2023 року (Третій проміжний звіт), грудні 2023 року (Четвертий проміжний звіт), липні 2024 року (П'ятий проміжний звіт), грудні 2024 року (Шостий проміжний звіт), липні 2025 року (Сьомий проміжний звіт) та грудні 2025 року (Восьмий проміжний звіт) відповідно.⁶ Публічна звітність БДІПЛ має на меті зробити подальший внесок у забезпечення притягнення до відповідальності за порушення МГП та МППЛ, скоєні в контексті збройного конфлікту в Україні.
25. Звіт починається з огляду питань, пов'язаних із конфліктом, і важливих подій, що відбулися в контексті збройного конфлікту в Україні у період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року. Далі в ньому розглядаються конкретні питання, порушені під час особистих інтерв'ю з уцілілими та свідками, проведених БДІПЛ у першій половині 2026 року і які дозволили донести голоси цих осіб до широкого загалу.⁷ Протягом цього періоду БДІПЛ здійснило три моніторингові візити до України. Під час цих візитів БДІПЛ провело 104 інтерв'ю зі 107 очевидцями, серед яких були уцілілі особи та свідки ймовірних порушень МГП та МППЛ (50 жінок та 57 чоловіків).⁸ Респонденти БДІПЛ походили з різних регіонів України, зокрема з Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Житомирської, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей, а також з Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Крим).
26. БДІПЛ висловлює глибоку вдячність усім свідкам та уцілілим особам, які надали свої свідчення. Крім того, БДІПЛ отримало інформацію від неурядових організацій (НУО) та використало інформацію, надану або

5 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Методологія Ініціативи з моніторингу в Україні](#), 17 липня 2023 р.

6 ОБСЄ/БДІПЛ, [Перший проміжний звіт](#); [Другий проміжний звіт](#); [Третій проміжний звіт](#); [Четвертий проміжний звіт](#); [П'ятий проміжний звіт](#); [Шостий проміжний звіт](#); [Сьомий проміжний звіт](#); [Восьмий проміжний звіт](#).

7 У зв'язку з цим певна інформація, включена до розділу IV, може стосуватися подій, що відбулися до 1 грудня 2025 року.

8 Станом на 31 травня 2026 року ІМУ здійснила 30 моніторингових візитів в Україні та за її межами, під час яких провела 786 інтерв'ю з загалом 827 уцілілими особами або свідками ймовірних порушень МГП та МППЛ (418 жінками та 409 чоловіками).

опубліковану установами України та Російської Федерації, а також міжурядовими організаціями (МУО), на яку є посилання у тексті звіту.

Огляд ситуації з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року

III

А. ТРИВАЛІ ПОРУШЕННЯ МГП ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

27. БДІПЛ продовжує відстежувати повідомлення про порушення МГП, скоєні під час ведення бойових дій як на підконтрольних урядом, так і на окупованих Росією територіях України, а також у Російській Федерації. Звітний період характеризувався продовженням масштабних скоординованих ударів російських збройних сил по міських районах, що призводило до стабільно високого рівня жертв серед цивільного населення, а також до пошкодження та руйнування цивільних об'єктів. Протягом усієї зими тривали систематичні удари по об'єктах енергетики, спричиняючи значні порушення цивільного життя по всій країні, водночас посилювалися атаки на портову та залізничну інфраструктуру. Прифронтові райони продовжували зазнавати значного впливу через дедалі ширше застосування дронів малої дальності, а також повітряних бомбардувань, артилерійських обстрілів та ударів з реактивних систем залпового вогню (РСЗВ). На окупованих Росією територіях України та на території самої Російської Федерації українські удари інколи призводили до пошкодження цивільної інфраструктури, а в кількох випадках – до численних жертв та поранень серед цивільного населення внаслідок одного інциденту.
28. У період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року кількість підтверджених жертв серед цивільного населення (загиблих і поранених) на підконтрольних урядом територіях України зросла на 45% порівняно з аналогічним періодом 2025 року.⁹ Водночас порівняно з попереднім звітним періодом ці показники в цілому залишилися на приблизно тому самому рівні, збільшившись менш ніж на 4%. Це свідчить про стійке зростання кількості жертв серед цивільного населення, яке спостерігається з початку 2025 року, що зумовлено насамперед активізацією застосування Російською Федерацією далекобійної зброї по всій території країни, а також збільшенням кількості атак дронів малої дальності в прифронтових районах. Примітно, що рівень втрат протягом звітного періоду залишався порівняним із показниками, зафіксованими впродовж попередніх літніх та осінніх місяців, коли кількість таких жертв історично були вищими. На окупованих Росією територіях України кількість підтверджених жертв серед цивільного населення була на 13% нижчою, ніж у період з грудня 2024 року по травень 2025 року. Водночас порівняно з періодом

9 Див. Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН), Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення: [грудень 2024 року](#), 9 січня 2025 р., с. 2; [січень 2025 року](#), 11 лютого 2025 р., с. 2; [лютий 2025 року](#), 11 березня 2025 р., с. 2; [березень 2025 року](#), 9 квітня 2025 р., с. 2; [квітень 2025 року](#), 8 травня 2025 р., с. 2; [травень 2025 року](#), 11 червня 2025 р., с. 2; [червень 2025 року](#), 10 липня 2025 р., с. 2; [липень 2025 року](#), 13 серпня 2025 р., с. 2; [серпень 2025 року](#), 10 вересня 2025 р., с. 2; [вересень 2025 р.](#), 10 жовтня 2025 р., с. 2; [жовтень 2025 року](#), 12 листопада 2025 р., с. 2; [листопад 2025 року](#), 12 грудня 2025 р., с. 2; [грудень 2025 року](#), 12 січня 2026 р., с. 2; [січень 2026 року](#), 13 лютого 2026 р., с. 2; [лютий 2026 року](#), 16 березня 2026 р., с. 2; [березень 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 2; [квітень 2026 року](#), 13 травня 2026 р., с. 2; [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 2.

з червня по листопад 2025 року ця цифра була на 32% вищою.¹⁰ З огляду на відсутність доступу для незалежного моніторингу, обмеження на висвітлення атак у медіа та відносно невелику кількість підтверджених жертв серед цивільного населення на окупованих Росією територіях, ці коливання слід тлумачити з обережністю, оскільки вони не обов'язково свідчать про істотні зміни в характері бойових дій.

29. Як зазначалося у попередніх проміжних звітах,¹¹ з початку 2025 року БДІПЛ спостерігає значне зростання використання ракет великої дальності та баражуючих боєприпасів під час атак Російської Федерації на густонаселені райони України. Ця закономірність зберігалася й упродовж звітнього періоду: з лютого по травень атаки із застосуванням цього виду озброєння були основною причиною жертв серед цивільного населення, причому більшість з них мали місце в містах та населених пунктах, віддалених від лінії фронту.¹² Крім того, російські збройні сили продовжували здійснювати часті масштабні скоординовані удари, що передбачали одночасний запуск сотень засобів ураження, часто у нічний час. Хоча багато з цих атак були спрямовані насамперед на військові цілі або так звані об'єкти «подвійного призначення»,¹³ такі як військово-промислові, промислові, логістичні об'єкти та об'єкти критичної інфраструктури,¹⁴ житлові будинки та інші цивільні об'єкти нерідко зазнавали ударів, що призводило до численних жертв та поранень серед цивільного населення. Частота таких атак і рівень завданої ними шкоди цивільному населенню свідчать про те, що Російська Федерація неодноразово не дотримувалася основоположних принципів МГП щодо пропорційності та вжиття запобіжних заходів під час здійснення нападів,¹⁵ що може становити воєнні злочини.¹⁶

10 Там само. УВКПЛ зазначає, що фактична кількість може бути більшою, оскільки деякі повідомлення ще не підтверджено.

11 ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 23; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 29.

12 УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення: [лютий 2026 року](#), 16 березня 2026 р., с. 2; [березень 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 2; [квітень 2026 року](#), 13 травня 2026 р., с. 2; [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 2.

13 Цивільні об'єкти, які також слугують військовим цілям і, з огляду на їхній характер, розташування, призначення або використанню, роблять ефективний внесок у військові дії, тим самим кваліфікуючись як військові цілі, незважаючи на їхні цивільні функції. Однак для того, щоб такий об'єкт подвійного призначення став об'єктом, на який можна законно наносити удари, атака повинна приносити безперечну військову перевагу. Див. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 8, 10; Додатковий протокол I, ст. 52(2).

14 Див., наприклад, [Міноборони РФ повідомило про нічний масований удар по військових цілях в Україні](#), «Інтерфакс», 24 березня 2026 р., російською мовою; Міністерство оборони Росії, [повідомлення](#) у Telegram від 14 травня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 травня 2026 р., російською мовою.

15 Оскільки БДІПЛ не має можливості проводити детальну оцінку порушень норм МГП щодо окремих обстрілів, його висновки ґрунтуються на певних закономірностях, виявлених під час моніторингової діяльності, які дозволяють робити попередні висновки щодо ступеня дотримання сторонами конфлікту тих чи інших норм МГП. Для отримання додаткової інформації див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Методологія Ініціативи з моніторингу в Україні](#).

16 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 14, 15-21; Додатковий протокол I, ст. 51(4) (b), 57, 58; Статут Міжнародного кримінального суду (МКС), ст. 8(b)(iv).

30. Наприклад, 23–24 березня 2026 року російські збройні сили здійснили дві масштабні атаки з інтервалом менше ніж 24 години, застосувавши 948 баражуючих боеприпасів та 34 ракети, які були спрямовані на кілька регіонів України.¹⁷ В результаті п'ятеро цивільних осіб (у тому числі одна дитина) загинули, а щонайменше 91 особа (у тому числі семеро дітей) отримала поранення.¹⁸ У місті Львові внаслідок атаки з використанням баражуючих боеприпасів було поранено 26 цивільних осіб, а також пошкоджено низку цивільних об'єктів, зокрема церкву Святого Андрія та комплекс Бернардинського монастиря (розташований в історичному центрі міста та включений до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО).¹⁹ Двоє очевидців, які спілкувалися з БДПЛ, – волонтер, який надавав допомогу біля ураженого житлового будинку, та священник, який перебував у церкві Святого Андрія, коли було уражено її дзвіницю, – надали додаткові подробиці щодо жертв і руйнувань, спричинених цією атакою.²⁰ У ніч на 16 квітня Російська Федерація здійснила черговий масштабний напад, спрямований проти деяких найбільших міст України.²¹ В Одесі та Дніпрі були уражені житлові будинки.²² За даними української влади, по всій країні, зокрема у Дніпрі, Харкові, Києві, Одесі та Запоріжжі, загинули щонайменше 17 цивільних осіб (у тому числі одна дитина), а понад 100 осіб отримали поранення.²³
31. 13–14 травня російські збройні сили провели найбільший і найтриваліший повітряний напад від початку вторгнення, застосувавши 1 567 баражуючих боеприпасів і 56 ракет.²⁴ Головною ціллю стало місто Київ, де, за даними української влади, загинули 24 цивільні особи (зокрема троє дітей), а понад 50 осіб зазнали поранень.²⁵ Усі загиблі та більшість поранених були зафіксовані у Дарницькому районі, де ракета влучила у дев'ятиповерховий житловий будинок, спричинивши його часткове руйнування. Обставини цієї атаки свідчать про очевидне недотримання принципів МГП щодо розрізнення, пропорційності

17 Див.: Повітряні сили ЗС України, [повідомлення](#) у Telegram від 24 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 березня 2026 р., українською мовою; Володимир Зеленський, [повідомлення](#) у Telegram від 24 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 березня 2026 р., українською мовою.

18 УВКПЛ ООН, Огляд ситуації щодо захисту цивільного населення: [березень 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 3.

19 Інформація, надана БДПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Див. також Андрій Садовий, [допис](#) у Facebook від 24 березня 2026 р., українською мовою; ЮНЕСКО [глибоко стурбоване ударами по об'єктам Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у Львові](#), ЮНЕСКО, 25 березня 2026 р.

20 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.751, пп. 11-17; UKR.WS.759, пп. 7-11.

21 Повітряні сили ЗС України, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою.

22 Олег Кіпер, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою; Олександр Ганжа, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою. Див. також опитування свідка БДПЛ UKR.WS.767, пп. 17-29.

23 Тимур Ткаченко, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою; Олександр Ганжа, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою; Одеська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою; Володимир Зеленський, [повідомлення](#) у Telegram від 16 квітня 2026 р., українською мовою.

24 Володимир Зеленський, [повідомлення](#) у Telegram від 14 травня 2026 р., українською мовою.

25 Віталій Кличко, [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 р., українською мовою.

та вжиття запобіжних заходів, а також можуть вказувати на дії, що становлять воєнний злочин.²⁶ У ніч на 24 травня внаслідок чергової масштабної атаки, спрямованої переважно проти столиці, загинули двоє цивільних осіб, а 86 отримали поранення.²⁷ Ці напади, у поєднанні з публічними погрозами російської влади щодо посилення ударів по столиці,²⁸ викликають ще більше занепокоєння щодо небезпечної ескалації бойових дій, що дедалі більше позначається на цивільному населенні. Попри домовленість про триденне перемир'я²⁹ у травні 2026 року, Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН) зафіксувало найвищу місячну кількість жертв серед цивільного населення з квітня 2022 року, причому на Київ припадає більше загиблих і поранених цивільних осіб, ніж на будь-яке інше місце в Україні.³⁰

32. Протягом усього звітного періоду атаки поблизу лінії фронту тривали безперервно; щодня надходили повідомлення про повітряні бомбардування, артилерійські обстріли та удари з РСЗВ, що призводили до жертв серед цивільного населення та значних пошкоджень житлових будинків і об'єктів критичної інфраструктури.³¹ Крім того, БДПЛ зафіксувало подальше збільшення випадків невибіркового застосування російськими збройними силами безпілотників малої дальності, зокрема так званих дронів із видом від першої особи (FPV),³² як за географією їх

26 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 7, 11, 14, 15, 20; Додатковий протокол I, ст. 48, 51(2), (4)-(5), 52(1)-(2), 57(2), 85(3)(b) та (5); Статут МКС, ст. 8(2)(b)(ii), 8(2)(b)(iv).

27 Тимур Ткаченко, [повідомлення](#) у Telegram від 24 травня 2026 р., українською мовою.

28 25 травня 2026 року Міністерство закордонних справ Росії опублікувало публічне попередження про те, що російські війська почнуть «систематичні та послідовні» удари по Києву у відповідь на український удар по Старобільську в окупованій Луганській області. Див. [Заява МЗС Росії щодо ударів збройних формувань київського режиму по цивільному населенню Росії](#), Міністерство закордонних справ Російської Федерації, 25 травня 2026 р., російською мовою.

29 8 травня президент США Дональд Трамп оголосив про триденне перемир'я у російсько-українському конфлікті, що згодом підтвердили влада в Києві та Москві. Див. Дональд Дж. Трамп, [допис](#) у Truth Social, 8 травня 2026 р.

30 УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення: [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 2.

31 Наприклад, 4 лютого внаслідок ракетного обстрілу ринку в Дружківці (Донецька область), під час якого, за наявною інформацією, було застосовано касетні боеприпаси, загинуло семеро цивільних осіб, а 15 отримали поранення. Див. ДСНС України, [повідомлення](#) у Telegram від 4 лютого 2026 р., українською мовою. 10 березня під час авіаудару по Слов'янську (Донецька область) загинули шестеро цивільних осіб, ще 20 отримали поранення. Див. Слов'янська міська військова адміністрація, [повідомлення](#) у Telegram від 10 березня 2026 року, українською мовою; Поліція Донецчини, [повідомлення](#) у Telegram від 10 березня 2026 р., українською мовою. 5 травня 12 цивільних осіб загинули та 37 отримали поранення внаслідок авіаударів по промислових районах міста Запоріжжя, що спричинили пошкодження авторемонтної майстерні та навколишніх будівель. Див. Іван Федоров, [повідомлення](#) у Telegram від 5 травня 2026 р., українською мовою. Того ж дня, 5 травня, щонайменше шестеро цивільних осіб загинули та щонайменше 17 отримали поранення внаслідок повітряного обстрілу центру Краматорська (Донецька область). Див. Краматорська міська військова адміністрація [повідомлення](#) у Telegram від 6 травня 2026 р., українською мовою.

32 Дрони з «видом від першої особи» (First Person View, FPV) оснащені камерами, які забезпечують операторам на землі безпосередній огляд у режимі реального часу територій, над якими вони пролітають, та будь-яких потенційних цілей. Ця функція дозволяє операторам з більшою впевненістю оцінити, чи є потенційна ціль військовим об'єктом або цивільною особою чи об'єктом.

використання,³³ так і за масштабами завданої ними шкоди цивільному населенню.³⁴ Безпілотники малої дальності атакували цивільні транспортні засоби, житлові будинки та інші цивільні об'єкти, що в деяких випадках призвело до численних загиблих і поранених.³⁵ БДІПЛ опитало сімох свідків, які повідомили, що FPV-дрони навмисно завдавали ударів по гуманітарних працівниках і волонтерах, які допомагали в евакуації та розподілі допомоги.³⁶ Один із тих, хто пережив атаку FPV-дрона у Херсонській області, розповів БДІПЛ: «*Таке трапляється щодня. [...] Думаю, оператори дронів використовують нас для тренувань перед відправленням на передову*».³⁷

33. З грудня по лютий російські збройні сили продовжували завдавати масштабних скоординованих ударів по енергетичній інфраструктурі України,³⁸ здійснивши щонайменше 15 атак по всій країні. Унаслідок цих атак було пошкоджено об'єкти генерації, передачі та розподілу електроенергії, зокрема теплоелектроцентралі, що забезпечують теплопостачання житлових будинків. Це спричинило значні перебої з електропостачанням, опаленням і гарячим водопостачанням для сотень тисяч домогосподарств у великих містах у період суворой зимової погоди з температурою нижче нуля.³⁹ Ці атаки також призвели

- 33 Якщо спочатку більшість таких атак фіксувалася в прифронтових населених пунктах Херсонської області, то зараз вони дедалі частіше поширюються на інші регіони України, зокрема на Дніпропетровську та Миколаївську області. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 27; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 32.
- 34 За даними УВКІПЛ ООН, безпілотні літальні апарати ближнього радіусу дії залишалися головною причиною жертв серед цивільного населення поблизу лінії фронту. Більше того, у травні 2026 року внаслідок застосування цього виду зброї загинуло та отримало поранення більше цивільних осіб, ніж у будь-якому іншому місяці з 24 лютого 2022 року. Див. УВКІПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення: [грудень 2025 року](#), 12 січня 2026 р., с. 2; [січень 2026 року](#), 13 лютого 2026 р., с. 2; [лютий 2026 року](#), 16 березня 2026 р., с. 2; [березень 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 2; [квітень 2026 року](#), 13 травня 2026 р., с. 2; [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 2.
- 35 Наприклад, 1 лютого внаслідок нападу на службовий автобус компанії «ДТЕК», який віз шахтарів додому після зміни в Тернівці (Дніпропетровська область), 12 працівників загинули та 17 отримали поранення. Див. Дніпропетровська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 1 лютого 2026 р., українською мовою. 4 квітня під час нападу на місцевий ринок у Нікополі (Дніпропетровська область) загинули п'ятеро цивільних осіб, а 27 отримали поранення (у тому числі одна дитина). Див. Микола Лукашук, [повідомлення](#) у Telegram від 4 квітня 2026 р., українською мовою. 7 квітня внаслідок нападу на громадський автобус у Нікополі загинули четверо цивільних осіб, а 24 отримали поранення. Див. Олександр Ганжа, [повідомлення](#) у Telegram від 7 квітня 2026 р., українською мовою. БДІПЛ також опитало учасників від атак FPV-дронів, що сталися у Херсонській області у вересні та жовтні 2025 року. Див. опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, пп. 45-47; UKR.WS.744, пп. 20-33; UKR.WS.763, пп. 21-24; UKR.WS.778, пп. 44-46.
- 36 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.684; UKR.WS.688; UKR.WS.712; UKR.WS.714; UKR.WS.765; UKR.WS.782; UKR.WS.783. Детальніше див. підрозділ IV.a. [Напади гуманітарні операції](#).
- 37 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.683, п. 46.
- 38 Починаючи з жовтня 2025 року російські збройні сили відновили масштабні удари по всій країні, здійснивши вісім великих атак менш ніж за два місяці. Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 34.
- 39 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Детальніше див. підрозділ III.б. [Гуманітарна ситуація](#).

до загибелі та поранень цивільних осіб.⁴⁰ Остання хвиля атак ще більше погіршила загальний стан енергетичної системи України, що призвело до тривалих планових відключень електроенергії в більшості регіонів країни та порушило роботу лікарень, шкіл та інших життєво важливих служб.⁴¹ Починаючи з березня, енергетична інфраструктура продовжувала зазнавати пошкоджень внаслідок точкових та регіонально спрямованих ударів, зокрема атак на електричні підстанції та інші об'єкти електроенергетики.⁴² Загалом у період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року українські органи влади зафіксували понад 1 090 атак на більш ніж 550 об'єктів енергетичної інфраструктури по всій країні.⁴³ Атаки на енергетичну інфраструктуру в умовах суворої зими можуть становити порушення МГП, особливо якщо вони позбавляють цивільне населення електроенергії, опалення та інших послуг, необхідних для його виживання.⁴⁴ Масштаб і характер цих ударів свідчать про намір порушити функціонування національної енергетичної системи в цілому, а не завдавати ударів по окремих військових цілях, що, є очевидним порушенням зобов'язання вживати всіх можливих запобіжних заходів та мінімізувати шкоду цивільному населенню.

34. Протягом першої половини 2026 року Російська Федерація також посилила⁴⁵ удари по українській залізничній системі,⁴⁶ причому

- 40 Наприклад, 9 січня в результаті масштабного обстрілу Києва загинули четверо цивільних осіб, а 26 отримали поранення. Див. Київська міська прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 9 січня 2026 р., українською мовою. 27 січня троє цивільних осіб загинули, а ще 25 (у тому числі шестеро дітей та вагітна жінка) отримали поранення після того, як багатоповерховий житловий будинок частково обвалився, а інший будинок зазнав серйозних пошкоджень внаслідок атаки з використанням баражуючих боеприпасів на місто Одесу. Див. Сергій Лисак, [повідомлення](#) у Telegram від 27 січня 2026 р., українською мовою; Одеська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 27 січня 2026 р., українською мовою.
- 41 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Див. також [18 годин без світла та блекаут: які регіони в 2026 році можуть залишитися без електрики, Главред](#), 31 грудня 2025 р., українською мовою; [Як російські атаки за принципом «випаленої землі» довели енергетичну мережу України до межі колапсу](#), *The New York Times*, 12 березня 2026 р.
- 42 [Українські удари по російській паливній інфраструктурі. 1532-й день війни](#), Центр східних досліджень, 5 травня 2026 р.
- 43 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.
- 44 Додатковий протокол I, ст. 54(2).
- 45 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 34. Згідно з інформацією, наданою БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні, у період з 1 грудня 2025 року по 16 червня 2026 року було зафіксовано 1 190 атак на інфраструктуру та рухомий склад компанії «Укрзалізниця». Див. також [Росія перейшла до тактики знищення залізниць в масштабах країни](#), *Інфографіка*, Textu.org.ua, 20 травня 2026 р., українською мовою. Див. також Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.743, п. 30.
- 46 Логістична інфраструктура часто використовується як у цивільних, так і у військових цілях, що робить її об'єктом «подвійного призначення». Проте будь-який напад все одно має відповідати принципам міжнародного гуманітарного права щодо розрізнення, пропорційності та вжиття запобіжних заходів. Тому удари, що призвели до жертв серед цивільного населення, викликають серйозну стурбованість, особливо з огляду на значну та передбачувану присутність цивільних осіб на українських залізницях, які є основним видом транспорту в країні та критично важливим засобом евакуації.

цивільні пасажирські поїзди кілька разів зазнавали прямих влучень.⁴⁷ БДІПЛ опитало трьох співробітників «Укрзалізниці», які стали свідками таких атак протягом звітного періоду,⁴⁸ зокрема особу, яка перебувала у пасажирському поїзді, що 2 березня зазнав атаки безпілотною поблизу Апостолового (Дніпропетровська область), внаслідок чого загинула одна цивільна особа, а ще десять отримали поранення.⁴⁹ Свідок повідомив/-ла БДІПЛ, що на момент атаки поблизу не було ні військової техніки, ні інфраструктури, а всі пасажирів потяга були цивільними особами.⁵⁰ Російські збройні сили також посилювали атаки на об'єкти морської портової інфраструктури⁵¹ та іноземні судна в Одеській області, що призвело до жертв серед цивільного населення⁵² та поставило під загрозу цивільне судноплавство й постачання основних товарів.

35. Протягом звітного періоду працівники екстрених служб⁵⁴ неодноразово зазнавали атак з боку російських військ під час виконання своїх службових обов'язків, зокрема внаслідок так званих «подвійних ударів».⁵⁵ Наприклад, під час ліквідації наслідків масштабного

47 Наприклад, 27 січня внаслідок удару безпілотною по пасажирському поїзду на маршруті «Чоп – Харків – Барвінкове» загинуло п'ятеро цивільних осіб, а двоє отримали поранення. Див. Харківська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 28 січня 2026 р., українською мовою. 24 березня внаслідок прямого влучання FPV-дрона в електропоїзд «Слатине–Харків» загинув один пасажир, а машиніст поїзда та його помічник отримали поранення. Див. Харківська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 24 березня 2026 р., українською мовою.

48 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.728, пп. 11-40; UKR.WS.731, пп. 8-22; UKR.WS.743, пп. 14-27.

49 Дніпропетровська обласна поліція, [повідомлення](#) у Telegram від 2 березня 2026 р., українською мовою; Олександр Ганжа, [повідомлення](#) у Telegram від 2 березня 2026 р., українською мовою.

50 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.731, п. 22.

51 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 28. Згідно з моніторингом БДІПЛ, такі атаки були частими у грудні та січні й знову посилювалися, починаючи з квітня. Згідно з інформацією, наданою БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні, з 1 грудня 2025 року було пошкоджено та частково знищено 373 об'єкти портової інфраструктури та 68 цивільних суден.

52 За певних умов морські порти можуть кваліфікуватися як військові цілі, якщо вони, наприклад, використовуються для транспортування військових вантажів або для проведення військових операцій. Однак немає загальнодоступної інформації, яка б вказувала на те, що портова інфраструктура, яка стала об'єктом атак, робила ефективний внесок у військові дії України або що її знищення давало певну військову перевагу, а отже, немає підстав для висновку, що вона становила військову ціль.

53 Наприклад, 7 січня внаслідок ракетного удару та атаки з використанням баражуючих боеприпасів по портовій та промисловій інфраструктурі регіону загинули двоє цивільних осіб, а 11 отримали поранення. Див. Одеська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 7 січня 2026 р., українською мовою. 9 січня внаслідок удару баражуючими боеприпасами по двох суднах під прапорами Коморських островів та Сент-Кітс і Невіс загинув один цивільний і ще один отримав поранення. Див. Олексій Кулеба, [повідомлення](#) у Telegram від 9 січня 2026 р., українською мовою. 15 січня внаслідок ракетного удару по Чорноморську було пошкоджено портову інфраструктуру та судно під прапором Мальти, внаслідок чого поранено одного з членів екіпажу. Див. Одеська обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 15 січня 2026 р., українською мовою.

54 Сюди входять працівники служб екстреної допомоги, медичний персонал та поліцейські. Працівники служб екстреної допомоги та співробітники цивільної поліції користуються захищеним статусом цивільних осіб згідно з міжнародним гуманітарним правом. МКЧХ, [Звичайне міжнародне гуманітарне право](#). Норма 1; Додатковий протокол I, ст. 50.

55 Такі удари націлені на одне й те саме місце під час двох окремих атак: перша спричиняє початкові руйнування, а друга вражає працівників екстрених служб, журналістів або інших цивільних осіб, які прибувають на місце події. Здійснення повторних ударів у той час, коли на місці перебувають працівники екстрених служб або коли можна припустити,

нападу 9 січня у Дарницькому районі Києва група рятувальників потрапила під повторний удар. В результаті цього удару загинув один медичний працівник, ще четверо медиків, п'ятеро рятувальників та один поліцейський отримали поранення.⁵⁶ 5 травня, після атаки на газовидобувний об'єкт у Полтавській області, повторний удар по тому самому місцю призвів до загибелі двох і поранення 23 працівників екстрених служб.⁵⁷ Такі атаки зривають рятувальні операції, перешкоджають доступу цивільного населення до екстреної допомоги та наражають працівників екстрених служб на підвищений ризик, що викликає занепокоєння з точки зору МГП, зокрема щодо принципів розрізнення та вжиття запобіжних заходів під час здійснення нападів.

36. БДІПЛ опитало п'ятьох свідків, які постраждали від окремих російських ударів упродовж звітної періоду. Їхні свідчення підкреслюють наслідки таких атак для цивільного населення, зокрема втрату житла, а також заподіяння фізичної та психологічної шкоди.⁵⁸ Серед них були: мешканка Харкова, чия квартира зазнала серйозних пошкоджень унаслідок ракетного удару по житловому району 2 січня, в результаті якого загинуло шестеро цивільних осіб (зокрема одна дитина) та ще 32 отримали поранення;⁵⁹ працівниця кондитерської фабрики в Києві, яка вижила після атаки на підприємство 24 січня, в результаті якої загинула одна з її колег, а ще двоє отримали поранення;⁶⁰ подружжя, чий будинок у Софіївській Борщівці зазнав значних руйнувань під час масштабного удару ракетами та дронами по Київській області в ніч на 22 лютого;⁶¹ а також мешканець Ямполь (Сумська область), будинок якого було пошкоджено внаслідок авіаційного бомбардування, під час якого також було пошкоджено діючий дитячий садок.⁶² На момент проведення інтерв'ю житло трьох свідків залишалося непридатним для проживання, що змушувало їх мешкати у родичів або друзів, тоді

що вони можуть там перебувати для надання допомоги потерпілим, викликає серйозні занепокоєння з точки зору МГП, зокрема щодо зобов'язання вживати всіх можливих запобіжних заходів для мінімізації шкоди цивільному населенню. Якби було встановлено, що такі атаки мали на меті вбити або поранити рятувальників чи інших цивільних осіб, вони вважалися б навмисними атаками проти цивільного населення, що може становити воєнні злочини. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 1; Додатковий протокол I, ст. 57; Статут МКС, ст. 8(2)(b)(i).

56 Ігор Клименко, [повідомлення](#) у Telegram від 9 січня 2026 р., українською мовою.

57 Ігор Клименко, [повідомлення](#) у Telegram від 5 травня 2026 р., українською мовою.

58 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.687, п. 83; UKR.WS.699, пп. 24-25; UKR.WS.726, пп. 11-12, 16-17; UKR.WS.784, пп. 5-7, 22-32, 39-41.

59 Поліція Харківської області, [повідомлення](#) у Telegram від 4 січня 2026 р., українською мовою.

60 Петро Порошенко, [допис](#) у Facebook від 24 січня 2026 р., українською мовою.

61 За даними місцевої влади, внаслідок атаки в кількох районах області загинув один цивільний і 17 осіб отримали поранення (у тому числі четверо дітей). Див. Микола Калашник, [повідомлення](#) у Telegram від 22 лютого 2026 р., українською мовою.

62 Олег Григоров, [повідомлення](#) у Telegram від 27 квітня 2026 р., українською мовою. Див. також «На Межі», [повідомлення](#) у Telegram від 27 квітня 2026 р., українською мовою. Навчальні заклади мають право на посилений захист, якщо вони не використовуються у військових цілях, причому сторони конфлікту зобов'язані вживати спеціальних заходів, щоб уникнути їхнього знищення або пошкодження. Гаазьке положення (1907 р.), ст. 27; МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 38.

як двоє з них розповіли про тривалі фізичні та психологічні наслідки, зокрема проблеми зі слухом і психологічний стрес.⁶³

37. Хоча й у значно меншій мірі,⁶⁴ Збройні Сили України також здійснювали обстріли та удари з використанням баражуючих боєприпасів по густонаселених районах на окупованих Росією територіях України, що в окремих випадках призводило до жертв серед цивільного населення. Наприклад, за повідомленням російських органів влади, у ніч з 31 грудня 2025 року на 1 січня 2026 року баражуючі боєприпаси влучили в кафе та готель у селі Хорли (Херсонська область), внаслідок чого загинуло 29 осіб (у тому числі двоє дітей), а ще 60 отримали поранення (зокрема п'ятеро дітей та вагітна жінка).⁶⁵ Хоча російська влада заявила, що жертвами стали цивільні особи, які святкували Новий рік,⁶⁶ українська влада відкинула звинувачення у здійсненні незаконного нападу та стверджувала, що Збройні Сили України завдають ударів виключно по військових цілях.⁶⁷ У ніч з 21 на 22 травня внаслідок удару по освітньому комплексу в Старобільську (Луганська область)⁶⁸ загинула 21 цивільна особа, а ще 63 отримали поранення (зокрема 16 дітей).⁶⁹

63 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.687, п. 83; UKR.WS.699, пп. 24-25; UKR.WS.726, пп. 11-12, 16-17; UKR.WS.784, пп. 5-7, 22-32, 39-41.

64 Згідно з даними про підтверджені жертви серед цивільного населення, наданими УВКПЛ ООН, у період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року 97 відсотків жертв серед цивільного населення припало на контрольовані урядом території України, тоді як з відсотки – на окуповані Росією території України. Див. УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення [грудень 2025 року](#), 12 січня 2026 р., с. 2; [січень 2026 року](#), 13 лютого 2026 р., с. 2; [лютий 2026 року](#), 16 березня 2026 р., с. 2; [березень 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 2; [квітень 2026 року](#), 13 травня 2026 р., с. 2; [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 2.

65 Володимир Сальдо, [повідомлення](#) у Telegram від 4 січня 2026 р., російською мовою. Див. також ТАСС, [повідомлення](#) у Telegram від 2 січня 2026 р., російською мовою; «Таврія: Новини Херсонської області», [повідомлення](#) у Telegram від 1 січня 2026 р., російською мовою. УВКПЛ ООН встановило, що щонайменше десять із загиблих та вісім із поранених були цивільними особами (у тому числі четверо дітей). Див. УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення: [грудень 2025 року](#), 12 січня 2026 р., с. 2.

66 RTVI, [повідомлення](#) у Telegram від 1 січня 2026 р., російською мовою. Незабаром після нападу кілька неофіційних українських джерел стверджували, що військовослужбовці та працівники окупаційної адміністрації святкували Новий рік разом зі своїми родинами. БДПІЛ встановило, що декілька жертв дійсно обіймали посади в цивільній адміністрації та поліції на окупованих Росією територіях України. Однак важливо зазначити, що згідно з МГП члени політичного керівництва супротивника можуть піддаватися атакам лише в тому випадку, якщо вони служать у збройних силах, що робить їх комбатантами. Цивільні члени політичного керівництва не вважаються комбатантами та не можуть бути законною ціллю. Див. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 1, 3-4, 6; Додатковий протокол I, ст. 48, 51(2)-(3), 52.

67 [Сили оборони України завдають ударів виключно по військових цілях РФ - Генштаб про заяву Сальдо](#), [Інтерфакс](#), 1 січня 2026 р., українською мовою.

68 Після аналізу загальнодоступної інформації БДПІЛ встановило, що пошкодженими об'єктами були гуртожиток та навчальні корпуси Старобільського коледжу/Луганського педагогічного університету, які на момент атаки були діючими. Крім того, опубліковані списки загиблих та зниклих безвісти свідчать про те, що в будівлях дійсно перебували студенти, серед яких було багато молодих жінок.

69 Інформація, надана ОБСЄ Постійним представництвом Російської Федерації при Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Див. також Уряд ЛНР, [повідомлення](#) у Telegram від 23 травня 2026 р., російською мовою; Луганськ 24, [повідомлення](#) у Telegram від 23 травня 2026 р., російською мовою. УВКПЛ ООН підтвердило, що всі 21 загиблий, про яких повідомлялося, були цивільними особами (у тому числі 18 жінок), а щонайменше четверо з поранених, про яких повідомлялося, були цивільними особами (у тому числі дві жінки). Див. УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення [травень 2026 року](#), 12 червня 2026 р., с. 3.

Українська влада визнала факт удару по цій локації, однак заявила, що Україна не завдавала удару по об'єкту цивільної інфраструктури.⁷⁰ На підставі наявної інформації обидва інциденти викликають серйозні занепокоєння щодо можливого здійснення навмисних атак на цивільне населення та цивільні об'єкти або невинуватих атак. Такі атаки заборонені МГП і можуть становити воєнні злочини.⁷¹ Російська влада продовжувала повідомляти про удари ЗСУ по об'єктах енергетичної інфраструктури, які передусім зачіпали райони поблизу лінії фронту та порушували постачання електроенергії і води для місцевого населення.⁷²

38. БДІПЛ також продовжувало відстежувати інформацію щодо атак Збройних Сил України на території Російської Федерації та їхніх наслідків.⁷³ Упродовж звітнього періоду ключовим об'єктом атак залишалася нафтова інфраструктура, зокрема нафтопереробні заводи та паливні бази,⁷⁴ тоді як об'єкти військово-промислового комплексу, військова техніка та аеродроми також неодноразово зазнавали ударів. За наявною інформацією, в деяких випадках, такі удари призвели до жертв серед цивільного населення та пошкодження цивільних об'єктів.⁷⁵ Наприклад, за повідомленням російської влади, внаслідок атаки 10–11 березня на завод військової електроніки в Брянську,⁷⁶

70 Генеральний штаб Збройних Сил України повідомив, що в ніч з 21 на 22 травня українські війська завдали ударів по кількох російських військових об'єктах, зокрема по одному зі штабів російського підрозділу «Рубікон» поблизу Старобільська. Україна охарактеризувала «Рубікон» як російський «Центр передових безпілотних технологій» і зазначила, що українські удари спрямовані на військову інфраструктуру та об'єкти, що використовуються у військових цілях. Див. Генеральний штаб ЗСУ, [повідомлення](#) у Telegram від 22 травня 2026 р., українською мовою.

71 МКЧХ, Звичайне міжнародне гуманітарне право. Норми 1, 7, 11; Додатковий протокол I, статті 48, 51(2) та (4), 85(3)(b) та (5); Статут МКС, ст. 8(2)(b)(i), 8(2)(b)(ii), 8(2)(b)(iv).

72 Наприклад, 8 грудня об'єкти енергетичної інфраструктури в окупованій частині Запорізької області зазнали атак з використанням баражуючих боеприпасів, внаслідок чого майже 12 000 мешканців кількох міст залишилися без електроенергії. Див. Євген Балицький, [повідомлення](#) у Telegram від 8 грудня 2025 р., російською мовою. 23 грудня об'єкти енергетичної інфраструктури в окупованих районах Херсонської області зазнали ударів безпілотників, внаслідок чого понад 60 000 мешканців у кількох районах залишилися без електропостачання. Див. Володимир Сальдо, [повідомлення](#) у Telegram від 23 грудня 2025 р., російською мовою.

73 Щодо атак у попередній період див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), п. 26; [Шостий проміжний звіт](#), п. 30; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 31; та [Восьмий проміжний звіт](#), п. 36.

74 Україна посилює атаки на російські нафтові об'єкти, прагнучи обмежити іранські військові надприбутки, *The New York Times*, 7 квітня 2026 року; За даними джерел, Росія скорочує видобуток нафти у квітні, *Reuters*, 21 квітня 2026 року.

75 БДІПЛ не змогло самостійно перевірити повідомлену кількість жертв з боку Російської Федерації відповідно до своєї [методології](#). Оскільки на момент написання цього звіту російська влада ввела обмеження на публікацію фотографій та відео, що ілюструють наслідки українських атак у понад 60 регіонах країни, незалежна перевірка на основі загальнодоступної інформації стає дедалі складнішою.

76 Головною ціллю атаки став завод мікроелектроніки «Кремній ЕЛ» – один із найбільших російських виробників у цій галузі, чий мікросхеми використовуються в ракетних системах та баражуючих боеприпасах. У минулому цей об'єкт неодноразово піддавався атакам з боку українських збройних сил. Супутникові знімки та загальнодоступні відеоматеріали, що показують наслідки атаки, свідчать про те, що головний виробничий корпус заводу зазнав неодноразових ударів. Слід зазначити, що працівники заводів, навіть тих, що виробляють матеріали для військових цілей, є цивільними особами і, згідно з міжнародним гуманітарним правом, вимагають вжиття всіх можливих запобіжних заходів для мінімізації шкоди, якої вони можуть зазнати.

загинуло семеро цивільних осіб, а 42 отримали поранення.⁷⁷ Українська влада взяла на себе відповідальність за цю атаку.⁷⁸ 15 травня внаслідок удару баражуючими боеприпасами по місту Рязані загинули п'ятеро цивільних осіб (зокрема одна дитина), ще 28 отримали поранення (у тому числі четверо дітей),⁷⁹ а кілька багатоквартирних будинків були пошкоджені.⁸⁰ Крім того, БДІПЛ також зафіксувало повідомлення про локальні перебої з електропостачанням та водопостачанням у Російській Федерації, зокрема в районах, розташованих поблизу кордону з Україною.⁸¹

Б. ГУМАНІТАРНА СИТУАЦІЯ

39. Триваючі бойові дії та суворі зимові умови погіршили і без того складну гуманітарну ситуацію в Україні. Атаки на енергетичну інфраструктуру спричинили перебої в електро-, тепло- та водопостачанні по всій країні, зокрема на окупованих Росією територіях України.⁸² Цивільне населення, яке залишалося в зонах підвищеного ризику поблизу лінії

- 77 Олександр Богомаз, [повідомлення](#) у Telegram від 11 березня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 11 березня 2026 р., російською мовою.
- 78 Генеральний штаб ЗСУ, [повідомлення](#) у Telegram від 10 березня 2026 р., українською мовою; РБК-Україна, [повідомлення](#) у Telegram від 10 березня 2026 року, українською мовою.
- 79 Інформація, надана ОБСЄ Верховним комісаром з прав людини Російської Федерації. Див. також Павло Мальков, [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 року, російською мовою; Міністерство охорони здоров'я Рязанської області, [допис](#) у «ВКонтакте» від 15 травня 2026 року.
- 80 За даними відкритих джерел, головною ціллю атаки став Рязанський нафтопереробний завод, – одне з найбільших нафтопереробних підприємств Росії, який після удару загорівся. Крім того, під час атаки було пошкоджено два багатоповерхові житлові будинки, один із яких, за наявною інформацією, був уражений ракетою протиповітряної оборони, а інший – баражуючим боеприпасом. Див. Astra Press, [допис](#) у X від 15 травня 2026 р.; Звіти про атаки на цивільну інфраструктуру від волонтерів СІТ, [повідомлення](#) у Telegram від 16 травня 2026 р., російською мовою.
- 81 «Винести одну точку – і електропостачання міста відключається»: як ЗСУ та російська влада поставили Белгород на межу комунального колапсу, *Верстка*, 28 січня 2026 р., російською мовою; Українські авіадари вдруге за місяць знеструмили Білгородську область, *The Moscow Times*, 4 лютого 2026 р.; *Тисячі людей у Білгороді залишилися без водопостачання після українського удару*, *The Moscow Times*, 9 лютого 2026 р. Як і в усіх подібних випадках у Російській Федерації, БДІПЛ поки що не змогло самостійно перевірити причинно-наслідковий зв'язок між українськими атаками та повідомленими перебоями, а також ступінь їхнього впливу на цивільне населення.
- 82 Детальніше див. підрозділ III.а. *Тривалі порушення МГП під час ведення бойових дій*. Див. також УВКПЛ ООН, Україна: Захист цивільних осіб у збройному конфлікті. Оновлення [січень 2026 року](#), 13 лютого 2026 р., с. 2-3; [лютого 2026 року](#), 16 березня 2026 р., с. 2; [березня 2026 року](#), 10 квітня 2026 р., с. 2; [квітня 2026 року](#), 13 травня 2026 р., с. 2; Путін прокоментував проблему водопостачання Донбасу, Донецьке агентство новин, 19 грудня 2025 р., російською мовою; Удари ЗСУ по енергетиці ДНР значно поглибили водну кризу в регіоні, ТАСС, 15 січня 2026 р., російською мовою; Атаки на об'єкти енергетики в умовах надзвичайно суворої зими наражають цивільне населення України на надзвичайні труднощі, УВКПЛ ООН, 13 лютого 2026 р.; Чотири роки з часу повномасштабного вторгнення в Україну: ключові факти та висновки, [лютий 2026 р.](#), УВКПЛ ООН, 16 лютого 2026 р., с. 2; Гуманітарні потреби через чотири роки після повномасштабного вторгнення, Impact Initiatives, 24 лютого 2026 р.; Чотири роки еволюції: від моніторингу надзвичайних ситуацій до визначення пріоритетів на передовій (2022-2026), Impact Initiatives, 29 квітня 2026 р.; Основні висновки щодо пріоритетних областей на передовій, Impact Initiatives, травень 2026 р.; Вартість зими в Україні: витрати домогосподарств на опалення, перебої з комунальними послугами та посилена вразливість у 2025-2026 рр., МОМ, 8 травня 2026 р.

фронту, зазнавало труднощів через відсутність доступу до основних послуг, стикаючись із масовими перебоями в електропостачанні, відсутністю води чи опалення,⁸³ недоступністю медичної допомоги⁸⁴ та постійними безпековими ризиками.⁸⁵

40. За наявною інформацією, вже існуючі вразливості в інфраструктурі водо- та енергопостачання на деяких окупованих Росією територіях України поглибилися на тлі неодноразових пошкоджень критично важливих систем.⁸⁶ У найгостріших ситуаціях окупаційні органи влади, за повідомленнями, вживали тимчасових заходів, організовуючи епізодичне постачання безпечної питної води.⁸⁷ Згідно з нормами МГП, окупаційна держава зобов'язана, максимально можливою мірою з урахуванням наявних у неї засобів, забезпечувати громадський порядок, охорону здоров'я населення, постачання продовольства та медичних засобів,⁸⁸ а також сприяти наданню допомоги у випадках, коли населення не отримує достатнього забезпечення.⁸⁹ Повідомлення про перебої у наданні життєво важливих послуг також викликають занепокоєння з огляду на заборону на напад, знищення, вилучення або виведення з ладу об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення.⁹⁰
41. Зміни лінії фронту й надалі змушували цивільне населення залишати свої домівки: від початку 2026 року через центри Верховного комісара
- 83 Луганська вода, [повідомлення](#) у Telegram від 12 січня 2026 р., російською мовою; Уряд ДНР, [повідомлення](#) у Telegram від 15 січня 2026 р., російською мовою; Адміністрація Херсонської області, [повідомлення](#) у Telegram від 17 січня 2026 р., російською мовою; Уряд ЛНР, [повідомлення](#) у Telegram від 19 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 30 березня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 6 квітня 2026 р., російською мовою; [Алчевськ-2. Як і чому замерзає окуповане місто](#), Реальна газета, 21 січня 2026 р., українською мовою; Володимир Рогов, [повідомлення](#) у Telegram від 10 квітня 2026 р., російською мовою; [допис](#) у Telegram від 28 травня 2026 р., російською мовою.
- 84 ВООЗ, [Кількість нападів на об'єкти охорони здоров'я України у 2025 році зросла на 20 %](#), 23 лютого 2026 р.
- 85 [Україна: небезпека лише зростає, попереджає Управління ООН з прав людини](#), *Новини ООН*, 26 березня 2026 року.
- 86 Міністерство палива та енергетики ЛНР, [повідомлення](#) у Telegram від 5 грудня 2025 року; російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 2 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 14 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 25 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 27 лютого 2026 р., російською мовою; Донецьке інформаційне агентство, [повідомлення](#) у Telegram від 19 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 20 січня 2026 р., російською мовою. Див. також Міністерство закордонних справ Російської Федерації, [Квартальний звіт про злочини, скоєні кривим режимом у січні – березні 2026 року](#), 10 березня 2026 р., с. 7, 38-42; [Північна Донецька область: криза водопостачання](#), ВСГ Кластер Україна, 9 квітня 2026 р.
- 87 Уряд ЛНР, [повідомлення](#) у Telegram від 8 грудня 2025 р., російською мовою; Уряд ДНР, [повідомлення](#) у Telegram від 26 грудня 2025 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 14 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 15 січня 2026 р., російською мовою; Адміністрація Херсонської області, [повідомлення](#) у Telegram від 27 лютого 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 15 квітня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 25 травня 2026 р., російською мовою.
- 88 IV Гаазька конвенція 1907 року про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі (Гаазьке положення (1907 р.)), ст. 43; Четверта Женевська конвенція, ст. 55, 56, 59.
- 89 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 55-56; Додатковий протокол I, ст. 69, 70.
- 90 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 54; Додатковий протокол I, ст. 54.

ООН у справах біженців (УВКБ ООН) пройшло понад 47 000 евакуйованих осіб із прифронтових громад.⁹¹ За наявною інформацією, у період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року з прифронтових районів Донецької, Дніпропетровської, Харківської, Херсонської, Запорізької, Чернігівської та Сумської областей було евакуйовано 86 705 осіб, серед яких 8 913 дітей та 1 372 особи з інвалідністю.⁹² Через обмежений доступ до окупованих Росією територій України гуманітарні організації не змогли повною мірою оцінити гуманітарні потреби та масштаби переміщення населення, спричинені триваючими бойовими діями та суворими зимовими умовами в цих районах.⁹³ Водночас цивільні особи, які нещодавно покинули окуповані Росією території України, підтвердили БДІПЛ, що через триваючі бойові дії вони постійно стикалися із труднощами у доступі до електроенергії, водопостачання та опалення.⁹⁴

42. У кількох окупованих Росією прифронтових населених пунктах, зокрема в Голій Пристані, Олешках, Новій Збур'ївці та Старій Збур'ївці (Херсонська область), розгорнулися гуманітарні кризи.⁹⁵ Попри жахливі умови, станом на травень 2026 року в цих населених пунктах залишалося близько 6 000 осіб, зокрема 200 дітей.⁹⁶ БДІПЛ отримало свідчення від осіб, які покинули Олешки у квітні 2026 року та описували його як «місто, що перетворилося на зону бойових дій»,⁹⁷ де цивільне населення опинилося в пастці без доступу до електроенергії, води, опалення, їжі чи медичної допомоги.⁹⁸ Один зі свідків зазначив: «*Це пекло. Люди ледь виживають*».⁹⁹ Свідки також повідомили, що російські збройні сили не дозволяли цивільним особам покинути місто та

91 УВКБ ООН, [Гуманітарна ситуація в Україні: оновлення оперативного реагування](#), 13 травня 2026 р.

92 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

93 УКГС закликає Раду Безпеки захистити людей від нападів в Україні, УКГС ООН, 12 січня 2026 року.

94 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.704, п. 54; UKR.WS.724, п. 47.

95 [Україна: небезпека лише зростає, попереджає Управління ООН з прав людини, Новини ООН](#), 26 березня 2026 р.; [Залишитися чи ризикнути «Дорогою смерті» – українські цивільні особи, що опинилися в пастці в місті на лінії фронту, BBC News](#), 6 травня 2026 року; Дмитро Лубінець, [повідомлення у Telegram від 7 травня 2026 р.](#), українською мовою; [Війна в Україні: Херсон та Олешки – два різних світи, віддалених один від одного лише на 10 кілометрів, Le Monde](#), 22 травня 2026 р.; [Без зв'язку, світла, газу, ліків та продуктів: як живе в окупації Голопристанська громада, Укрінформ](#), 28 травня 2026 р., українською мовою; Інформація, надана БДІПЛ неурядовою організацією, що займається гуманітарними питаннями; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

96 Міністерство закордонних справ України, [Заява МЗС України щодо критичної гуманітарної ситуації в окупованих районах Херсонської області](#), 6 травня 2026 р.; Президент України, [Позиції України зараз на лінії фронту, у наших далекосяжних санкціях та у наших спільних результатах із партнерами є найсильнішими за останні роки](#), 12 травня 2026 р..

97 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.763, пп. 12-13, 16, 21-24, 26-28, 43, 54, 57-59, 61, 63, 65, 73; UKR.WS.778, пп. 5-9, 13-19, 23, 27, 30, 35, 38, 43-45, 47.

98 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.763, пп. 8, 12, 14, 49-50, 52-54; UKR.WS.778, пп. 22-25, 27-28, 54.

99 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.763, п. 86. Згідно з МГП окупаційна держава зобов'язана забезпечити, у максимально можливій мірі з урахуванням усіх наявних у неї засобів, постачання продовольства, медикаментів та інших предметів першої необхідності, необхідних для виживання цивільного населення, що перебуває під окупацією. Див. Гаазьке положення (1907 р.), ст. 43; Четверта Женевська конвенція, ст. 55-56; Додатковий протокол I, ст. 69.

використовували їхню присутність для захисту військових позицій від атак. Такі дії, якщо їх буде доведено, можуть становити військовий злочин у вигляді використання «живих щитів».¹⁰⁰

43. З метою посилення захисту цивільного населення Україна ухвалила Закон № 4779, що врегульовує обов'язкову та примусову евакуацію дітей із зон активних або можливих бойових дій.¹⁰¹ Попри захисну мету цього закону, міжнародні організації та громадянське суспільство висловили занепокоєння щодо його практичного впровадження та можливих непередбачуваних наслідків для постраждалого населення,¹⁰² підкреслюючи, що закон може створити правову невизначеність, не передбачає достатніх гарантій для вразливих груп та, можливо, сприятиме опору евакуації у деяких прифронтових громадах через обов'язкове вивезення дітей. БДІПЛ наголошує на важливості забезпечення того, щоб механізми евакуації реалізовувалися у спосіб, який ставить на перше місце найкращі інтереси дитини, водночас ефективно захищаючи цивільне населення, яке наражається на ризики тривалих бойових дій.
44. Крім того, БДІПЛ отримало повідомлення про випадки, коли російські військовослужбовці використовували дрони для залякування цивільного населення, зокрема в населених пунктах поблизу річки Дніпро.¹⁰³ Зокрема, цивільних мешканців використовували як живі мішені для навчання операторів.¹⁰⁴ БДІПЛ було повідомлено про випадки, коли цивільні особи зазнавали ударів дронів під час виконання звичайних повсякденних справ.¹⁰⁵ Така поведінка, яка, як видається,

100 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.763, пп. 37-43, 66-67; UKR.WS.778, п. 84. Використання присутності осіб, що перебувають під захистом, для надання певним об'єктам або районам імунітету від військових операцій є рівнозначним використанню «живих щитів», що є військовим злочином. Див. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 97; Четверта Женевська конвенція, ст. 28; Додатковий протокол I, ст. 51(7); Статут МКС, ст. 8(2)(b)(xxiii).

101 Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань проведення евакуації, розміщення та життєзабезпечення евакуйованого населення, забезпечення захисту дітей, які перебувають у населених пунктах, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій» № 4779-IX від 10 лютого 2026 року, Відомості Верховної Ради, 2026 р., № 14, с. 38, українською мовою.

102 УВКБ ООН, Огляд законодавства. Закон №4779 - зміни в процесі евакуації, березень 2026 р.; Правовий бюлетень DRC щодо аспектів евакуації цивільного населення в Україні, Данська рада з питань біженців, січень 2026 р., с. 9; Реалізація норм закону про обов'язкову евакуацію ускладнить її, але не розв'яже проблем у цій сфері, ZMINA, 3 березня 2026 р., українською мовою; Інформація, надана БДІПЛ неурядовою організацією, що займається питаннями захисту цивільного населення.

103 «Людське сафарі»: російські дрони, що націлені на цивільне населення України, Chatham House, 15 грудня 2025 р.; «Людське сафарі»: російські пілоти дронів навмисно полюють на цивільних на вулицях України, United24 Media, 7 січня 2026 р.; Місто, де кожен крок на вулиці загрожує смертю від дрона, The New York Times, 28 січня 2026 р.; Як російські дрони тероризують цивільне населення в Україні, France 24, 21 лютого 2026 р.; Зеленський: Росіяни намагаються масштабувати своє «сафарі» проти наших людей, Укрінформ, 7 квітня 2026 року. Див. також ОБСЕ/БДІПЛ, Сьомий проміжний звіт, п. 27, прим. 39; Восьмий проміжний звіт, п. 32, прим. 48.

104 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.763, пп. 21-24.

105 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.778, пп. 44-46.

мала на меті тероризування цивільного населення,¹⁰⁶ прямо суперечить основоположним принципам МГП щодо розрізнення та вжиття запобіжних заходів.¹⁰⁷ Умисні напади такого характеру є воєнними злочинами.¹⁰⁸

В. ІНШІ ВАЖЛИВІ ПОДІЇ

45. БДІПЛ продовжувало здійснювати моніторинг обмінів військовополоненими між Україною та Російською Федерацією.¹⁰⁹ 3 грудня 2025 року по червень 2026 року відбулося п'ять раундів обміну військовополоненими на паритетній основі, організованих за результатами перемовин у Женеві або за посередництва Об'єднаних Арабських Еміратів чи Сполучених Штатів Америки. Ці обміни охоплювали як військовослужбовців, так і цивільних осіб.¹¹⁰ Згідно з наявними даними, до України було повернуто 1 230 військовополонених та 20 цивільних утримуваних осіб,¹¹¹ а також останки приблизно 4 531 загиблого військовослужбовця.¹¹² До Росії було повернуто відповідну кількість військовополонених та десятиох цивільних осіб,¹¹³ а також останки щонайменше 181 загиблого

106 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 2; Четверта Женевська конвенція, ст. 33; Додатковий протокол I, ст. 51(2).

107 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 1-2, 6, 15; Четверта Женевська конвенція, ст. 27; Додатковий протокол I, ст. 48, 51, 57.

108 Додатковий протокол I, ст. 85(3)(a) та (5); Статут МКС, ст. 8(2)(b)(i).

109 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Проміжний звіт](#), п. 126; [Другий проміжний звіт](#), п. 163; [Третій проміжний звіт](#), пп. 39-40; [Четвертий проміжний звіт](#), п. 35; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 29; [Шостий проміжний звіт](#), п. 92; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 39-40; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 42. Див. також Московський механізм ОБСЄ, Звіт про можливі порушення та зловживання міжнародним гуманітарним правом та правом у сфері прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності, пов'язані з поводженням Російської Федерації з українськими військовополоненими (Звіт в рамках Московського механізму ОБСЄ, 2025 р.), [ODIHR.GAL/43/25/Согг.1](#), 22 вересня 2025 р.

110 Детальніше див. підрозділ IV.г. Обмін цивільними особами.

111 Володимир Зеленський, [повідомлення](#) у Telegram від 5 лютого 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 5 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 6 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 11 квітня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 квітня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 р., українською мовою; Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, [повідомлення](#) у Telegram від 5 лютого 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 5 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 6 березня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 11 квітня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 квітня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 р., українською мовою; Дмитро Лубінець, [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 р., українською мовою.

112 Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, [повідомлення](#) у Telegram від 19 грудня 2025 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 29 січня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 26 лютого 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 9 квітня 2026 р., українською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 16 травня 2026 р., українською мовою.

113 Міністерство оборони Росії, [повідомлення](#) у Telegram від 5 лютого 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 5 березня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 6 березня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram, 11 квітня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 24 квітня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 15 травня 2026 р., російською мовою.

військовослужбовця.¹¹⁴ Серед десятих цивільних осіб, репатрійованих до Російської Федерації, були останні сім мешканців Курської області, які залишалися в Україні.¹¹⁵

46. Станом на 31 травня 2026 року з моменту вторгнення Російської Федерації у 2022 році загалом відбулося 75 обмінів військовополоненими, у результаті яких було репатрійовано приблизно 8 371 українського військовополоненого та 449 утримуваних цивільних осіб.¹¹⁶ БДІПЛ не має можливості надати оцінку загальної кількості повернутих російських військовополонених.
47. Поза межами офіційного обміну військовополоненими до України також було повернуто 60 цивільних осіб, зокрема 45 осіб, які утримувалися в пунктах тимчасового утримання іноземців у Російській Федерації.¹¹⁷ Зі свого боку, Україна повернула 15 цивільних осіб на додаток до тих, хто був включений до списку для обміну військовополоненими.¹¹⁸ Ці повернення були здійснені за сприяння омбудсманів України та Російської Федерації в рамках так званого «гуманітарного треку».¹¹⁹
48. БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення про депортацію українських цивільних осіб з місць несвободи з Російської Федерації та окупованих Росією територій України до третіх країн без надання належного правового статусу чи гарантій. За наявною інформацією, у період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року 23 українські цивільні особи у різний час опинилися заблокованими в тимчасовому міграційному центрі на грузинському контрольно-пропускному пункті «Даріалі».¹²⁰
49. Як і у попередньому звітному періоді, в мережі Інтернет з'явилися матеріали, що свідчать про ймовірні умисні вбивства та очевидні позасудові страти українських цивільних осіб та військовослужбовців з боку російських збройних сил. Серед них — вбивство семи цивільних

114 Володимир Мединський, [повідомлення](#) у Telegram від 19 грудня 2025 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 29 січня 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 26 лютого 2026 р., російською мовою; Яна Лантратова, [повідомлення](#) у Telegram від 16 травня 2026 р., російською мовою.

115 Володимир Мединський, [повідомлення](#) у Telegram від 11 квітня 2026 року, російською мовою; Александр Хінштейн, [повідомлення](#) у Telegram від 11 квітня 2026 р., російською мовою. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#) п. 86.

116 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

117 Дмитро Лубінець, [повідомлення](#) у Telegram від 16 грудня 2025 р., українською мовою.

118 Тетяна Москалькова, [повідомлення](#) у Telegram від 16 грудня 2025 р., російською мовою.

119 «Гуманітарний трек» – це механізм повернення цивільних осіб поза рамками офіційного обміну військовополоненими.

120 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Детальніше див. підрозділ [IV.г. Обмін цивільними особами](#) Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 45.

осіб, які переховувалися у підвалі в Покровську (Донецька область),¹²¹ двох військовополонених у Шаховому (Донецька область),¹²² двох цивільних осіб, які евакуювалися з Грабовського (Сумська область),¹²³ військовослужбовця, який припинив участь у воєнних діях (*hors de combat*), поблизу Свято-Покровського (Донецька область)¹²⁴ та чотирьох військовополонених, захоплених поблизу Ветеринарного (Харківська область).¹²⁵ Українські органи влади розпочали розслідування кожного з повідомлених випадків. За наявною інформацією, станом на сьогодні щонайменше 345 українських військовослужбовців, які здалися російським збройним силам, було страчено.¹²⁶ БДПЛ залишається серйозно стурбованим цими повторюваними звинуваченнями у вбивствах осіб, які перебувають під захистом, зокрема військовополонених. Згідно з МГП, умисне вбивство осіб, які перебувають під захистом, становить серйозне порушення Женевських конвенцій і може кваліфікуватися як воєнний злочин.¹²⁷

50. Крім того, дедалі частіше з'являються повідомлення про жорстоке поводження або вбивства військовослужбовців російських збройних сил у прифронтових районах.¹²⁸ Ці звинувачення стосуються насильства та зловживань у лавах російських збройних сил, зокрема повідомлень про випадки приниження, фізичного насильства, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження та катувань, а також про практику, відому як «обнулення», за якою солдатів, яких вважали небажаними або непокірними, нібито відправляли на штурмові операції з великими втратами, наражали на надзвичайну небезпеку або страчували.¹²⁹ На сьогоднішній день в одному звіті також стверджується,

121 Дмитро Лубінець, [повідомлення](#) у Telegram від 29 грудня 2025 року, українською мовою; [Російські солдати застрелили сімох цивільних осіб у Покровську після того, як вимагали алкоголь](#), ZMINA, 29 грудня 2025 року.

122 Донецька обласна прокуратура, [повідомлення](#) у Telegram від 29 грудня 2025 р., українською мовою.

123 Офіс Генерального прокурора, [повідомлення](#) у Telegram від 27 січня 2026 р., українською мовою; Олег Григоров, [повідомлення](#) у Telegram від 27 січня 2026 р., українською мовою.

124 Офіс Генерального прокурора, На Сіверському напрямку під час взяття у полон окупанти розстріляли військовослужбовця ЗСУ – розпочато розслідування, 5 грудня 2025 р., українською мовою; Офіс Генерального прокурора, [повідомлення](#) у Telegram від 5 грудня 2025 р., українською мовою.

125 Офіс Генерального прокурора, [повідомлення](#) у Telegram від 12 квітня 2026 р., українською мовою.

126 Інформація, надана БДПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

127 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 47, 89; Третя Женевська конвенція, ст. 13, 130; Четверта Женевська конвенція, ст. 32, 147; Додатковий протокол I, ст. 41(1), 75(2)(a), 85(3)(a) та (e); Статут МКС, ст. 8(2)(a)(i), 8(2)(b)(i), 8(2)(b)(vi).

128 БДПЛ не змогло самостійно перевірити ці свідчення.

129 [«Ім начхати, кого вони вбивають»: про практику страт у російській армії](#), Верстка, 15 грудня 2025 р.; [«Обнулення» та «м'ясні штурми». Як росіяни зникають на фронті, а влада бреше про це](#), TV Rain, YouTube, 12 січня 2026 р., російською мовою; НЕ ЖДИ хороші новини, [повідомлення](#) у Telegram від 21 лютого 2026 р., російською мовою; [повідомлення](#) у Telegram від 5 березня 2026 р., російською мовою; [Контракт, яма, штурм, втеча, федеральний розшук: монолог військового про те, що він бачив на власні очі](#), Новая газета Europe, 18 лютого 2026 р., російською мовою; [Рецензія на книгу «На «нулі»: зсередины російської війни» – жахливі свідчення військового, який перейшов на бік супротивника](#), The Guardian, 24 лютого 2026 р.

що новобранці в підрозділі іноземних бійців Збройних Сил України зазнавали жорстокого дисциплінарного насильства, катувань та інших форм зловживань.¹³⁰ Така поведінка викликає занепокоєння з точки зору МППЛ, зокрема щодо заборони катувань та жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження.¹³¹

51. Інформація з відкритих джерел, зібрана протягом звітного періоду, свідчить про те, що станом на 1 червня 2026 року до лав збройних сил Російської Федерації було завербовано щонайменше 28 394 іноземних громадян зі 135 країн.¹³² Хоча як Україна, так і Російська Федерація вже давно залучають іноземних громадян до участі у бойових діях на своєму боці, обставини їхнього вербування, за наявними повідомленнями, різняться. Іноземні громадяни, які брали участь у бойових діях на боці Російської Федерації, розповіли про хижацьке вербування, зокрема введення в оману шляхом фальшивих обіцянок цивільного працевлаштування, примус до підписання військових контрактів, змісту яких вони не розуміли, а також тиск з метою змусити їх проходити військову службу під час утримання в російських в'язницях.¹³³ Такі повідомлення про практику вербування викликають занепокоєння з точки зору МППЛ¹³⁴ і можуть бути предметом захисту відповідно до МГП, зокрема у випадках, коли вербування відбувається в умовах примусу або ув'язнення. Подальші повідомлення про те, що іноземні громадяни зазнавали катувань, жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження або інших форм насильства, перебуваючи під контролем військової влади, також викликають занепокоєння з точки зору МГП та МППЛ.¹³⁵
52. БДПЛ також отримало повідомлення про примусове переміщення до Російської Федерації близько 50 цивільних осіб із Грабовського та 19 — із Сопича (Сумська область).¹³⁶ Російські органи влади охарактеризували

130 «Він просто хотів повернутися додому» – смерть бразильського новобранця в Україні вказує на катування та знущання у підрозділі іноземних бойовиків, *The Kyiv Independent*, 19 лютого 2026 р. БДПЛ не змогло самостійно перевірити цю інформацію.

131 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 90, 92; МПГПП, ст. 7.

132 Інформація, надана БДПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Див. також [Бойовики, найманці чи постраждали від торгівлі людьми? Експлуатація Росією іноземних бойовиків у війні проти України](#), FIDH/Truth Hounds, 29 квітня 2026 р. Див. також [Шостий проміжний звіт ОБСЄ/БДПЛ](#), п. 35.

133 Див. Звіт Незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування порушень в Україні, [A/HRC/61/61](#), 9 березня 2026 р., пп. 53-55. Див. також [Шостий проміжний звіт ОБСЄ/БДПЛ](#), п. 35.

134 Див., наприклад, МПГПП, ст. 8(1)-(2); Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Палермський протокол), прийнятий 15 листопада 2000 року резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН, [A/55/383 \(2000\)](#), ст. 3(a)-(b), 5-9.

135 Додатковий протокол I, ст. 75.

136 Офіс Омбудсманів України, допис у Facebook від 21 грудня 2025 р.; BBC News | Російська служба, [повідомлення](#) у Telegram від 22 грудня 2025 р., російською мовою; Дмитро Лубінець, [повідомлення](#) у Telegram від 6 березня 2026 р., українською мовою; [19 людей із Сопича в росії: цивільних показали на пропагандистському каналі «Весті»](#), *Кордон.Медіа*, 6 березня 2026 р., українською мовою.

ці дії як евакуацію, здійснену з метою захисту цивільного населення від триваючих бойових дій та обстрілів.¹³⁷ Один зі свідків, який є родичем осіб, переміщених із Грабовського, заявив, що 42 цивільні особи були перевезені до Російської Федерації російськими збройними силами.¹³⁸ Хоча, за повідомленнями, деякого з них попередили заздалегідь,¹³⁹ інших, як стверджується, утримували в підвалах, не даючи їм можливості евакуюватися на підконтрольну Україні територію,¹⁴⁰ і доправили до пунктів тимчасових розміщення, де у них конфіскували документи, що посвідчують особу.¹⁴¹ Хоча цивільні особи отримували їжу, медичну допомогу та притулок,¹⁴² багато хто з них висловлював бажання повернутися в Україну, і деякі зрештою це зробили.¹⁴³ У сукупності повідомлення про відсутність реальної можливості обирати місце евакуації, переміщення через кордон на територію Російської Федерації та вилучення документів, що посвідчують особу, викликають занепокоєння щодо того, що евакуація могла не бути добровільною. Якщо це підтвердиться і якщо переміщення не було зумовлене безпекою цивільного населення або нагальними військовими причинами, такі дії можуть становити серйозне порушення Женевських конвенцій та військовий злочин у вигляді незаконної депортації.¹⁴⁴

53. Крім того, БДПІЛ зазначає, що за даними Пенсійного фонду України, станом на 1 січня 2026 року виплату пенсій було призупинено приблизно для 337 000 осіб, які або не пройшли особисту ідентифікацію, або не надали необхідного підтвердження того, що вони не отримують пенсію від Російської Федерації.¹⁴⁵ Вимога щодо особистої ідентифікації особливо впливає на цивільне населення на окупованих Росією територіях, оскільки поїздка на контрольовані урядом території України може бути пов'язана з безпековими ризиками, зокрема з фільтрацією та перевітками з боку російських органів влади.¹⁴⁶ Крім того, обмежене інформування громадськості про це нове положення, як видається, вплинуло на своєчасне ознайомлення з ним деяких пенсіонерів, зокрема

137 Міністерство оборони Росії, [повідомлення](#) у Telegram від 22 грудня 2025 р., російською мовою; Міністерство оборони Росії, [Евакуація мирних жителів села Грабовське](#), RuTube, 9 січня 2026 р., російською мовою; [Врятовані з Сумської області біженці розповіли, що їм довелося пережити](#), *Вести*, 5 березня 2026 р., російською мовою.

138 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.712, пп. 52, 54-55, 57.

139 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.712, п. 57.

140 Четверта Женевська конвенція, ст. 35. Згідно з міжнародним гуманітарним правом особи, що перебувають під захистом, мають право покинути територію сторони конфлікту, якщо це не суперечить національним інтересам держави.

141 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.712, пп. 58-59, 61.

142 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.712, пп. 59, 61.

143 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.712, п. 62.

144 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 129; Четверта Женевська конвенція, ст. 49; 147; Додатковий протокол I, ст. 85(4)(a); Статут МКС, ст. 8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii).

145 Пенсійний фонд України, [Інформація про зупинення виплат для 1,3 мільйонів пенсіонерів не відповідає дійсності](#), 31 січня 2026 р.

146 Терміни «російські органи влади» або «російська влада» у цьому звіті вживаються для позначення органів влади Російської Федерації, що діють на окупованих територіях України, російських органів влади, що діють за межами території Росії, та органів влади, призначених Російською Федерацією на окупованих нею територіях.

багатьох переміщених осіб на підконтрольних уряду територіях України, що призвело до перебоїв у виплатах. Свідок, який переїхав з Луганської області та наразі проживає на контрольованих урядом територіях України, розповів БДІПЛ: *«Нове положення стосується чотирьох окупованих областей. Для мешканців Запорізької та Херсонської областей перевірка проводиться раз на рік; для мешканців Луганської та Донецької областей – раз на шість місяців»*. Свідок зазначив, що *«[нова вимога] ніде офіційно не оголошувалася. Я не отримав жодного повідомлення у своєму особистому [пенсійному] кабінеті. Пенсія просто не надійшла у призначений день»*.¹⁴⁷

54. У відповідь 46 українських організацій громадянського суспільства висловили занепокоєння щодо призупинення виплати пенсій внутрішньо переміщеним особам та пенсіонерам з окупованих Росією територій України і закликали Уряд України негайно відновити виплати.¹⁴⁸ У лютому 2026 року термін для пенсіонерів, які пройшли фізичну ідентифікацію, але ще не надали доказів того, що вони не отримують російську пенсію, було продовжено до 1 квітня 2026 року.¹⁴⁹ Після закінчення продовженого строку Омбудсман зазначив, що понад 169 000 громадян України все ще залишалися без пенсійних виплат, додавши, що 70% скарг, отриманих його офісом, надійшли від внутрішньо переміщених осіб, які проживають на підконтрольних уряду територіях України.¹⁵⁰

147 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.715, пп. 25-27. Див. також [постанову Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2025 року №299](#).

148 [Правозахисники закликають Уряд негайно відновити пенсії, припинені в січні 2026 року](#), ZMINA, 28 січня 2026 р.

149 [Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2026 року №126](#).

150 [Офіс Омбудсмана України, допис у Facebook від 7 квітня 2026 р.](#)

**Конкретні
проблеми, описані
свідками та
уцілілими**

IV

А. НАПАДИ НА ГУМАНІТАРНІ ОПЕРАЦІЇ

55. Упродовж першої половини 2026 року БДПЛ продовжувало здійснювати моніторинг випадків, що впливали на гуманітарні операції, зокрема тих, під час яких, за наявною інформацією, гуманітарний персонал та майно ставали «мішенями» або зазнавали інших наслідків.¹⁵¹ БДПЛ опитало сім гуманітарних працівників та волонтерів, які займалися наданням і доставкою допомоги та/або здійснювали евакуацію з прифронтових районів.¹⁵² Попри те, що МГП зобов'язує сторони конфлікту поважати та захищати персонал гуманітарних організацій,¹⁵³ у результаті численних інцидентів, що сталися у першій половині 2026 року, троє гуманітарних працівників загинули, а 32 отримали поранення.¹⁵⁴
56. Наприклад, 20 березня евакуаційна група від неурядової організації «Проліска» зазнала нападу під час евакуації людей літнього віку з Олексієво-Дружківки (Донецька область). Двоє евакуйованих загинули, ще двоє отримали поранення.¹⁵⁵ 12 травня у Дніпропетровській області вантажівка Всесвітньої продовольчої програми (ВПП), яка доставляла продовольство до прифронтових громад, зазнала удару безпілотною, внаслідок чого водій отримав поранення.¹⁵⁶ 14 травня дрон уразив конвой

151 У Херсонській області тяжко поранено волонтера, який допомагав ADRA Ukraine доставляти гуманітарну допомогу, ADRA Україна, 1 грудня 2025 р.; Некомерційна ГО «Проліска», допис у X від 1 грудня 2025 р., українською мовою; ВПП Україна, допис у X, 2 грудня 2025 р.; Трагедія у Понятівці: дрон атакував мирних мешканців, ADRA Україна, 6 січня 2026 р.; УКГС ООН в Україні, допис у X, 6 січня 2026 р.; ООН Україна, Атака на гуманітарну доставку хліба, внаслідок якої загинули двоє людей, показує зростання ризиків для гуманітарної роботи в Україні, 23 січня 2026 р.; Український Червоний Хрест, На Донеччині пошкоджено автомобіль Українського Червоного Хреста внаслідок удару дрона, 7 березня 2026 р.; Херсонська обласна державна адміністрація, допис у Facebook від 7 травня 2026 р., українською мовою; World Central Kitchen, допис у Facebook від 17 травня 2026 р.; УКГС ООН в Україні, допис у Facebook від 18 травня 2026 р.; УВКБ ООН обурене атаками на гуманітарні операції та зростанням кількості жертв серед цивільного населення в Україні, УВКБ ООН в Україні, 22 травня 2026 р.

152 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.684; UKR.WS.688; UKR.WS.712; UKR.WS.714; UKR.WS.765; UKR.WS.782; UKR.WS.783.

153 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 31; Додатковий протокол I, ст. 71(2).

154 Гуманітарні працівники мають бути захищені, щоб безпечно доставляти допомогу людям, які її потребують, УКГС ООН в Україні, 14 травня 2026 р.; Директорка Відділу реагування на кризові ситуації УКГС пані Едем Восорну від імені заступника Генерального секретаря з гуманітарних питань та координатора з питань надзвичайної допомоги пана Тома Флетчера – брифінг для Ради Безпеки щодо України, УКГС ООН в Україні, 19 травня 2026 р.; Затримка в дипломатичних переговорах щодо України посилює загрозу регіональному та міжнародному миру й безпеці, – повідомляє помічник Генерального секретаря Хіарі, Департамент з політичних питань та розбудови миру ООН (DPPA), 28 травня 2026 р.; Виконуючий обов'язки помічника Генерального секретаря з гуманітарних питань пан Індіріка Ратватте від імені заступника Генерального секретаря з гуманітарних питань та координатора з питань надзвичайної допомоги пана Тома Флетчера – брифінг для Ради Безпеки щодо гуманітарної ситуації в Україні 8 червня 2026 року, УКГС ООН в Україні, 8 червня 2026 р.

155 20 березня 2026 року став трагічним днем для Гуманітарної місії «Проліска» та для цивільних, яких ми евакуйовуємо з небезпечних територій, Незалежна ГО «Проліска», 20 березня 2026 р., українською мовою; Заява виконувача обов'язків Гуманітарного координатора Річарда Рейгана щодо останнього удару під час гуманітарної евакуації в Донецькій області, ООН в Україні, 20 березня 2026 р.; Заява Представниці УВКБ ООН в Україні щодо смертельного обстрілу під час евакуації цивільних на Донеччині, УВКБ ООН в Україні, 20 березня 2026 р.

156 Управління ООН з координації гуманітарних справ (УКГС) в Україні, допис у Facebook від 12 травня 2026 р.

Організації Об'єднаних Націй у місті Херсоні.¹⁵⁷ Через кілька днів, 25 травня, склад ВПП у Дніпрі зазнав удару балістичною ракетою, що призвело до знищення значної кількості продовольчих товарів.¹⁵⁸ Такі інциденти, спрямовані проти гуманітарного персоналу та майна, викликають серйозну стурбованість з точки зору МПП щодо обов'язку поважати та захищати персонал гуманітарних служб і об'єкти, що задіяні в наданні гуманітарної допомоги. Навмисні напади, спрямовані проти такого персоналу або об'єктів, можуть становити воєнний злочин.¹⁵⁹

57. Як і зазначалося в попередніх звітах,¹⁶⁰ гуманітарні організації, які здійснювали операції з евакуації, зазнавали нападів. Сім свідків розповіли про інциденти, що сталися під час евакуаційних місій, коли вони самі або їхні колеги ставали об'єктом атаки.¹⁶¹ Майже всі свідки наголошували на загрозах, пов'язаних із дедалі ширшим використанням дронів малої дальності протягом збройного конфлікту, зазначаючи, що масове застосування дронів ще більше обмежило доступ до населення, яке потребує життєво необхідної допомоги, та змусило гуманітарних працівників скоротити діяльність у районах, що вважаються особливо небезпечними.¹⁶² Підтверджуючи виявлену раніше тенденцію,¹⁶³ один зі свідків пояснив, як розвиток технологій безпілотників вплинув на гуманітарні операції: *«У 2022 році зона ураження становила п'ять кілометрів (від лінії фронту) [...] А тепер зона ураження становить уже 20 кілометрів. Саме в цій зоні вас дуже легко виявити, а радіус їхньої дії продовжує збільшуватися»*.¹⁶⁴ Свідки БДПЛ також наголосили на загрозі атак безпілотників за схемою «подвійного удару» під час операцій.¹⁶⁵
58. Свідки також повідомили, що ані гуманітарний характер їхньої діяльності, ані використання належних позначок та розпізнавальних знаків на транспортних засобах чи одязі не завадили російським збройним силам навмисно націлюватися на гуманітарний персонал та об'єкти гуманітарного призначення.¹⁶⁶ Один місцевий працівник

157 УКГС ООН в Україні, [допис](#) у Facebook від 14 травня 2026 року; ООН оприлюднила відео, на якому видно, як конвой з гуманітарною допомогою в Україні зазнав удару з дрона, Reuters, YouTube, 15 травня 2026 року.

158 ВПП в Україні, [Склад Всесвітньої продовольчої програми ООН \(ВПП\) у Дніпрі пошкоджено внаслідок удару](#), 25 травня 2026 р.; Карл Скау, [допис](#) у X, 26 травня 2026 р.

159 Статут МКС, ст. 8(2)(b)(iii). Див. також МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 31, 32; Четверта Женевська конвенція, ст. 59; Додатковий протокол I, ст. 70(2)-(4), 71(2). Відкриті джерела інформації приписують ці інциденти російським збройним силам, однак БДПЛ досі не має можливості самостійно перевірити ці твердження.

160 ОБСЕ/БДПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 47.

161 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.684, пп. 26-35; UKR.WS.688, п. 50; UKR.WS.712, пп. 40, 42; UKR.WS.714, пп. 30-31; UKR.WS.765, пп. 31, 37, 40; UKR.WS.782, пп. 45, 77; UKR.WS.783, пп. 29, 31-33, 35-36, 39.

162 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.684, п. 40; UKR.WS.783, пп. 11-12, 14, 17.

163 Див. ОБСЕ/БДПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 48.

164 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.688, пп. 42-43. Див. також UKR.WS.684, п. 110; UKR.WS.712, п. 39; UKR.WS.714, п. 41; UKR.WS.765, п. 30; UKR.WS.782, пп. 41, 71.

165 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.684, п. 36.

166 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.684, пп. 64-66, 70-74, 77; UKR.WS.688, п. 40; UKR.WS.712, пп. 43-47; UKR.WS.714, пп. 21, 25, 46-48, 54; UKR.WS.783, пп. 19, 23-26, 29-30.

гуманітарної організації, залучений до евакуаційних заходів, зазначив: *«Ймовірність того, що позначки на транспортних засобах будуть помічені операторами дронів і переконують їх змінити своє рішення та не атакувати, оцінюється як менше одного відсотка. [...] Волонтери та гуманітарні працівники фактично розглядаються як цілі під час атак»*.¹⁶⁷ Ще один свідок зазначив, що такий ризик поширюється не лише на гуманітарний персонал, адже під атаки потрапляють також цивільні особи, які намагаються евакуюватися самостійно.¹⁶⁸ Як наслідок, намагаючись зменшити ризик виявлення та ураження дронами, деякі гуманітарні організації використовували спеціалізоване обладнання.¹⁶⁹

59. Нові свідчення, надані БДІПЛ двома очевидцями, містять опис випадків, коли, як стверджується, російські громадяни зв'язувалися з волонтерами через соціальні мережі та надавали їм інформацію, яка вказувала на те, що за їхніми пересуваннями та діяльністю ведеться спостереження.¹⁷⁰ Крім того, свідок, який співпрацює з місцевою НУО, повідомив про отримання фальшивих запитів на евакуацію, які, ймовірно, мали на меті заманити волонтерів гуманітарної організації у пастку.¹⁷¹
60. БДІПЛ висловлює занепокоєння з приводу тривалих нападів на гуманітарний персонал, майно та операції, зокрема тих, що свідчать про практику, яка суперечить принципу розрізнення МГП. Відповідно до норм МГП сторони конфлікту зобов'язані поважати та захищати персонал гуманітарних служб і об'єкти, що використовуються для гуманітарних операцій, а також вживати всіх можливих запобіжних заходів, щоб уникнути заподіяння шкоди цивільному населенню та цивільним об'єктам, у тому числі під час здійснення гуманітарної діяльності.¹⁷²

Б. СВАВІЛЬНІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ РОСІЙСЬКІЙ ВЛАДІ

61. БДІПЛ продовжувало документувати випадки свавільного позбавлення волі, включно з насильницькими зникненнями, на окупованих Росією територіях України. У період з 1 грудня 2025 року по 31 травня 2026 року БДІПЛ опитало 20 осіб, які пережили свавільне затримання

167 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.684, пп. 70-71.

168 UKR.WS.783, п. 21. Детальніше див. підрозділ III.в. Інші важливі події.

169 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.684, пп. 27-28; UKR.WS.765, п. 22; UKR.WS.782, п. 38; UKR.WS.783, пп. 18, 29, 34, 38. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Восьмий проміжний звіт*, п. 50.

170 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.688, пп. 56, 59; UKR.WS.714, пп. 26-29.

171 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.782, п. 66. Див. також *Росіяни виманюють волонтерів фейковими заявками на евакуацію з Донецчини*, *Громадське радіо*, 9 грудня 2025 р., українською мовою.

172 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 1, 6, 7, 15, 31, 32; Додатковий протокол I, ст. 48, 51, 57.

(15 чоловіків та 5 жінок),¹⁷³ а також отримало свідчення від родичів 31 особи (24 чоловіків та 7 жінок), які були або залишаються незаконно позбавленими волі російською владою.¹⁷⁴

62. Хоча більшість повідомлених випадків сталися між 2022 і 2024 роками, БДІПЛ отримало інформацію про свавільні арешти семи цивільних осіб, які відбулися у 2025 році в окупованих Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях.¹⁷⁵ Нові докази, зібрані під час цього останнього раунду інтерв'ю, підтверджують раніше задокументовані закономірності, зокрема повідомлення про переслідування конкретних груп цивільних осіб, відмову у забезпеченні належних процесуальних гарантій, подальше застосування тримання під вартою без зв'язку із зовнішнім світом, а також кримінальне переслідування за ймовірно сфабрикованими обвинуваченнями, що супроводжується порушеннями гарантій права на справедливий суд.¹⁷⁶
63. Ґрунтуючись на своїх попередніх висновках,¹⁷⁷ нова інформація, зібрана БДІПЛ, свідчить про те, що осіб часто переслідували на підставі їхніх фактичних або уявних зв'язків із Збройними Силами України¹⁷⁸ та їхнього становища, ролі чи впливу в місцевих громадах, зокрема у випадках, коли вони відмовлялися співпрацювати з окупаційною владою,¹⁷⁹ а також через проукраїнські погляди чи опозицію до окупації, які їм приписували.¹⁸⁰ Двоє уцілілих осіб заявили, що російська влада затримала їх, намагаючись чинити тиск на їхніх родичів, яких

173 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683; UKR.WS.686; UKR.WS.701; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.717; UKR.WS.729; UKR.WS.732; UKR.WS.735; UKR.WS.737; UKR.WS.748; UKR.WS.753; UKR.WS.758; UKR.WS.762; UKR.WS.764; UKR.WS.768; UKR.WS.774; UKR.WS.776; UKR.WS.779; UKR.WS.785.

174 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692; UKR.WS.695; UKR.WS.707; UKR.WS.708; UKR.WS.709; UKR.WS.713; UKR.WS.716; UKR.WS.718; UKR.WS.719; UKR.WS.720; UKR.WS.721; UKR.WS.722; UKR.WS.723; UKR.WS.724; UKR.WS.725; UKR.WS.733; UKR.WS.734; UKR.WS.739; UKR.WS.741; UKR.WS.750; UKR.WS.760; UKR.WS.769. Див. також UKR.WS.711, пп. 36-67; UKR.WS.735, пп. 32-33, 35-37; UKR.WS.737, пп. 12, 33; UKR.WS.768, пп. 23, 34, 42; UKR.WS.776, п. 4.

175 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.713, пп. 30-31; UKR.WS.716, п. 14; UKR.WS.724, п. 24; UKR.WS.725, п. 29; UKR.WS.734, пп. 8-9; UKR.WS.735, пп. 68, 77, 123.

176 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Третій проміжний звіт](#), пп. 41-54; [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 41-55; [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 33-41; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 38-50; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 45-56; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 52-62.

177 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Третій проміжний звіт](#), пп. 42-43; [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 43-44; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 34; [Шостий проміжний звіт](#), п. 41; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 46; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 53.

178 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 41; UKR.WS.701, пп. 22-23, 25; UKR.WS.735, пп. 74, 85-86, 88; UKR.WS.737, п. 25; UKR.WS.748, пп. 5, 8, 10; UKR.WS.753, п. 8; UKR.WS.758, п. 24; UKR.WS.762, п. 8; UKR.WS.764, п. 7; UKR.WS.776, пп. 6, 8, 11; UKR.WS.779, пп. 7-8, 11; UKR.WS.785, пп. 7-8, 15, 25. Див. також опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.708, п. 14; UKR.WS.709, п. 4; UKR.WS.716, пп. 12, 19; UKR.WS.721, п. 50; UKR.WS.723, пп. 7, 8; UKR.WS.724, пп. 19-21, 26, 32; UKR.WS.725, п. 30; UKR.WS.737, п. 35; UKR.WS.748, пп. 11, 18; UKR.WS.750, п. 12; UKR.WS.760, п. 8; UKR.WS.768, пп. 14-15; UKR.WS.769, п. 17.

179 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.710, п. 12; UKR.WS.711, пп. 12, 15, 27, 32; UKR.WS.732, пп. 21-22.

180 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 41; UKR.WS.710, пп. 11-12; UKR.WS.717, п. 18; UKR.WS.735, пп. 16, 18; UKR.WS.768, пп. 22-23; UKR.WS.774, пп. 6-8. Див. також UKR.WS.695, пп. 17-18, 55; UKR.WS.707, п. 7; UKR.WS.708, п. 12; UKR.WS.713, пп. 33-34; UKR.WS.719, пп. 7-8; UKR.WS.720, п. 24; UKR.WS.724, п. 28; UKR.WS.733, пп. 1-3, 8, 26, 28; UKR.WS.734, пп. 8-10. Детальніше див. підрозділ IV.e.iii. Придушення інакомислення.

також утримували під вартою.¹⁸¹ За словами уцілілих, незаконні затримання на початкових етапах вторгнення переважно здійснювали військовослужбовці російських збройних сил,¹⁸² тоді як у пізніших випадках серед причетних найчастіше фігурували співробітники Федеральної служби безпеки (ФСБ).¹⁸³

64. В одному з нещодавніх випадків БДПЛ опитало жінку з окупованої Росією частини Херсонської області, чоловіка якої російська влада затримала у березні 2025 року, причому родині не було надано жодної інформації щодо підстав його затримання. Свідок розповіла БДПЛ, що після спроб родичів з'ясувати місце його перебування кількох членів сім'ї, зокрема його батьків, також було затримано на короткий час, а його матір, як стверджується, під час тримання під вартою піддавали катуванням. За словами свідка, після того, як її чоловік зазнав катувань, а на його сім'ю чинили тиск, він визнав свою провину у правопорушеннях, у вчиненні яких його згодом обвинуватили. Свідок також повідомила про неодноразові обшуки її помешкання, після яких у 2025 році її саму двічі затримували. Під час другого затримання наприкінці листопада, яке тривало три тижні, її утримували без зв'язку із зовнішнім світом в імпровізованому місці позбавлення волі, де вона зазнала з'валтування, побиття та ураження електричним струмом, зокрема геніталій. Після звільнення вона втекла з окупованих територій, побоюючись подальших переслідувань.¹⁸⁴
65. За інформацією, отриманою в ході опитувань БДПЛ, на початкових етапах вторгнення цивільних осіб часто утримували в імпровізованих місцях позбавлення волі — або протягом усього терміну тримання під вартою, або протягом короткого періоду після арешту.¹⁸⁵ Однак нещодавні випадки переважно стосуються утримання в офіційних

181 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.735, пп. 29-30, 33, 57, 77, 85; UKR.WS.737, пп. 18-20; UKR.WS.768, пп. 22-24, 35, 38. Див. також UKR.WS.785, пп. 54, 59, 61, 63.

182 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.686, п. 8; UKR.WS.701, п. 22; UKR.WS.709, пп. 10-11; UKR.WS.717, п. 26; UKR.WS.729, пп. 9, 11, 20; UKR.WS.735, п. 57; UKR.WS.748, п. 10; UKR.WS.758, п. 23; UKR.WS.762, п. 8; UKR.WS.764, п. 7; UKR.WS.774, п. 8; UKR.WS.776, п. 6; UKR.WS.779, п. 9. Крім того, одна з постраждалих осіб, також вказала на те, що злочинцями були співробітники Національної гвардії Російської Федерації (*Росгвардії*). Див. UKR.WS.785, пп. 90-91.

183 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.711, п. 16; UKR.WS.732, п. 24; UKR.WS.735, п. 83; UKR.WS.737, п. 8; UKR.WS.753, п. 8. Див. також UKR.WS.708, пп. 15, 18, 33; UKR.WS.724, п. 27; UKR.WS.734, п. 8; UKR.WS.741, пп. 8-9, 11, 43-44; UKR.WS.760, п. 9; UKR.WS.768, пп. 15, 27; UKR.WS.785, пп. 13, 90-91.

184 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.735, пп. 26-30, 33-34, 57, 66, 72, 77-78, 85-97, 121, 125-126.

185 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.686, пп. 41-42; UKR.WS.701, пп. 26-27; UKR.WS.710, пп. 13, 15; UKR.WS.717, пп. 20, 24; UKR.WS.729, пп. 14-15, 19-20, 25-27; UKR.WS.732, пп. 15, 25-26; UKR.WS.735, пп. 8-14, 66, 68, 85; UKR.WS.737, пп. 14-15, 18; UKR.WS.748, пп. 10, 15; UKR.WS.758, пп. 25-26; UKR.WS.762, п. 9; UKR.WS.764, п. 12; UKR.WS.768, пп. 23, 29; UKR.WS.774, пп. 17-18; UKR.WS.776, пп. 4, 9, 19; UKR.WS.779, пп. 11, 16, 21; UKR.WS.785, п. 65. Див. також UKR.WS.708, пп. 38, 40-41; UKR.WS.711, п. 51; UKR.WS.721, п. 43; UKR.WS.722, п. 18; UKR.WS.735, п. 32; UKR.WS.737, п. 34; UKR.WS.768, п. 34.

місцях несвободи.¹⁸⁶ Крім того, як і свідчать попередні висновки БДІПЛ,¹⁸⁷ російські органи влади продовжували часто переводити постраждалих між місцями тримання під вартою на окупованих територіях України або до Російської Федерації.

66. Уцілілі особи неодноразово повідомляли про те, що їм відмовляли в їх основоположних процесуальних гарантіях, зокрема у своєчасному повідомленні про причини їхнього затримання, у можливості оскаржити законність їхнього утримання під вартою або забезпечення його регулярного перегляду, а також у праві на доступ до адвоката за власним вибором.¹⁸⁸ Крім того, у двох із повідомлених випадків російські органи влади неправомірно та незаконно класифікували затриманих цивільних осіб як військовополонених, фактично позбавивши їх процесуальних гарантій, передбачених Четвертою Женевською конвенцією.¹⁸⁹ Постраждалим також було відмовлено або суттєво обмежено можливість підтримувати контакт із зовнішнім світом,¹⁹⁰ і в багатьох випадках їх утримували в ізоляції протягом частини або всього терміну тримання під вартою.¹⁹¹
67. БДІПЛ опитало шістьох уцілілих осіб, яких утримували понад три з половиною роки без будь-якого очевидного порушення кримінального провадження або повідомлення їм про правові підстави для тримання під вартою. Водночас російська влада не довела необхідність

186 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, пп. 10, 17, 23-25; UKR.WS.701, п. 27; UKR.WS.710, п. 23; UKR.WS.711, п. 22; UKR.WS.717, п. 25; UKR.WS.729, пп. 31, 38, 44; UKR.WS.748, пп. 34, 44, 62, 76, 79; UKR.WS.753, пп. 9, 15, 23, 29; UKR.WS.762, пп. 11, 17, 22, 40; UKR.WS.764, пп. 17, 53; UKR.WS.774, пп. 19, 25, 27, 31-32, 67; UKR.WS.776, пп. 4, 32, 88; UKR.WS.779, п. 34; UKR.WS.785, пп. 66-67, 71. Див. також UKR.WS.692, пп. 23-25; UKR.WS.695, пп. 20, 25, 59-60, 67-68; UKR.WS.707, пп. 7-8, 17; UKR.WS.709, пп. 16, 21, 42; UKR.WS.711, п. 51; UKR.WS.718, пп. 14-15, 17, 24, 27, 32; UKR.WS.719, пп. 14, 21, 29, 37; UKR.WS.720, п. 14; UKR.WS.721, пп. 40, 44, 46; UKR.WS.722, пп. 15, 19, 26-27; UKR.WS.723, п. 6; UKR.WS.724, пп. 31, 33, 35; UKR.WS.733, п. 17; UKR.WS.734, п. 11; UKR.WS.735, пп. 35, 37; UKR.WS.737, п. 12; UKR.WS.739, пп. 12, 33; UKR.WS.741, пп. 25-28, 41; UKR.WS.769, пп. 24, 26, 29.

187 Див. ОБСЕ/БДІПЛ, *П'ятий проміжний звіт*, п. 36; *Сьомий проміжний звіт*, п. 47; *Восьмий проміжний звіт*, п. 54.

188 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, пп. 15-16, 22, 32; UKR.WS.701, пп. 26-40; UKR.WS.710, пп. 36-37; UKR.WS.717, п. 29; UKR.WS.729, пп. 13, 20, 42, 54; UKR.WS.735, п. 72; UKR.WS.737, пп. 18-20; UKR.WS.748, пп. 22, 34; UKR.WS.753, пп. 11, 14, 20, 46; UKR.WS.758, п. 24; UKR.WS.762, пп. 37-38, 58-59; UKR.WS.764, пп. 32-33, 37, 72, 85; UKR.WS.768, п. 41; UKR.WS.774, пп. 59, 110-111; UKR.WS.776, пп. 38-39, 123; UKR.WS.779, пп. 82, 89; UKR.WS.785, п. 63. Див. також UKR.WS.695, п. 32; UKR.WS.707, пп. 8, 15, 27; UKR.WS.708, п. 33; UKR.WS.709, п. 31; UKR.WS.711, пп. 63, 65; UKR.WS.713, пп. 6-9; UKR.WS.719, пп. 22-24; UKR.WS.722, п. 36; UKR.WS.724, п. 31; UKR.WS.733, пп. 7, 18-19; UKR.WS.734, пп. 15-19, 28-29, 32; UKR.WS.739, п. 31; UKR.WS.741, пп. 20, 29, 38. Див. також ОБСЕ/БДІПЛ, *П'ятий проміжний звіт*, п. 40; *Шостий проміжний звіт*, п. 45; *Сьомий проміжний звіт*, п. 48; *Восьмий проміжний звіт*, п. 55.

189 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.748, пп. 31-32; UKR.WS.779, пп. 20, 23, 107.

190 Див. також ОБСЕ/БДІПЛ, *Четвертий проміжний звіт*, п. 49; *П'ятий проміжний звіт*, п. 39; *Шостий проміжний звіт*, пп. 40, 44; *Сьомий проміжний звіт*, п. 50; *Восьмий проміжний звіт*, п. 56.

191 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, п. 16; UKR.WS.710, п. 17; UKR.WS.711, п. 29; UKR.WS.729, пп. 41-42, 49-51; UKR.WS.731, п. 39; UKR.WS.748, пп. 73-74, 89-91; UKR.WS.753, пп. 11, 46; UKR.WS.762, пп. 15-16, 57; UKR.WS.764, пп. 14, 38, 41; 75-77; UKR.WS.774, пп. 106-107; UKR.WS.776, пп. 77, 83, 85, 103-104; UKR.WS.779, пп. 105-106. Див. також UKR.WS.695, пп. 25-27, 29-30, 62, 75-76, 90, 92; UKR.WS.707, пп. 9, 12-13, 16; UKR.WS.708, пп. 13, 33, 37, 50-51; UKR.WS.709, пп. 16-17, 20-21, 26, 31; UKR.WS.711, пп. 45, 50-51; UKR.WS.713, пп. 7, 39; UKR.WS.718, пп. 9-17, 31; UKR.WS.719, пп. 14-16, 18-19; UKR.WS.721, пп. 31-41, 47, 49; UKR.WS.722, пп. 9, 14, 17, 19, 27; UKR.WS.723, п. 6; UKR.WS.724, п. 38; UKR.WS.725, п. 39; UKR.WS.733, пп. 3, 5-7, 10-11, 17, 25; UKR.WS.734, п. 11; UKR.WS.735, пп. 28, 31; UKR.WS.737, п. 38; UKR.WS.739, п. 18; UKR.WS.741, пп. 11, 13, 15, 17-19, 23-24, 42; UKR.WS.750, п. 14; UKR.WS.760, п. 10; UKR.WS.768, п. 17; UKR.WS.769, пп. 18, 21.

інтернування осіб, що перебувають під захистом, з міркувань безпеки, як того вимагає Четверта Женевська конвенція.¹⁹² Крім того, двоє свідків повідомили, що їхні родичі, затримані ще у 2022 році, на момент проведення інтерв'ю залишалися позбавленими волі на окупованих Росією територіях або в Російській Федерації без будь-якого відомого процесуального статусу.¹⁹³

68. Крім того, БДІПЛ отримало додаткові докази того, що російська влада продовжує практику притягнення до кримінальної відповідальності та засудження цивільних осіб після їхнього, часто тривалого, свавільного затримання.¹⁹⁴ За свідченнями родичів, 19 постраждалих було обвинувачено або засуджено за положеннями Кримінального кодексу Російської Федерації за, як видається, сфабрикованими звинуваченнями у «тероризмі», «шпигунстві» або «державній зраді».¹⁹⁵ Свідки також повідомили, що під час кримінального переслідування затриманих було позбавлено основоположних гарантій права на справедливий суд.¹⁹⁶
69. У чотирьох окремих випадках свідки розповіли, як їхніх родичів заарештували на окупованих Росією територіях України за обвинуваченнями у злочинах проти національної безпеки. Кримінальні провадження здійснювалися на підставі Кримінального кодексу Російської Федерації,¹⁹⁷ що суперечить зобов'язанню за МГП поважати кримінальне законодавство, чинне на окупованій території, за винятком випадків, коли це абсолютно неможливо.¹⁹⁸ Свідки також зазначили, що у кримінальних справах бракувало фактичних доказів та/або вони ґрунтувалися на зізнаннях, отриманих під катуваннями, тоді як доступ до незалежного захисника часто не надавався або істотно обмежувався.¹⁹⁹

192 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.729, пп. 42, 54; UKR.WS.753, пп. 20, 46; UKR.WS.762, пп. 37-38, 59; UKR.WS.764, пп. 72, 85; UKR.WS.774, пп. 110-111; UKR.WS.776, п. 123. Див. Четверту Женевську конвенцію, ст. 42-43, 78.

193 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.721, п. 59; UKR.WS.776, пп. 4, 137.

194 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 30, 41; [Шостий проміжний звіт](#), п. 50; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 55; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 59.

195 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.695, пп. 49-50; UKR.WS.707, пп. 8, 15, 27; UKR.WS.708, п. 31; UKR.WS.709, пп. 4, 34, 40; UKR.WS.713, пп. 30-34, 46; UKR.WS.716, п. 19; UKR.WS.719, пп. 20, 29, 35-36, 48-49; UKR.WS.722, пп. 10-12, 16, 30-31, 35-36, 39; UKR.WS.723, п. 5; UKR.WS.724, пп. 5, 32-33, 35-36; UKR.WS.725, пп. 29-35; UKR.WS.733, пп. 5, 8, 20, 26-27; UKR.WS.734, пп. 9-10, 19; UKR.WS.735, пп. 25-26, 28, 31, 34-38; UKR.WS.739, пп. 13, 27-28; UKR.WS.741, пп. 14, 20, 38, 40; UKR.WS.760, пп. 12, 16; UKR.WS.769, пп. 27-28.

196 Детальніше див. підрозділ [IV.е. Судові процеси над українськими цивільними особами та військовополоненими, організовані російською владою](#).

197 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692, пп. 32-37, 39-46; UKR.WS.711, пп. 36-50, 66-67; UKR.WS.718, пп. 17-23, 26; UKR.WS.720, пп. 9-10, 19-23.

198 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 43; Четверта Женевська конвенція, ст. 64, 66; Статут МКС, ст. 8(2) (a)(vi).

199 БДІПЛ зазначає, що відмова у наданні основних гарантій справедливого судового розгляду може зробити затримання свавільним, якщо це призводить до кримінального переслідування. Див. МПГПП, ст. 9, 14; Загальний коментар № 35: стаття 9, Рада ООН з прав людини, [CCPR/C/GC/35](#), п. 17; Загальний коментар № 32: стаття 14, Рада ООН з прав людини, [CCPR/C/GC/32](#). Див. також Переглянуті методи роботи Робочої групи з питань свавільного затримання (WGAD), [A/HRC/36/38](#), п. 8(с). Детальніше див. підрозділ [IV.е. Судові процеси над українськими цивільними особами та військовополоненими, організовані російською владою](#).

70. Обставини, за яких цивільних осіб звільняли з-під варти, залишалися такими ж, як і ті, про які БДІПЛ повідомляло раніше.²⁰⁰ Дев'ятеро уцілілих повідомили про звільнення без офіційного судового розгляду,²⁰¹ а ще дев'ятьох було звільнено в рамках обмінів військовополоненими.²⁰² Крім того, БДІПЛ задокументувало два випадки загибелі цивільних осіб під час незаконного позбавлення волі.²⁰³ В одному випадку цивільний був затриманий у 2024 році за демонстрацію українського прапора поблизу свого будинку, а згодом засуджений до 14 років позбавлення волі за, ймовірно, сфабрикованими звинуваченнями. Згідно з інформацією, наданою російською владою його родині, він загинув під час перевезення до виправної колонії в Російській Федерації влітку 2025 року. Обставини його смерті та її причину не повідомили родині, яка заявила, що до етапування він був у доброму стані здоров'я. В іншому випадку жінка, яку понад чотири місяці утримували без зв'язку із зовнішнім світом, померла у травні 2024 року після переведення до лікарні, коли, згідно з інформацією, наданою російською владою її родині, вона хворіла на COVID-19. Її дочка розповіла БДІПЛ, що до погіршення стану здоров'я її утримували в імprovізованому місці позбавлення волі в поганих умовах і без належної медичної допомоги.
71. Точна кількість цивільних осіб, свавільно затриманих Російською Федерацією у зв'язку з її вторгненням в Україну, залишається невідомою. За інформацією українських органів влади станом на 31 травня 2026 року щонайменше 15 000 цивільних осіб залишалися зниклими безвісти або незаконно утримувалися, тоді як Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) підтвердив факт позбавлення волі 847 цивільних осіб. За даними Офісу Генерального прокурора України, під час розслідування понад 2 200 кримінальних справ щодо незаконного позбавлення волі та захоплення в заручники цивільних осіб було встановлено, що понад 7 000 осіб були або залишаються незаконно утримуваними Російською Федерацією. За даними Міністерства оборони України, були наявні відомості про утримання Російською Федерацією 2 814 цивільних осіб, тоді як 12 392 особи продовжували вважатися зниклими безвісти

200 Див. ОБСЕ/БДІПЛ, *Четвертий проміжний звіт*, п. 54; *Шостий проміжний звіт*, п. 46; *Сьомий проміжний звіт*, п. 51; *Восьмий проміжний звіт*, п. 57.

201 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, пп. 15, 40-41; UKR.WS.686, п. 46; UKR.WS.710, п. 45; UKR.WS.711, п. 32; UKR.WS.717, п. 30; UKR.WS.732, пп. 37-38; UKR.WS.735, пп. 68, 121; UKR.WS.737, пп. 18-19; UKR.WS.768, пп. 39-40. Див. також UKR.WS.709, п. 18; UKR.WS.713, п. 7; UKR.WS.737, пп. 29, 36. Кілька осіб, які зазнали позбавлення волі, також зазначили, що їхнє звільнення було обумовлене підписанням заяв, що містили зобов'язання не подавати скарги щодо їхнього утримання під вартою та/або співпрацювати з владою.

202 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.701, п. 34; UKR.WS.729, пп. 3, 58; UKR.WS.748, пп. 98, 101; UKR.WS.753, п. 47; UKR.WS.762, пп. 62-64; UKR.WS.764, пп. 92-95; UKR.WS.774, пп. 93, 98, 110; UKR.WS.776, пп. 4, 130-132; UKR.WS.779, п. 108. БДІПЛ зазначає, що утримання цивільних осіб під вартою виключно з метою здійснення обміну полоненими може прирівнюватися до захоплення заручників, що є воєнним злочином. Див. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 96; Четверта Женевська конвенція, ст. 34, 147; Додатковий протокол I, ст. 75(2); Статут МКС, ст. 8(2)(а)(viii). Детальніше див. підрозділ *IV.г. Обмін цивільними особами*.

203 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.707, пп. 30-36; UKR.WS.708, пп. 18-31, 38, 40, 45.

у зв'язку з конфліктом.²⁰⁴ Свавільне затримання цивільних осіб суворо заборонено МГП, а українські цивільні особи, які зазнали такого затримання, мають бути негайно та безумовно звільнені.

72. Що стосується доступу до засобів правового захисту та інших форм підтримки, п'ятеро уцілілих, також повідомили БДІПЛ про труднощі, з якими вони зіткнулися або продовжують стикатися, намагаючись домогтися офіційного визнання українською владою факту їхнього свавільного затримання з метою отримання компенсації відповідно до українського законодавства.²⁰⁵ За словами свідків, яким вдалося підтвердити свій статус і домогтися офіційного визнання Урядом України факту їхнього затримання, розмір компенсації був недостатнім і покривав лише частину витрат на медичне лікування або психологічну підтримку.²⁰⁶

В. КАТУВАННЯ ТА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ РОСІЙСЬКІЙ ВЛАДІ

73. БДІПЛ отримало додаткові докази, що свідчать про подальше широкомасштабне та систематичне застосування російською владою катувань та інших форм жорстокого поводження щодо цивільних осіб, які перебувають під вартою. З цією метою БДІПЛ опитало 21 уцілілу особу, яка пережила катування та інші форми жорстокого поводження (17 чоловіків та чотирьох жінок),²⁰⁷ а також отримало достовірні повідомлення про такі порушення від родичів осіб, які були або залишаються затриманими російською владою.²⁰⁸ Методи, цілі та обставини застосування катувань залишалися такими ж, як і ті, що були задокументовані БДІПЛ у своїх попередніх звітах.²⁰⁹

204 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

205 Верховна Рада України, [Закон України «Про соціальний та правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей»](#) № 2010-IX від 26 січня 2022 року.

206 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.732, пп. 55-58; UKR.WS.748, пп. 112-113; UKR.WS.762, пп. 65-66; UKR.WS.764, п. 99; UKR.WS.776, п. 136.

207 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683; UKR.WS.686; UKR.WS.696; UKR.WS.697; UKR.WS.701; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.717; UKR.WS.729; UKR.WS.732; UKR.WS.735; UKR.WS.737; UKR.WS.748; UKR.WS.753; UKR.WS.758; UKR.WS.762; UKR.WS.764; UKR.WS.774; UKR.WS.776; UKR.WS.779; UKR.WS.785. Сюди входять дві особи, яких було затримано до лютого 2022 року на контрольованих урядом територіях України і які залишалися під вартою в установах, що перейшли під контроль Росії після вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році.

208 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.695, п. 54; UKR.WS.708, п. 39; UKR.WS.709, пп. 12-13, 23, 43; UKR.WS.711, п. 52; UKR.WS.718, пп. 25, 28; UKR.WS.719, п. 27; UKR.WS.721, пп. 51-52; UKR.WS.722, пп. 18, 29, 36, 41; UKR.WS.723, пп. 33, 38; UKR.WS.724, п. 34; UKR.WS.733, пп. 13, 22; UKR.WS.735, пп. 26, 33; UKR.WS.737, пп. 11, 14, 27, 34; UKR.WS.739, пп. 19-21, 27-28; UKR.WS.741, п. 16; UKR.WS.768, пп. 26-27.

209 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Третій проміжний звіт](#), пп. 55-64; [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 56-66; [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 42-51; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 52-65; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 57-66; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 63-71.

74. Як і в попередніх звітах,²¹⁰ уцілілі повідомляли, що катування систематично застосовувалися під час допитів, насамперед для отримання інформації, вибивання зізнань або примусу до співпраці.²¹¹ Уцілілі особи також розповіли про випадки катувань та інших форм жорстокого поводження під час затримання, переведення, після прибуття до місць позбавлення волі та протягом усього періоду тримання під вартою, включаючи дії, спрямовані на покарання, залякування, позбавлення людської гідності та приниження постраждалих осіб.²¹² Уцілілі ідентифікували винуватців злочинних дій як військовослужбовців російських збройних сил²¹³ та співробітників ФСБ,²¹⁴ а також штатних співробітників та співробітників підрозділів спеціального призначення («спецназу») Федеральної служби виконання покарань (ФСВП).²¹⁵
75. БДІПЛ також отримало повідомлення від трьох уцілілих осіб, які утримувалися у двох окремих місцях позбавлення волі на території Російської Федерації, що свідчать про безпосередню участь медичного персоналу у катуваннях та жорсткому поводженні або його мовчазну згоду з такими діями. Двоє уцілілих, повідомили, що після звернення за медичною допомогою, медичний персонал застосовував до них електричний струм, тоді як ще одна особа розповіла, як медичний працівник регулярно спостерігав за побиттями з боку персоналу місця позбавлення волі, не втручаючись.²¹⁶ Один із уцілілих згадував, що після скарги на сильний біль у горлі лікар застосовував до нього електричний струм і після кожного розряду запитував: «Горло досі болить?».²¹⁷

210 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Третій проміжний звіт](#), п. 56; [Четвертий проміжний звіт](#), п. 58; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 44; [Шостий проміжний звіт](#), п. 54; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 58; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 65, 68.

211 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, пп. 10, 12, 15; UKR.WS.701, п. 26; UKR.WS.710, п. 13; UKR.WS.711, пп. 22-23, 27, 31; UKR.WS.717, п. 20; UKR.WS.732, пп. 23-24, 27, 33; UKR.WS.735, пп. 62-63, 65, 85, 89, 99; UKR.WS.737, пп. 18, 20; UKR.WS.748, п. 17; UKR.WS.758, пп. 27-30; UKR.WS.762, пп. 9, 23; UKR.WS.764, пп. 8-9, 19, 35; UKR.WS.776, пп. 11-12, 15, 50; UKR.WS.779, п. 87; UKR.WS.785, пп. 34-39, 41-44, 96. Див. також UKR.WS.722, пп. 36, 49; UKR.WS.724, п. 34; UKR.WS.737, п. 27; UKR.WS.739, пп. 27-28; UKR.WS.768, пп. 26-27.

212 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, п. 18; UKR.WS.686, пп. 8-9, 41, 44; UKR.WS.696, пп. 37-38; UKR.WS.701, пп. 27-28; UKR.WS.710, пп. 24-25, 29; UKR.WS.711, пп. 17, 21; UKR.WS.729, пп. 32-33, 39-40, 45; UKR.WS.735, пп. 25, 62, 82; UKR.WS.737, пп. 9, 11, 20; UKR.WS.748, пп. 35, 37-39, 44-46, 49, 51, 56, 63-64, 80-81, 83, 85, 87, 91, 95; UKR.WS.753, пп. 10, 15, 17-18, 24, 30-32, 34-37; UKR.WS.762, пп. 22, 26, 30-31, 35, 40-41, 46-47, 50; UKR.WS.764, пп. 18, 22-23, 25, 30, 48-50, 53-57, 64-66, 70, 86-89; UKR.WS.774, пп. 14-15, 26, 29-35, 40-41, 44-45, 50, 54-56, 62, 69-77, 81-82; UKR.WS.776, пп. 43-46, 49, 53, 55, 63, 67, 71-72, 75, 89-91, 93-96, 105-108, 112, 116, 118; UKR.WS.779, пп. 25-33, 37, 40-41, 43-44, 47-50, 52-53, 79; UKR.WS.785, пп. 101-105, 107-108. Див. також UKR.WS.695, пп. 71-72; UKR.WS.709, пп. 12-13; UKR.WS.721, пп. 51-52; UKR.WS.722, п. 41; UKR.WS.739, пп. 19-21.

213 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.710, п. 18; UKR.WS.717, пп. 26-27; UKR.WS.732, пп. 25, 36, 40; UKR.WS.748, пп. 17, 20; UKR.WS.758, пп. 30-31; UKR.WS.762, п. 9. Крім того, одна з осіб, що вижила, також вказала на те, що злочинцями були військовослужбовці «Росгвардії». Див. UKR.WS.785, пп. 34, 41.

214 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.710, п. 13; UKR.WS.732, пп. 24, 36; UKR.WS.735, пп. 83, 85; UKR.WS.737, пп. 8, 33; UKR.WS.748, пп. 17, 19; UKR.WS.753, п. 10; UKR.WS.779, пп. 13-15; UKR.WS.785, пп. 41, 62-63.

215 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, п. 21; UKR.WS.729, пп. 32, 38; UKR.WS.748, пп. 47-48, 63-64; UKR.WS.762, пп. 30-31, 39; UKR.WS.764, п. 73; UKR.WS.774, п. 51; UKR.WS.776, пп. 44, 52, 94, 99; UKR.WS.779, пп. 44, 50.

216 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.753, п. 37; UKR.WS.762, п. 44; UKR.WS.776, п. 63.

217 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.753, п. 37.

76. Уцілілі особи та свідки послідовно описували подібні методи катувань та жорстокого поводження, що застосовувалися у період з 2022 по 2026 роки як в офіційних, так і в імprovізованих місцях позбавлення волі на окупованих Росією територіях України та в Російській Федерації.²¹⁸ До них належали жорстокі побиття, тривалі вимушені перебування у незручних положеннях, електрошок, імітації страти, удушення, імітації утоплення, надягання пакетів на голову та тривале стояння, а також виснажливі фізичні вправи та примусова праця.²¹⁹ П'ятнадцятеро із 21 уцілілих, повідомили, що зазнали сексуального насильства.²²⁰ Крім того, більшість уцілілих повідомили про застосування до них кількох методів катувань, а багато хто з них також був свідком катувань або фізичного насильства щодо інших ув'язнених, як цивільних осіб, так і військовополонених.²²¹
77. Як і у попередніх звітах,²²² майже всі уцілілі також повідомили про умови тримання, що прирівнюються до жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання. Такі умови характеризувалися переповненістю місць тримання під вартою, неналежним санітарно-гігієнічним станом, недостатнім забезпеченням харчуванням і водою, відсутністю опалення, поганою вентиляцією та обмеженим або повністю відсутнім доступом до медичної допомоги.²²³

218 Див. також ОБСЄ/БДПЛ, [Другий проміжний звіт](#), п. 102; [Третій проміжний звіт](#), п. 57; [Четвертий проміжний звіт](#), п. 60; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 46; [Шостий проміжний звіт](#), п. 55; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 59; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 66.

219 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.683, пп. 10, 18; UKR.WS.696, пп. 37-38; UKR.WS.697, пп. 16-17, 28; UKR.WS.701, пп. 27, 35-37; UKR.WS.710, пп. 14-15, 24, 29; UKR.WS.711, пп. 22-25, 31; UKR.WS.717, п. 20; UKR.WS.729, пп. 17, 32-33, 39-40, 46; UKR.WS.732, пп. 27, 29; UKR.WS.735, п. 95; UKR.WS.748, пп. 11-12, 14, 35, 37-39, 44-46, 48-52, 80-81, 85; UKR.WS.753, пп. 10, 15, 17, 24, 30-32, 34-37; UKR.WS.758, пп. 27-30, 33-34; UKR.WS.762, пп. 9, 22-23, 31-32; UKR.WS.764, пп. 8, 11, 18-19, 21, 23, 25, 35, 48-50, 55-57, 70, 79, 86; UKR.WS.774, пп. 29-31, 33-34, 40, 44, 55, 69-70, 77; UKR.WS.776, пп. 15, 44-47, 49-50, 55, 70-71, 89-90, 93, 95, 101, 116; UKR.WS.779, пп. 13-14, 25-26, 27-33, 40-41, 43-44, 47-50, 52-53; UKR.WS.785, пп. 34-37, 42-44, 47, 67, 96-97, 102-105, 109. Див. також UKR.WS.695, п. 54; UKR.WS.708, п. 39; UKR.WS.709, пп. 12-13, 23, 35-36, 40, 43; UKR.WS.711, п. 52; UKR.WS.718, пп. 25, 28; UKR.WS.721, пп. 51-52; UKR.WS.722, пп. 39, 41; UKR.WS.723, пп. 33, 38; UKR.WS.724, п. 34; UKR.WS.733, пп. 13, 22; UKR.WS.735, п. 26; UKR.WS.737, пп. 11, 14, 27, 34, 40-41; UKR.WS.776, п. 17.

220 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.683, п. 12; UKR.WS.686, п. 42; UKR.WS.696, п. 39; UKR.WS.701, пп. 27-28, 31; UKR.WS.729, пп. 32, 39; UKR.WS.732, пп. 30-33; UKR.WS.735, пп. 85, 88-89, 91, 93-95; UKR.WS.737, п. 20; UKR.WS.748, пп. 11-13, 49, 93; UKR.WS.753, пп. 15, 18, 30; UKR.WS.758, пп. 27, 33, 40; UKR.WS.764, пп. 22, 44-48, 54-57, 78, 87; UKR.WS.774, пп. 50, 70-72; UKR.WS.776, п. 90; UKR.WS.779, пп. 27, 33. Див. також UKR.WS.709, п. 23. Детальніше див. підрозділ [IV.д. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом на територіях, підконтрольних російській владі](#).

221 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.701, пп. 27, 29-30, 41; UKR.WS.710, пп. 30, 34-35; UKR.WS.711, п. 29; UKR.WS.729, пп. 17, 29; UKR.WS.735, п. 33; UKR.WS.748, пп. 13, 29, 34, 84; UKR.WS.753, пп. 21-22; UKR.WS.758, пп. 31, 33; UKR.WS.762, пп. 9, 17, 21, 39; UKR.WS.764, пп. 8-10, 36, 46, 80; UKR.WS.768, пп. 30, 36-37; UKR.WS.774, пп. 21, 36, 38; UKR.WS.776, пп. 17, 126; UKR.WS.779, пп. 93, 96.

222 Див. також ОБСЄ/БДПЛ, [Четвертий проміжний звіт](#), п. 63; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 38; [Шостий проміжний звіт](#), п. 42; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 63; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 70.

223 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.683, пп. 10, 18-19, 27, 38; UKR.WS.696, пп. 7, 23-27; UKR.WS.697, пп. 20, 27; UKR.WS.701, п. 40; UKR.WS.710, пп. 16, 19, 27; UKR.WS.717, п. 29; UKR.WS.729, пп. 15-16, 21-22, 33, 45-46; UKR.WS.735, пп. 84, 111, 113-114; UKR.WS.737, п. 16; UKR.WS.748, пп. 13, 15, 36, 52-53, 65, 81-82; UKR.WS.753, пп. 9, 11, 18, 33, 37, 44; UKR.WS.758, пп. 35-36; UKR.WS.762, пп. 13, 18, 27, 36, 44, 48; UKR.WS.764, пп. 12, 26-29, 58-59, 61, 81; UKR.WS.768, пп. 32-33; UKR.WS.774, пп. 20, 42, 45, 81, 83-86; UKR.WS.776, пп. 27, 32, 37, 50, 53, 60-65, 76, 96, 101, 112-114, 119; UKR.WS.779, пп. 12, 35, 46, 51, 67-75, 101-102; UKR.WS.785, пп. 68, 108-109. Див. також UKR.WS.695, п. 70; UKR.WS.708, п. 45; UKR.WS.709, пп. 18, 44, 49-50; UKR.WS.711, п. 52; UKR.WS.716, п. 16; UKR.WS.718, пп. 28-29; UKR.WS.719, пп. 27, 41;

78. Більшість уцілілих, які тривалий час утримувалися в одних і тих самих закладах, повідомляли, що протягом усього періоду позбавлення волі вони постійно зазнавали катувань і жорстокого поводження, а також перебували в жахливих умовах утримання.²²⁴ Серед трьох уцілілих осіб, які були звільнені в результаті обмінів на початку 2026 року та опитаних БДІПЛ, двоє повідомили про зменшення інтенсивності або припинення катувань та поліпшення умов утримання, починаючи з середини 2025 року, тоді як один зазначив, що жорстокі побиття тривали аж до кількох днів перед його обміном.²²⁵
79. Одинадцять уцілілих повідомили, що зазнали різноманітних короткострокових та тривалих фізичних ушкоджень та психологічних травм, спричинених катуваннями та/або умовами утримання, зокрема переломів, опіків, синців і рваних ран, вибитих зубів, хронічного болю, тривоги, панічних атак та порушень сну.²²⁶ Семеро уцілілих осіб повідомили про небезпечну втрату ваги внаслідок недостатнього харчування під час перебування під вартою.²²⁷ Крім того, БДІПЛ також отримало достовірні повідомлення про смерті під вартою внаслідок катувань або нелюдських умов утримання, зокрема через ненадання своєчасної та належної медичної допомоги.²²⁸
80. Катування, нелюдське поводження, а також умисне заподіяння сильних страждань або тяжких тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю суворо заборонені МГП і є одночасно серйозними порушеннями Женевських конвенцій і воєнними злочинами.²²⁹ Згідно з МППЛ, заборона катувань та жорстокого, нелюдського і такого, що принижує людську гідність поводження чи покарання є абсолютною і не допускає жодних відступів, у тому числі в умовах збройного конфлікту.²³⁰ Докази, зібрані БДІПЛ, які свідчать про широкомасштабне та систематичне застосування катувань

UKR.WS.721, пп. 51-52; UKR.WS.722, пп. 41-42; UKR.WS.723, п. 33; UKR.WS.734, пп. 21, 31; UKR.WS.737, пп. 30-31; UKR.WS.739, п. 43.

224 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.748, п. 96; UKR.WS.762, п. 61; UKR.WS.774, п. 96; UKR.WS.776, пп. 93, 99; UKR.WS.779, пп. 52-54. Кілька свідків також повідомляли про тимчасове поліпшення умов утримання та поводження безпосередньо перед візитами МКЧХ або російського уповноваженого з прав людини або незабаром після них, яке згодом не зберігалось. Див. UKR.WS.748, пп. 67, 71-72; UKR.WS.776, пп. 86, 121, 127-128; UKR.WS.779, пп. 58, 61-63. Див. також UKR.WS.720, п. 56.

225 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.729, пп. 52, 58; UKR.WS.764, пп. 67, 80, 93; UKR.WS.779, пп. 52-54.

226 Опитування свідків БДІПЛ: UKR.WS.701, п. 35; UKR.WS.710, пп. 15, 25; UKR.WS.717, п. 33; UKR.WS.729, п. 33; UKR.WS.732, пп. 43-45, 47, 50, 61-62; UKR.WS.748, пп. 12, 14, 25, 106-109; UKR.WS.758, пп. 34, 40; UKR.WS.762, п. 45; UKR.WS.774, п. 45; UKR.WS.776, пп. 47, 63; UKR.WS.779, пп. 45, 54, 116. Див. також UKR.WS.709, п. 36; UKR.WS.718, п. 25; UKR.WS.723, п. 33; UKR.WS.741, п. 25; UKR.WS.762, п. 33; UKR.WS.764, п. 80.

227 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, п. 27; UKR.WS.729, п. 37; UKR.WS.748, п. 53; UKR.WS.753, п. 33; UKR.WS.764, п. 29; UKR.WS.774, пп. 42, 86; UKR.WS.776, п. 115. Див. також UKR.WS.711, п. 52; UKR.WS.721, пп. 51, 63-64; UKR.WS.722, п. 18; UKR.WS.739, п. 43; UKR.WS.741, п. 27; UKR.WS.762, п. 34.

228 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.707, пп. 30-36; UKR.WS.708, пп. 18-31, 38, 40, 45. Див. також UKR.WS.748, пп. 84, 96; UKR.WS.753, п. 38; UKR.WS.774, пп. 57-58; UKR.WS.776, пп. 40, 109.

229 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 90, 92; Четверта Женевська конвенція, ст. 32; Додатковий протокол I, ст. 75(1)-(2) та 11. Див. також Статут МКС, ст. 8(2)(a)(ii).

230 МППЛ, ст. 7; Конвенція проти катувань, ст. 2.

та інших форм жорстокого поводження щодо осіб, які утримуються під вартою і перебувають під владою Російської Федерації, викликають серйозну стурбованість тим, що такі дії можуть бути кваліфіковані як злочини проти людяності.²³¹

Г. СИТУАЦІЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ

81. Протягом першої половини 2026 року БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення,²³² у тому числі 21 свідчення очевидців про ймовірні порушення МГП та МППЛ, пов'язані з поводженням з українськими військовополоненими. П'ять свідчень було надано колишніми військовополоненими (чотири чоловіками та однією жінкою),²³³ три – членами сімей інтернованих військовополонених,²³⁴ а ще 13 – іншими цивільними очевидцями, які утримувалися разом із військовополоненими або іншим чином були залучені до питань, пов'язаних із військовополоненими.²³⁵ Із цих колишніх військовополонених четверо були звільнені в рамках обміну у 2025 році, а одного – звільнено та депортовано через третю країну.²³⁶ Двоє військовополонених, про долю яких розповіли їхні родичі, на момент публікації залишалися інтернованими на території Російської Федерації,²³⁷ а ще один – у закладі на окупованих Росією територіях України.²³⁸ Тривалість інтернування за свідченнями становила від 5 до 41 місяця.

82. Протягом першої половини 2026 року в ході моніторингу БДІПЛ не було задокументовано окремих випадків жорстокого поводження з російськими військовополоненими. Водночас, оскільки БДІПЛ ще не проводило опитування російських військовополонених, воно не мало можливості задокументувати чи незалежно перевірити будь-які твердження щодо поводження з ними. Російська влада стверджувала, що російські військовополонені утримувалися в мережі так званих

231 Статут МКС, ст. 7(1)(f) та (k). Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Четвертий проміжний звіт](#), п. 56. Див. також Звіт Незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування порушень в Україні, [A/79/549](#), 25 жовтня 2024 р., пп. 72-78; УВКПЛ ООН, [Поводження з цивільними особами, позбавленими волі в контексті збройного нападу Російської Федерації на Україну](#), 23 вересня 2025 р., п. 78.

232 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Третій проміжний звіт](#), п. 28; [Четвертий проміжний звіт](#), п. 33; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 52; [Шостий проміжний звіт](#), п. 66; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 67; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 72. Див. також Звіт Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні, [A/HRC/61/61](#), 9 березня 2026 р., пп. 2-46; інформацію, надану БДІПЛ двома НУО, що займаються, серед інших питань прав людини, проблемами поводження з військовополоненими; інформацію, надану БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

233 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685; UKR.WS.693; UKR.WS.700; UKR.WS.715; UKR.WS.752.

234 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.761; UKR.WS.773; UKR.WS.777.

235 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.690; UKR.WS.697; UKR.WS.718; UKR.WS.719; UKR.WS.721; UKR.WS.729; UKR.WS.762; UKR.WS.764; UKR.WS.769; UKR.WS.774; UKR.WS.776; UKR.WS.779; UKR.WS.785.

236 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 74; UKR.WS.693, пп. 6, 13; UKR.WS.700, пп. 4, 8, 71; UKR.WS.715, пп. 68-74; UKR.WS.752, пп. 15, 54-56.

237 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.761, п. 36; UKR.WS.773, п. 58.

238 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.777, п. 26.

«таємних в'язниць» в Україні, де вони нібито зазнавали катувань та інших форм жорстокого поводження, а міжнародні гуманітарні організації не мали доступу до цих місць.²³⁹

83. БДІПЛ задокументувало місця, де утримувалися українські військовополонені. По троє військовополонених утримувалися у кожному з наведених нижче місць на території Російської Федерації:²⁴⁰ Старий Оскол (Белгородська область),²⁴¹ Масловка (Белгородська область),²⁴² Олексіївка (Белгородська область),²⁴³ Валуйки (Белгородська область),²⁴⁴ Курськ (Курська область),²⁴⁵ Ростов-на-Дону (Ростовська область),²⁴⁶ Новочеркаськ (Ростовська область),²⁴⁷ Каменськ-Шахтинський (Ростовська область),²⁴⁸ Новозибків (Брянська область),²⁴⁹ Камишин (Волгоградська область),²⁵⁰ Саратов (Саратовська область),²⁵¹ Пакіно (Володимирська область),²⁵² Донський (Тульська область),²⁵³ Мінусинськ (Красноярська область),²⁵⁴ Омськ (Омська область),²⁵⁵ Димитровград (Ульяновська область),²⁵⁶ Кізел (Пермська область)²⁵⁷ та Ударний (Зубово-Полянський район, Республіка Мордовія).²⁵⁸ Останні три місця БДІПЛ задокументувало вперше. Інші місця інтернування та транзиту, про які повідомлялося, знаходилися на окупованих Росією територіях України, зокрема в Донецькій, Луганській та Запорізькій областях, а також у Криму.²⁵⁹

84. БДІПЛ також задокументувало місця, де було скоєно більшість повідомлених порушень щодо військовополонених. Свідки

239 Міністерство закордонних справ Росії, [Порушення міжнародного гуманітарного права кийвським режимом щодо поводження з військовополоненими: «Таємні в'язниці», частина II](#), 26 лютого 2026 р.; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом Російської Федерації при міжнародних організаціях у Відні.

240 Згідно з інформацією, наданою БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні, українські військовополонені утримувалися або й досі утримуються у 203 установах Федеральної служби виконання покарань на території Російської Федерації.

241 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 4, 8, 9, 10, 23-24, 27, 30-31, 33; UKR.WS.761, пп. 34, 37.

242 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 4, 8, 11-16, 41.

243 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.761, пп. 35, 37, 40.

244 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.776, пп. 44, 58.

245 Опитування свідка БДІПЛ « » (UKR.WS.762), п. 22.

246 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 49-53.

247 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 54-58.

248 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.752, пп. 12, 31-42.

249 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.729, пп. 31-53.

250 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.721, пп. 42, 47; UKR.WS.779, пп. 23, 34.

251 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.697, пп. 12, 30-31; UKR.WS.718, п. 29.

252 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 4, 8, 42-64, 68.

253 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.729, п. 53; UKR.WS.764, пп. 53, 73; UKR.WS.774, пп. 27-28.

254 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 59-68.

255 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.773, п. 58.

256 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.761, п. 36.

257 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.752, пп. 13, 43-52.

258 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.774, пп. 67, 98, 114.

259 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 35-48; UKR.WS.693, пп. 7-12; UKR.WS.715, пп. 38, 42, 46, 48, 49, 54; UKR.WS.762, п. 17; UKR.WS.773, пп. 31, 33; UKR.WS.777, пп. 23, 26, 43. Згідно з інформацією, наданою БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні, українські військовополонені утримувалися в 31 установі Федеральної служби виконання покарань Російської Федерації на окупованих Росією територіях України.

розповідали, як у Старому Осколі²⁶⁰ та Оленівці (Донецька область)²⁶¹ військовополонених утримували в жахливих умовах,²⁶² з ними жорстоко поводитися²⁶³ і відмовляли у праві листуватися з родинами.²⁶⁴ Очевидці повідомляли, що в Пакіно вони зазнавали постійних знущань та образ з боку тюремних наглядачів,²⁶⁵ мали вкрай обмежений доступ до медичної допомоги або взагалі не мали його,²⁶⁶ а також протягом тривалого часу отримували недостатнє харчування. Один зі свідків зазначив: *«Найгіршим у Пакіно був голод. Ти постійно голодний, і всі думали лише про їжу, бо весь час постійно відчували голод»*.²⁶⁷ Інший військовополонений розповів, що після захоплення у полон його тимчасово утримували в приміщенні в Сорокиному (Луганська область), де вони отримували мало їжі, не мали води, а також не мали ліжок чи постільної білизни.²⁶⁸

85. Згідно з висновками попередніх проміжних звітів,²⁶⁹ свідки повідомляли, що спочатку їх утримували в імпровізованих місцях позбавлення волі, розташованих у випадкових будівлях,²⁷⁰ наметових таборах²⁷¹ та військових частинах.²⁷² Після переведення їхнє інтернування продовжувалося у виправних колоніях,²⁷³ слідчих ізоляторах,²⁷⁴ поліцейських дільницях²⁷⁵ та таборах, призначених для тримання військовополонених.²⁷⁶ Майже всі військовополонені повідомляли, що під час інтернування їх утримували в кількох місцях несвободи. У деяких місцях, таких як Луганськ, Ровеньки (Луганська область), Докучаєвськ, Оленівка (Донецька область), Ростов, Масловка, Пакіно, Курськ, Донський та Камишин, військовополонених, за наявної інформацією, утримували разом із цивільними затриманими, причому обидві групи зазнавали подібного поводження, а в деяких випадках,

260 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, п. 31.

261 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.693, п. 85.

262 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.693, пп. 72, 79, 85, 87-89; UKR.WS.700, пп. 24-25.

263 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.693, пп. 69-70, 74, 76; UKR.WS.700, пп. 10, 12, 17-18, 22, 29.

264 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.693, пп. 95.

265 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, пп. 43, 47-48.

266 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, пп. 51-53.

267 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, пп. 45-46.

268 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.685, пп. 21-34.

269 Див. також ОБСЕ/БДПІЛ, *П'ятий проміжний звіт*, п. 54; *Шостий проміжний звіт*, п. 67; *Сьомий проміжний звіт*, п. 68; *Восьмий проміжний звіт*, п. 74.

270 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.685, п. 21.

271 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, пп. 8-11, 16.

272 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.752, пп. 22-25.

273 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.685, пп. 49, 54, 59; UKR.WS.693, пп. 11, 68, 157; UKR.WS.700, пп. 4, 8, 42; UKR.WS.729, пп. 44, 53; UKR.WS.752, п. 31; UKR.WS.762, п. 22; UKR.WS.764, пп. 53, 73; UKR.WS.774, пп. 27-28.

274 Опитування свідків БДПІЛ: UKR.WS.685, пп. 35, 39, 45; UKR.WS.693, пп. 9, 54, 99; UKR.WS.700, пп. 4, 8, 9; UKR.WS.715, п. 42; UKR.WS.721, п. 42; UKR.WS.729, пп. 31, 53; UKR.WS.752, п. 43; UKR.WS.779, п. 34.

275 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.693, пп. 20, 25.

276 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.752, пп. 26-30.

за повідомленнями, військовополонені зазнавали більш жорстокого поводження.²⁷⁷

86. Свідки повідомляли, що затриманих чоловіків та жінок, незалежно від того, чи були вони військовополоненими, чи цивільними особами, утримували окремо.²⁷⁸ Підтверджуючи висновки попередніх звітів, БДІПЛ отримало інформацію про існування окремого барака для жінок в Оленівці.²⁷⁹ В одному випадку жінка-військовополонена повідомила, що її утримували в одиночній камері та під час допиту піддавали ураженню електричним струмом високої напруги з метою примусу до зізнання, після чого через кілька місяців утримання без будь-якого судового провадження її звільнили та депортували до Грузії.²⁸⁰
87. Колишні військовополонені, опитані БДІПЛ, повідомили, що майже в кожному місці утримання під вартою їх піддавали катуванням, що є ще одним доказом раніше задокументованого БДІПЛ поширеного та систематичного застосування катувань російською владою.²⁸¹ Часто згадувалося про фізичне насильство у вигляді побиття з боку наглядачів місць утримання або штатних співробітників інших спеціальних підрозділів,²⁸² яке, за їхніми словами, відбувалося регулярно, а в деяких випадках навмисно спрямовувалося на вже наявні травми, щоб посилити біль.²⁸³ Один зі свідків зазначив: *«Основним методом покарання було побиття. Його застосовували як офіційне покарання, так і без будь-якої причини»*.²⁸⁴ Серед інших методів, про які повідомляли, були удари електричним струмом (тривалістю до двох годин),²⁸⁵ примус до тривалого перебування у незручних положеннях,²⁸⁶ використання собак для нападу на ув'язнених або їх залякування,²⁸⁷ а також акти сексуального насильства,²⁸⁸ зокрема застосування електричного струму

277 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 37, 39, 46, 50 ; UKR.WS.700, пп. 37, 41, 56; UKR.WS.715, п. 62; UKR.WS.718, п. 29; UKR.WS.721, пп. 42, 58, 63; UKR.WS.729, п. 53; UKR.WS.752, пп. 19, 22, 27, 33; UKR.WS.762, пп. 17, 20-21; UKR.WS.764, п. 73; UKR.WS.774, пп. 27-28, 46, 67, 98, 114; UKR.WS.779, пп. 97; UKR.WS.785, п. 76.

278 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.693, пп. 25, 75, 84, 111; UKR.WS.700, п. 41.

279 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.693, п. 84. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 74.

280 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.715, пп. 42, 46, 51-53, 72-75.

281 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), п. 54; [Шостий проміжний звіт](#), п. 67; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 68; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 75; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

282 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 10, 23, 25, 27, 36; UKR.WS.690, пп. 10, 13; UKR.WS.693, пп. 15, 36, 40-41, 44, 46, 48, 55, 69-70, 74, 76, 93, 114, 117, 125, 127, 135, 139-140, 151-152, 160, 171, 173; UKR.WS.700, пп. 11, 17, 19, 28-30, 33-35, 39, 42-43, 47, 61, 70; UKR.WS.715, п. 66; UKR.WS.752, пп. 22, 31, 40, 44, 49-50; UKR.WS.762, п. 17.

283 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, п. 23.

284 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.693, п. 140.

285 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 23, 36; UKR.WS.693, пп. 100, 151, 173; UKR.WS.700, пп. 12, 17-18, 22, 25, 43, 50-51; UKR.WS.752, п. 31.

286 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 56, 68, 151; UKR.WS.700, пп. 17, 42-43, 56.

287 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 55, 65, 150; UKR.WS.700, пп. 17, 42, 47, 61.

288 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.693, п. 174.

до геніталій.²⁸⁹ Інший свідок розповів, як удари електричним струмом застосовували до його гемороїдальних вузлів.²⁹⁰ Жорстоке поводження відбувалося під час так званої «прийомки»,²⁹¹ допитів,²⁹² прийняття душі та фізичних вправ.²⁹³ Один зі свідків описав випадок, коли в одного військовополоненого, за повідомленням, відбулося серйозне погіршення психічного здоров'я.²⁹⁴ Інший свідок-чоловік повідомив, що його примушували до сексуальних дій в обмін на надання медичної допомоги.²⁹⁵ Свідки розповіли БДІПЛ, що військовополонені, які мали офіцерське звання та/або належали до певних батальйонів (наприклад, «Азов» або «Айдар») чи полків (наприклад, «Кракен»), зазнавали більш жорстокого поводження, побиття чи катування, або ж утримувалися в ізоляторах суворого режиму. У деяких випадках проти них неодноразово порушували кримінальні справи та висували додаткові звинувачення.²⁹⁶

88. Свідки також описували інші види жорстокого поводження, зокрема погрози сексуальним насильством,²⁹⁷ стратою,²⁹⁸ тривалим позбавленням волі та нелюдськими умовами утримання,²⁹⁹ а також надмірними фізичними навантаженнями (наприклад, присіданнями).³⁰⁰ Один колишній військовополонений повідомив, що затриманих, які відмовлялися виконувати накази, могли перевести до психіатричного відділення та примусово змушувати приймати медикаменти.³⁰¹ За словами свідків, ступінь тяжкості та частота жорстокого поводження, яке часто застосовувалося для отримання зізнань або як форма покарання, різнилися залежно від місця утримання, а також залежали від адміністрації установи й чергових наглядачів.³⁰²

289 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 23; UKR.WS.693, п. 173; UKR.WS.700, пп. 11-12, 19, 21; UKR.WS.779, пп. 93-94, 96. Детальніше див. підрозділ IV.д. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом на територіях, підконтрольних російській владі.

290 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 18.

291 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 55, 93, 100, 114, 125, 150; UKR.WS.700, пп. 33-34, 42-43, 50; UKR.WS.752, п. 31; UKR.WS.762, п. 22.

292 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 10, 22-23, 28; UKR.WS.693, пп. 35-36; UKR.WS.700, пп. 10-11, 13, 17, 30; UKR.WS.715, пп. 51, 66.

293 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 36; UKR.WS.700, пп. 25, 47; UKR.WS.752, п. 41; UKR.WS.779, п. 93.

294 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.779, пп. 93-95.

295 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 53.

296 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.690, п. 8; UKR.WS.693, пп. 71, 93; UKR.WS.697, п. 33; UKR.WS.700, пп. 28, 34; UKR.WS.761, п. 36; UKR.WS.762, п. 39; UKR.WS.779, п. 97. Інформація, надана БДІПЛ неурядовою організацією, що займається питаннями прав людини, зокрема питаннями військовополонених; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Див. детальніше підрозділ IV.е. Судові процеси над українськими цивільними особами та військовополоненими, організовані російською владою.

297 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 23, 65.

298 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 23, 32.

299 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 59-60; UKR.WS.693, п. 43.

300 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.593, пп. 56, 110, 125-126; UKR.WS.700, п. 51; UKR.WS.752, п. 50.

301 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, п. 67.

302 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 63.

89. Відповідно до висновків, викладених у попередніх проміжних звітах, усі колишні українські військовополонені, опитані БДІПЛ, одностайно повідомляли про те, що зазнавали принизливого та такого, що принижує людську гідність, поводження. Вони повідомляли, що їх змушували вивчати та співати російський державний гімн, вигукувати «Слава Росії»,³⁰³ вивчати історію Росії³⁰⁴ та завчати вірші.³⁰⁵ За наявною інформацією, затриманих, які не виконували ці вимоги, піддавали покаранню.³⁰⁶
90. БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення про неналежні умови інтернування українських військовополонених, що підтверджує висновки, викладені у попередніх звітах.³⁰⁷ Свідки описували обмежене та неякісне харчування,³⁰⁸ яке часто було забруднене відходами чи іншими сторонніми предметами,³⁰⁹ дуже короткий час, відведений на прийом їжі,³¹⁰ та обмежений або взагалі відсутній доступ до води.³¹¹ Один зі свідків зазначив: «Щоб ви краще зрозуміли – люди билися за їжу всередині камери».³¹² Камери та місця утримання описувалися як холодні,³¹³ без ліжок чи належного постільного приладдя, заражені постільними клопами,³¹⁴ а також переповнені.³¹⁵ Свідки також повідомляли, що їх позбавляли сну.³¹⁶
91. Очевидці повідомляли, що підтримувати гігієну було важко через обмежений доступ до душевих, води³¹⁷ та засобів гігієни, таких як туалетний папір, зубні щітки та паста, мило та бритви.³¹⁸ У деяких установах доступ до туалетів був обмежений або ускладнений.³¹⁹ Наприклад, один військовополонений повідомив, що йому дозволяли користуватися туалетом лише за вказівкою охоронців, яка передавалася

303 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 108-109, 114, 160, 170; UKR.WS.700, пп. 48, 56; UKR.WS.752, п. 38.

304 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.752, п. 38.

305 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.752, п. 34.

306 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 114, 170.

307 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, *Четвертий проміжний звіт*, п. 69; *П'ятий проміжний звіт*, пп. 63-67; *Шостий проміжний звіт*, пп. 77-80; *Сьомий проміжний звіт*, пп. 73-75, *Восьмий проміжний звіт*, п. 78. Див. також *Звіт в рамках Московського механізму ОБСЄ*, 2025 р., с. 26, 28, 29.

308 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 25, 30, 37, 38, 51, 54; UKR.WS.693, пп. 22-23, 26, 58, 89, 133, 162; UKR.WS.700, пп. 42, 45, 62; UKR.WS.715, п. 58; UKR.WS.761, п. 37.

309 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 38.

310 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.685, п. 30.

311 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 25, 37; UKR.WS.693, пп. 22-23, 49, 85-86, 106; UKR.WS.700, п. 42.

312 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 62.

313 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.693, п. 32; UKR.WS.700, п. 56; UKR.WS.715, п. 57.

314 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.693, пп. 72, 79, 107, 123, 137.

315 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.693, пп. 22, 45, 57, 72, 90, 107; UKR.WS.700, пп. 24, 44; UKR.WS.752, п. 44.

316 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 25; UKR.WS.693, п. 47; UKR.WS.752, п. 34.

317 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 36, 40; UKR.WS.693, пп. 88, 98, 106, 161; UKR.WS.700, п. 25; UKR.WS.715, п. 58; UKR.WS.752, п. 41.

318 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.700, п. 43.

319 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 25; UKR.WS.693, пп. 26, 87; UKR.WS.752, пп. 46-55.

через гучномовець, встановлений у камері.³²⁰ За наявною інформацією, військовополонені не мали змінного одягу і часто не мали зимового одягу,³²¹ а також рідко мали можливість прати свої речі.³²² Умови утримання ще більше погіршувалися такими практиками, як примушування ув'язнених проходити через «коридор», утворений тюремним персоналом, під час жорстокого побиття,³²³ примушування ув'язнених виконувати виснажливі фізичні вправи з подальшим побиттям,³²⁴ змушування стояти в шерензі або ходити по камерах протягом тривалого часу,³²⁵ а також піддавання впливу яскравого світла,³²⁶ гучного радіо або звуків сирен.³²⁷

92. Свідки повідомляли про обмежений або відсутній доступ до медичної допомоги,³²⁸ що, в деяких випадках, могло сприяти настанню смерті під час перебування під вартою.³²⁹ Один колишній військовополонений також повідомив про спалах корости в центрі інтернування.³³⁰ За інформацією, наданою БДПЛ представником неурядової організації, військовополонені, захоплені у полон у 2022 році, а також нещодавно в Курській області, за повідомленнями, не мали доступу до медичної допомоги навіть у випадках нагальної медичної потреби, і жодної інформації про їхній поточний стан надано не було.
93. Крім того, колишні військовополонені повідомляли, що їх примушували до виконання робіт, зокрема до шиття та підсобних робіт, таких як косіння трави, збирання каміння або сортування металу. В одному випадку, як повідомляється, відмова призвела до побиття, тоді як в інших випадках військовополонені повідомляли, що отримували лише символічну винагороду або додаткове харчування.³³¹
94. Крім того, свідки повідомляли, що на них чинили тиск з метою примусу до вступу до російської армії шляхом погроз і залякувань,³³² змушували підписувати порожні аркуші паперу або документи без можливості ознайомитися з їхнім змістом, або документи, в яких вони визнавали неправдиві звинувачення у злочинній діяльності, і наказували

320 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.752, пп. 45-46.

321 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, п. 58; UKR.WS.693, п. 142; UKR.WS.700, пп. 24, 53.

322 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, п. 37; UKR.WS.693, п. 141.

323 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, п. 36; UKR.WS.693, пп. 55, 93; UKR.WS.700, п. 33.

324 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.752, п. 49.

325 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.700, п. 44; UKR.WS.752, пп. 46, 48.

326 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.693, п. 113.

327 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, пп. 24-25; UKR.WS.700, п. 49.

328 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, пп. 40, 58; UKR.WS.690, пп. 11-13; UKR.WS.693, пп. 26, 29, 49, 76-78, 80-83, 121, 127, 129, 148-149, 167, 169, 170; UKR.WS.700, пп. 23, 34, 51-54; UKR.WS.761, пп. 48-49; UKR.WS.773, п. 32; Центр громадянських свобод, [Анатомія тортур: свідчення про катування та жорстоке поводження з боку медичного персоналу в російській неволі](#), 2026 р.

329 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.693, пп. 149-150, 167, 170.

330 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.700, пп. 51-52, 54. Див. також ОБСЄ/БДПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 79.

331 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, п. 64; UKR.WS.693, пп. 132-135, 163; UKR.WS.752, пп. 36, 39.

332 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.685, п. 32; UKR.WS.700, п. 65.

давати неправдиві свідчення.³³³ Військовополонені повідомляли, що безпосередньо перед обміном їх змушували підписувати документи, в яких зазначалося, що вони не мають жодних скарг щодо поводження з ними під час інтернування або щодо Російської Федерації загалом.³³⁴

95. Лише один свідок повідомив, що його прямо поінформували про статус військовополоненого,³³⁵ тоді як четверо інших зазначили, що їх не поінформували ні про їхній статус, ні про права, надані їм згідно з МГП.³³⁶ У багатьох випадках затриманим відмовляли у праві листуватися зі своїми родинами³³⁷ і їх фактично утримували без зв'язку із зовнішнім світом.³³⁸ Як повідомляється, члени сімей часто дізнавалися про місце утримання лише від колишніх військовополонених або отримували інформацію про своїх рідних з оприлюднених відеозаписів судових проваджень або з російських ЗМІ.³³⁹
96. Відповідно до попередніх висновків,³⁴⁰ свідки повідомляли про випадки відвідувань представників місцевих або національних ЗМІ,³⁴¹ офісу Уповноваженого з прав людини Російської Федерації³⁴² або представників МКЧХ.³⁴³ Свідки описували, що такі візити відбувалися лише до зразкових приміщень або спеціально підготовлених камер, і зазначали, що відвідувачам показували «лише хлопців [...] із більш здоровим виглядом».³⁴⁴ Один зі свідків також повідомив, що отримував посилки з етикетками МКЧХ.³⁴⁵ Інший свідок розповів, що російські телевізійні знімальні групи пропонували затриманим можливість сповістити свої сім'ї про їхнє місцезнаходження та стан здоров'я через телевізійні інтерв'ю, зазначивши, що умови утримання були покращені спеціально для зйомок, а військовополонених спеціально відбирали для ефіру, оскільки їх вважали більш цікавими для глядачів.³⁴⁶
97. Практика відеофіксації військовополонених, про яку БДІПЛ повідомляли свідки, узгоджується з висновками попередніх звітів

333 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 71; UKR.WS.700, пп. 14-15, 40; 59; UKR.WS.776, п. 58.

334 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 70-71.

335 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.693, п. 118.

336 МКЧХ, Звичайне міжнародне гуманітарне право. Норма 125; Третя Женевська конвенція, статті 4-5, 17, 41, 58, 71, 78, 96, 99; Додатковий протокол I, статті 44, 45, 75. Див. також опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 34, 45; UKR.WS.700, п. 57; UKR.WS.715, п. 56; [Звіт в рамках Московського механізму ОБСЄ](#), 2025 р., с. 14-18.

337 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, пп. 165-166; UKR.WS.700, пп. 27, 59; UKR.WS.721, п. 49; UKR.WS.752, пп. 30, 42. Див. також [Звіт в рамках Московського механізму ОБСЄ](#), 2025 р., с. 34, 35.

338 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 43, 60; UKR.WS.693, пп. 95, 120, 165; UKR.WS.700, п. 59; UKR.WS.752, п. 16; UKR.WS.761, пп. 33, 55; UKR.WS.773, пп. 19, 58; UKR.WS.777, пп. 48-49.

339 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.761, пп. 30-31, 33; UKR.WS.773, пп. 25-26, 96; UKR.WS.777, пп. 15-16. а

340 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), п. 68; [Шостий проміжний звіт](#), п. 85; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 77; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 81.

341 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, п. 153; UKR.WS.752, п. 42.

342 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 63-64; UKR.WS.776, пп. 102-103.

343 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 58-60; UKR.WS.721, п. 56; UKR.WS.752, п. 26.

344 Там само.

345 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 60.

346 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.776, пп. 120-121.

і викликає занепокоєння щодо дотримання заборони, встановленої МГП, щодо піддавання військовополонених публічній цікавості.³⁴⁷ Свідки також зазначили, що хоча такі візити, здавалося, приносили незначне поліпшення умов утримання, ці зміни, як правило, були нетривалими.³⁴⁸

98. Свідчення, надані БДІПЛ колишніми військовополоненими, продовжують викликати серйозну стурбованість щодо дотримання Російською Федерацією своїх зобов'язань за МГП, що регулюють поведінку з військовополоненими, зокрема щодо заборони катувань і нелюдського поводження, а також обов'язку забезпечувати гуманні умови утримання.

Г. ОБМІН ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ

99. БДІПЛ продовжувало стежити за поверненням цивільних осіб як у межах «гуманітарного треку»,³⁴⁹ так і, в деяких випадках, через механізми обміну військовополоненими, попри те, що цивільні особи не підпадають під статус військовополонених згідно з МГП.³⁵⁰ Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ опитало десять цивільних осіб, яких було включено до обмінів військовополоненими у 2025 та 2026 роках.³⁵¹ Дев'ять з них були затримані після лютого 2022 року і, за наявною інформацією, переводилися між різними місцями тримання під вартою на окупованих Росією територіях України та/або на території Російської Федерації, де їх утримували без пред'явлення звинувачень чи судового розгляду.³⁵²
100. Розповідаючи БДІПЛ про своє перебування під вартою, свідок із окупованої Росією частини Харківської області зазначив, що один із слідчих сказав йому: *«Я не розумію, чому ти тут. Ти ж цивільна особа і вже немолодий»*. Уцілілий також додав: *«Не було жодних законних підстав тримати мене в полоні. Мене використовували як розмінну монету»*.³⁵³ Інший уцілілий з Харківської області розповів: *«Вони казали, що не зовсім розуміють, чому ми там перебували»*, а слідчі заявили

347 Третя Женевська конвенція, ст. 13(2). Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Четвертий проміжний звіт](#), п. 33; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 60; [Шостий проміжний звіт](#), п. 87; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 76; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 80.

348 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, пп. 54, 61-62; UKR.WS.752, пп. 34-35.

349 Як зазначалося раніше в цьому звіті, «гуманітарний трек» – це механізм повернення цивільних осіб поза офіційними межами обміну військовополоненими, який забезпечують омбудсмени України та Російської Федерації.

350 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 40; [Восьмий проміжний звіт](#), п.82.

351 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.697, пп. 38, 55; UKR.WS.701, п. 34; UKR.WS.729, пп. 3, 58; UKR.WS.748, пп. 98, 101; UKR.WS.753, п. 47; UKR.WS.762, п. 62; UKR.WS.764, пп. 92-93; UKR.WS.774, пп. 93, 98-100; UKR.WS.776, п. 4; UKR.WS.779, пп. 108, 113.

352 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.701, пп. 25, 28; UKR.WS.729, пп. 3, 42, 54; UKR.WS.762, пп. 22, 30, 40, 58-59; UKR.WS.764, пп. 17, 53, 72; UKR.WS.774, пп. 25, 27, 31, 58-59; UKR.WS.776, пп. 4, 38; UKR.WS.779, пп. 34, 82.

353 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.774, пп. 37, 111.

йому: «Рано чи пізно ти повернешся додому, але як і коли – вирішувати не нам».³⁵⁴ Той самий уцілілий зазначив, що на пізнішому етапі свого утримання: «...у Валуїках інший слідчий також сказав, що не бачить підстав для мого утримання».³⁵⁵

101. Сім свідків повідомили БДІПЛ, що їх утримували разом із військовополоненими в місцях позбавлення волі на окупованих Росією територіях України та в Російській Федерації.³⁵⁶ Крім того, двоє колишніх цивільних затриманих – один з окупованої частини Херсонської області, а інший з території Київської області, яка раніше перебувала під окупацією, – повідомили, що російські органи влади визнали їх військовополоненими.³⁵⁷ Поводження з цивільними особами як з військовополоненими або інше ототожнення їх до них суперечить МГП, оскільки цивільні особи залишаються під захистом окремого правового режиму і не набувають статусу військовополонених лише на підставі їхнього утримання під час збройного конфлікту.³⁵⁸ Узгоджуючись із висновками попередніх звітів,³⁵⁹ повідомлення, отримані у першій половині 2026 року, свідчать про те, що цих цивільних осіб фактично використовували як «розмінну монету» під час обмінів, попри те, що вони не відповідали правовим критеріям для набуття статусу військовополонених.
102. Свідки також розповідали, що під час утримання в Російській Федерації їм пропонували російські паспорти та військові контракти з російськими збройними силами.³⁶⁰ Згідно з інформацією, наданою БДІПЛ, останнім часом ця практика змінилася: за повідомленнями, цивільних затриманих, зокрема тих, хто походить з окупованих Росією територій України, примушують отримувати російські паспорти, тоді як раніше це подавалося як можливий варіант.³⁶¹

354 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.776, п. 38.

355 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.776, п. 38.

356 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.697, пп. 30-34; UKR.WS.729, п. 53; UKR.WS.762, пп. 17, 20-22, 39; UKR.WS.764, пп. 72-73, 99; UKR.WS.774, пп. 28, 46, 56, 98; UKR.WS.776, пп. 58, 103, 121, 131-132; UKR.WS.779, пп. 31, 96-97. Детальніше див. підрозділ IV.г. Ситуація з військовополоненими.

357 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.729, п. 27; UKR.WS.779, пп. 23, 107.

358 Див. також МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми 3-5, 106; Гаазьке положення (1907 р.), ст. 1, 3; Третя Женевська конвенція, ст. 4, 5; Четверта Женевська конвенція, ст. 4; Додатковий протокол I, ст. 43(1), 50(1).

359 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 87.

360 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.729, п. 43; UKR.WS.762, п. 51; UKR.WS.764, п. 43; UKR.WS.774, пп. 104-105; UKR.WS.776, п. 29; UKR.WS.779, пп. 90, 92.

361 Інформація, надана БДІПЛ неурядовою організацією, що займається питаннями затриманих цивільних осіб. Примусове набуття російського громадянства може слугувати для перекваліфікації затриманих українських цивільних осіб як громадян Російської Федерації, а не українських цивільних осіб, що потенційно може перешкоджати репатріації та підтримувати право переміщених осіб на повернення. Див. МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 132; Четверта Женевська конвенція, ст. 118. Такі практики також можуть викликати занепокоєння щодо фізичного або морального примусу стосовно осіб, що перебувають під захистом. Див. Четверта Женевська конвенція, ст. 31.

103. Підтверджуючи висновки попередніх звітів,³⁶² один зі свідків з окупованих територій Запорізької області повідомив БДІПЛ, що одразу після звільнення з місця позбавлення волі після відбуття тюремного покарання його утримували в міграційному центрі протягом трьох місяців, після чого депортували через третю країну.³⁶³ Хоча точна кількість залишається невідомою, за наявною інформацією, щонайменше 1 000 українців утримуються в таких пунктах тримання іноземців на території Російської Федерації.³⁶⁴ Постійна практика позбавлення волі українських цивільних осіб, які не мають російського громадянства, шляхом утримання їх у міграційних центрах після відбуття ними тюремного терміну викликає серйозну стурбованість щодо незаконного позбавлення волі і, за певних обставин, може становити воєнний злочин.³⁶⁵
104. БДІПЛ підтверджує свій висновок з попередніх звітів про те, що, хоча обмін інтернованими цивільними особами не заборонений МГП, такі обміни можливі лише за умови, що відповідні цивільні особи були затримані на законних підставах із самого початку.³⁶⁶ Крім того, визнання цивільних затриманих військовополоненими стирає фундаментальну різницю між комбатантами та цивільними особами і підриває відповідний режим захисту, який МГП гарантує кожній із цих категорій.³⁶⁷ Відповідно, затримання цивільних осіб виключно з метою їх подальшого обміну може становити захоплення заручників, що заборонено МГП та є воєнним злочином.³⁶⁸

Д. СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З КОНФЛІКТОМ НА ТЕРИТОРІЯХ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ РОСІЙСЬКІЙ ВЛАДІ

105. Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ отримало 22 свідчення щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), вчиненого представниками російської влади або військовослужбовцями російських збройних сил,³⁶⁹ у тому числі 15 свідчень від безпосередніх учілілих осіб. Дванадцять свідчень стосувалися актів СНПК, вчинених

362 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Сьомий проміжний звіт*, пп. 88, 93; *Восьмий проміжний звіт*, пп. 84-85.

363 Опитування свідка БДІПЛ, UKR.WS.785, п. 73. Див. також *Депортація до пекла: примусове переведення українських в'язнів до Росії*, Dignity, травень 2026 р.

364 *Нескінченна в'язниця*, iStories, 20 травня 2026 р.

365 Четверта Женевська конвенція, ст. 147; Статут МКС, ст. 8(2)(a)(vii).

366 Четверта Женевська Конвенція, ст. 42, 78. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Сьомий проміжний звіт*, п. 40; *Восьмий проміжний звіт*, п. 82.

367 Див. також *Звіт в рамках Московського механізму ОБСЄ*, 2025 р., с. 1.

368 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 96; Четверта Женевська конвенція, ст. 34, 147; Додатковий протокол I, ст. 75(2); Статут МКС, ст. 8(2)(a)(viii). Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Восьмий проміжний звіт*, п. 82. Детальніше див. підрозділ IV.6. *Свавільні позбавлення волі та насильницькі зникнення на територіях, підконтрольних російській владі*.

369 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683; UKR.WS.685; UKR.WS.693; UKR.WS.700; UKR.WS.701; UKR.WS.709; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.721; UKR.WS.724; UKR.WS.732; UKR.WS.737; UKR.WS.753; UKR.WS.756; UKR.WS.758; UKR.WS.764; UKR.WS.768; UKR.WS.774; UKR.WS.776; UKR.WS.779; UKR.WS.781; UKR.WS.785.

щодо чоловіків, сім – щодо жінок, а три стосувалися як чоловіків, так і жінок. Усі сім свідчень про СНПК, вчинене щодо жінок, стосувалися зґвалтування, погроз зґвалтуванням або застосування електричного струму до грудей. Три свідчення, зібрані у першій половині 2026 року, стосувалися військовополонених, тоді як 19 описували сексуальне насильство, вчинене проти цивільних осіб. У всіх випадках, крім чотирьох, порушення були скоєні в місцях позбавлення волі. БДІПЛ ще раз наголошує, що такі дії становлять серйозні порушення МГП та МППЛ і можуть кваліфікуватися як воєнні злочини та, залежно від обставин, як злочини проти людяності.³⁷⁰

106. Місця позбавлення волі, про які згадували свідки та уцілілі, знаходилися на (колишніх) окупованих Росією територіях України, зокрема у Донецькій, Херсонській, Київській, Луганській, Запорізькій областях та Криму,³⁷¹ а також у Белгородській, Брянській, Курській, Тульській, Володимирській, Волгоградській областях і Республіці Мордовії Російської Федерації.³⁷² Свідчення, зібрані протягом першої половини 2026 року, підтвердили висновки попередніх звітів, згідно з якими кілька місць позбавлення волі, зокрема в Камишині (Волгоградська область), Пакіно (Володимирська область) та Старому Осколі (Белгородська область), було ідентифіковано як установи, де вчинялося СНПК.³⁷³ БДІПЛ також отримало свідчення двох уцілілих осіб, які пережили сексуальне насильство в місцях тримання під вартою в місті Херсоні.³⁷⁴
107. Акти СНПК, про які повідомляли БДІПЛ, значною мірою збігалися з тими, що були детально описані в попередніх проміжних звітах.³⁷⁵ Свідки та уцілілі розповіли про кілька випадків зґвалтування,³⁷⁶ зокрема із застосуванням сторонніх предметів.³⁷⁷ Одна уціліла жінка з Херсона розповіла, що її зґвалтування супроводжувалося побиттям та образами сексуального характеру і тривало навіть після того, як вона втратила

370 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 93; Додатковий протокол I, ст. 75(2)(b) та 76(1); Статут МКС, ст. 7(1)(g), 8(2)(b)(xxii). Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Шостий проміжний звіт](#), п. 100; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 86; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 89.

371 Донецька область: UKR.WS.693, UKR.WS.709, UKR.WS.724; Херсонська область: UKR.WS.683, UKR.WS.732, UKR.WS.737; Київська область: UKR.WS.781; Луганська область: UKR.WS.685, UKR.WS.756; Запорізька область: UKR.WS.701, UKR.WS.711, UKR.WS.785; та Крим: UKR.WS.710.

372 Белгородська область: UKR.WS.700, UKR.WS.776; Брянська область: UKR.WS.764; Курська область: UKR.WS.701; Мордовія: UKR.WS.774; Тульська область: UKR.WS.764; Володимирська область: UKR.WS.700; та Волгоградська область: UKR.WS.721, UKR.WS.779.

373 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700; UKR.WS.721; UKR.WS.779. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 90, 93.

374 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683; UKR.WS.732.

375 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Шостий проміжний звіт](#), пп. 96-99; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 80-85; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 90-94.

376 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 36; UKR.WS.693, п. 75; UKR.WS.700, п. 53; UKR.WS.701, пп. 27, 29; UKR.WS.732, п. 30; UKR.WS.756, п. 28; UKR.WS.781, п. 6.

377 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.710, пп. 35, 36; UKR.WS.732, п. 31; UKR.WS.785, п. 44.

свідомість.³⁷⁸ В іншому випадку свідок повідомив, що подружню пару, яку утримували разом, послідовно згвалтували в одній камері.³⁷⁹

108. Дванадцять свідків та уцілілих осіб повідомили про застосування електричного струму до оголених затриманих або до їхніх грудей чи геніталій.³⁸⁰ У кількох випадках такі дії відбувалися в присутності інших осіб, наприклад, під час прийняття душу чи проведення обшуків,³⁸¹ використовуючи вразливість затриманих у ці моменти. Один затриманий розповів: *«Вранці [наглядачі] згадали, що я казав про геморой, і приклали електрошокер до мого ануса... «щоб мене вилікувати». Вони прикладали електрошокери до [моїх] ніг, спини, сідниць, доки не відчули запах обпаленої шкіри. Вони казали: «Ти хворий, і ми тебе вилікуємо»»*.³⁸² Примітно, що двоє уцілілих з Камишина (Волгоградська область) підтвердили висновки з попередніх звітів щодо застосування електричного струму в цій установі.³⁸³ Крім того, ув'язнених били по статевих органах³⁸⁴ та обприскували їхні геніталії перцевим спреєм.³⁸⁵ У двох випадках таке цілеспрямоване ураження репродуктивних органів призвело до довготривалих ускладнень зі здоров'ям.³⁸⁶
109. Вісім свідків та уцілілих осіб повідомили про погрози здійснення СНПК різного ступеня тяжкості у місцях позбавлення волі. Затриманим погрожували згвалтуванням,³⁸⁷ груповим згвалтуванням,³⁸⁸ згвалтуванням із застосуванням сторонніх предметів,³⁸⁹ примусом до дій сексуального характеру з іншими затриманими³⁹⁰ та кастрацією.³⁹¹ Один з уцілілих чоловіків, згадуючи про свій досвід у Донській виправній колонії (Тульська область), розповів про *«винахідливість тюремних наглядачів у тортурах над нами»*, зазначивши, що серед інших форм (сексуалізованих) катувань *«вони змушували тебе роздягатися і намагалися імітувати згвалтування за допомогою кийка»*.³⁹² Одна з уцілілих жінок з Донецької області пригадала допит,

378 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.732, пп. 30, 31.

379 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.701, пп. 27, 29.

380 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.683, п. 10; UKR.WS.685, п. 23; UKR.WS.700, пп. 12, 18, 25; UKR.WS.709, п. 13; UKR.WS.721, п. 52; UKR.WS.753, пп. 10, 30; UKR.WS.758, п. 29; UKR.WS.764, пп. 44, 45, 78; UKR.WS.768, п. 35; UKR.WS.776, п. 124; UKR.WS.779, пп. 32, 93; UKR.WS.785, п. 44.

381 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.764, п. 45; UKR.WS.776, п. 124; UKR.WS.779, п. 93.

382 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.700, п. 18.

383 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.721; UKR.WS.779. Див. також ОБСЄ/БДПІЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 90.

384 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.685, пп. 23, 36; UKR.WS.693, п. 174; UKR.WS.700, п. 19; UKR.WS.764, п. 45; UKR.WS.779, п. 96.

385 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.785, п. 43.

386 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.700, п. 21; UKR.WS.709, п. 36.

387 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.685, пп. 23, 65; UKR.WS.737, п. 20; UKR.WS.758, п. 29; UKR.WS.768, пп. 20, 24; UKR.WS.785, п. 93.

388 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.724, п. 44.

389 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.683, п. 12; UKR.WS.700, п. 12; UKR.WS.764, пп. 46, 48, 87; UKR.WS.768, п. 36.

390 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.685, п. 65.

391 Опитування свідків БДПІЛ UKR.WS.701, п. 31; UKR.WS.711, п. 29.

392 Опитування свідка БДПІЛ UKR.WS.764, п. 87.

під час якого представники російської влади погрожували «*віддати [її] кадірівцям*», щоб змусити підписати зізнання.³⁹³

110. Як зазначалося в попередніх проміжних звітах,³⁹⁴ свідки та учілілі описували випадки примусового роздягання,³⁹⁵ побиття в оголеному вигляді,³⁹⁶ застосування електричного струму під час перебування у душі³⁹⁷ та фотографування в оголеному вигляді, у тому числі охоронцями протилежної статі.³⁹⁸ В одному випадку учіліла особа була змушена перебувати оголеною взимку за температури нижче нуля в Мордовії.³⁹⁹ Згадуючи дії, яких він зазнав, перебуваючи оголеним, інший потерпілий зазначив: «*Ми продовжували повзти голими через «коридор ганьби» (...) і знову поліціянти та охоронці били тебе кийками та електрошокерами, поки ти повз*».⁴⁰⁰
111. БДІПЛ також продовжувало фіксувати низку інших випадків СНПК, спрямованих на приниження людської гідності.⁴⁰¹ Наприклад, один учілілий чоловік описав надмірно інтрузивний огляд порожнин тіла, проведений чоловіком-охоронцем у присутності двох жінок-наглядачок, які сміялися.⁴⁰² Двоє інших учілілих підтвердили таку практику, згадуючи, що огляди порожнин тіла проводилися у присутності наглядачів протилежної статі та супроводжувалися сексуальними домаганнями.⁴⁰³ Затриманих змушували повзати голими,⁴⁰⁴ на них мочилися,⁴⁰⁵ примушували до вчинення сексуальних дій,⁴⁰⁶ піддавали сексуальним домаганням,⁴⁰⁷ а також словесним образам сексуального⁴⁰⁸ або гомофобного характеру.⁴⁰⁹
112. Офіс Генерального прокурора України повідомив, що станом на 31 травня 2026 року було зареєстровано 401 випадок СНПК, скоєного щодо 151 чоловіка та 250 жінок. Серед задокументованих діянь були зґвалтування, сексуальне насильство, примус до оголення, погрози та спроби зґвалтування, а також примус бути свідками сексуального насильства над близькими людьми. За шість місяців, що передували

393 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.724, п. 44.

394 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, *Четвертий проміжний звіт*, пп. 62, 73; *П'ятий проміжний звіт*, п. 77; *Шостий проміжний звіт*, пп. 96, 97; *Сьомий проміжний звіт*, пп. 80, 83; *Восьмий проміжний звіт*, п. 93.

395 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.693, п. 25; UKR.WS.737, п. 20; UKR.WS.753, п. 30; UKR.WS.764, пп. 46, 48; UKR.WS.768, п. 36; UKR.WS.776, п. 124.

396 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.764, пп. 22, 56; UKR.WS.779, пп. 28, 32.

397 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, п. 25; UKR.WS.721, п. 52; UKR.WS.753, п. 30; UKR.WS.779, п. 93.

398 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.764, п. 54; UKR.WS.779, п. 29.

399 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.774, пп. 70, 72.

400 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.764, п. 56.

401 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Шостий проміжний звіт*, п. 98; *Восьмий проміжний звіт*, п. 91.

402 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.701, п. 28.

403 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.768, п. 36; UKR.WS.785, п. 93.

404 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.764, п. 56.

405 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.764, п. 87.

406 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.700, п. 53; UKR.WS.732, п. 28.

407 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.732, п. 17; UKR.WS.785, п. 93.

408 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.732, п. 32.

409 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.700, п. 42; UKR.WS.753, п. 45.

цій даті, було зареєстровано дев'ять нових випадків. Служба безпеки України повідомила, що з лютого 2022 року понад 4 020 українських військовополонених зазнали сексуального насильства під час утримання під вартою.⁴¹⁰

Е. УПРАВЛІННЯ ОКУПОВАНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ ТА ПОВ'ЯЗАНІ З ЦИМ ПОРУШЕННЯ

Спроби змінити статус та режим окупованих територій

113. Згідно з МГП окупація вважається перехідним і тимчасовим режимом, за якого окупаційна держава не набуває суверенітету над окупованою територією. Під час окупації місцеве населення не може надати правомірної згоди на зміни, що впливають на статус окупованої території, або відмовитися від захисту, який надається йому згідно з МГП. Відповідно, окупаційна держава повинна утримуватися від здійснення незворотних змін, які б докорінно змінили статус або режим таких територій. Так звана «анексія», окупація або «інтеграція» територій України шляхом застосування сили з боку Російської Федерації залишається незаконною і не змінює їхнього статусу як території України згідно з міжнародним правом, а також не може позбавити цивільне населення захисту, передбаченого МГП.⁴¹¹ Водночас БДІПЛ продовжує отримувати повідомлення про примус мешканців окупованих Росією територій України до набуття російського громадянства, а також про нав'язування російських навчальних програм та військово-патріотичного виховання для дітей. Ці заходи свідчать про те, що російська влада продовжує докладати зусиль для зміни соціального та демографічного складу окупованих територій і примусу до присягання на вірність.

Примусове набуття російського громадянства

114. Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ отримало повідомлення,⁴¹² у тому числі 53 свідчення очевидців,⁴¹³ про постійні та систематичні

410 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

411 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 43; Четверта Женевська конвенція, ст. 47.

412 Інформація, надана БДІПЛ сімома НУО, що працюють над питаннями міжнародних прав людини та міжнародного гуманітарного права на окупованих територіях; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

413 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685; UKR.WS.686; UKR.WS.689; UKR.WS.690; UKR.WS.691; UKR.WS.692; UKR.WS.694; UKR.WS.702; UKR.WS.703; UKR.WS.704; UKR.WS.705; UKR.WS.706; UKR.WS.707; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.712; UKR.WS.713; UKR.WS.715; UKR.WS.716; UKR.WS.717; UKR.WS.718; UKR.WS.719; UKR.WS.720; UKR.WS.721; UKR.WS.725; UKR.WS.730; UKR.WS.732; UKR.WS.733; UKR.WS.734; UKR.WS.735; UKR.WS.737; UKR.WS.739; UKR.WS.750; UKR.WS.752; UKR.WS.753; UKR.WS.755; UKR.WS.756; UKR.WS.757; UKR.WS.758; UKR.WS.761; UKR.WS.762; UKR.WS.763; UKR.WS.764; UKR.WS.766; UKR.WS.768; UKR.WS.769; UKR.WS.770; UKR.WS.772; UKR.WS.775; UKR.WS.778; UKR.WS.779; UKR.WS.785; UKR.WS.786.

зусилля Російської Федерації, спрямовані на примушення мешканців окупованих територій України до набуття російського громадянства.⁴¹⁴ Російське громадянство й надалі залишалося необхідною умовою для доступу мешканців окупованих територій до медичної допомоги, працевлаштування, освіти та різних соціальних послуг, для можливості вільно пересуватися, зокрема виїзду з окупованих територій та Російської Федерації, а також для збереження права власності на своє майно. Більшість свідчень стосувалася подій, що відбулися у другій половині 2025 року та в перші місяці 2026 року. Окрім того, що ці дії викликають занепокоєння щодо дотримання норм права воєнної окупації, встановлені щодо громадян України правила, обмеження та залякування можуть порушувати заборону дискримінації за національною ознакою,⁴¹⁵ а також прирівнюватися до примусу осіб, які перебувають під захистом, присягати або декларувати вірність окупаційній владі, що суперечить МГП.⁴¹⁶ Нав'язування російського громадянства може призвести до примусового призову осіб, які перебувають під окупацією, що прямо заборонено МГП.⁴¹⁷

115. Шістнадцять свідків повідомили, що на практиці російське громадянство й надалі було необхідним для доступу мешканців окупованих Росією територій України до послуг державної системи охорони здоров'я, зокрема до невідкладної медичної допомоги.⁴¹⁸ Свідок із Херсонської області розповів БДІПЛ: *«Медичну допомогу не надавали без обов'язкового медичного страхування, а для оформлення цього страхування потрібно було мати російський паспорт»*.⁴¹⁹ Інший свідок із тієї ж області повідомив: *«У 2025 році моя бабуся перенесла мікроінсульт. Я прийшов до лікарні з українським паспортом, але охорона мене не пустила. [...] Мені сказали, що спершу я маю отримати російський паспорт і медичну страховку»*.⁴²⁰
116. БДІПЛ отримало свідчення від 20 очевидців, які зазначили, що для виїзду з окупованих Росією територій України або для вільного пересування між населеними пунктами та регіонами без обшуків чи

414 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Перший проміжний звіт](#), п. 80; [Другий проміжний звіт](#), пп. 57-60; [Третій проміжний звіт](#), пп. 91-97; [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 89-95; [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 80-87; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 103-108; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 88-95. [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 96-106.

415 Особливо в частині, що стосується надання життєво необхідних послуг, див. Четверту Генеральну конвенцію, ст. 27(3); Додатковий протокол I, ст. 69-70.

416 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 45. Див. також Четверту Женевську конвенцію, ст. 68(3).

417 Четверта Женевська конвенція, ст. 51. Призов громадян окупованої території до збройних сил окупаційної влади є воєнним злочином. Див. Четверту Женевську конвенцію, ст. 147; Статут МКС, ст. 8(2)(а)(v). Детальніше див. підрозділ IV.e.ii. Примусовий призов та вербування до збройних сил Російської Федерації.

418 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 26; UKR.WS.690, п. 11; UKR.WS.691, п. 10; UKR.WS.692, п. 11; UKR.WS.702, п. 27; UKR.WS.707, п. 5; UKR.WS.715, п. 29; UKR.WS.721, п. 60; UKR.WS.730, п. 26; UKR.WS.732, п. 76; UKR.WS.734, пп. 7, 36; UKR.WS.735, п. 5; UKR.WS.737, п. 43; UKR.WS.750, пп. 24-25; UKR.WS.763, п. 16; UKR.WS.778, п. 33.

419 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.686, п. 26.

420 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.735, п. 51.

утисків на контрольно-пропускних пунктах і надалі було необхідно мати російське громадянство.⁴²¹ Те саме стосувалося водійських посвідчень і номерних знаків, які до кінця 2025 року потрібно було замінити з українських на російські, що також вимагало наявності російського громадянства.⁴²²

117. Підтверджуючи висновки попередніх проміжних звітів БДІПЛ, сім свідків, опитаних БДІПЛ, повідомили, що мешканці окупованих територій були змушені перереєструвати своє майно відповідно до російського законодавства, для чого також було необхідно отримати російське громадянство, а інакше майно підлягало конфіскації.⁴²³ Свідок із Запорізької області розповів БДІПЛ: *«До кінця цього року [2026 року] власники повинні повернутися [на окуповані території], отримати російський паспорт і зареєструвати своє майно відповідно до російського законодавства, інакше воно буде націоналізовано та передано іншим»*.⁴²⁴ Аналогічно, троє свідків повідомили, що російське громадянство було необхідним для оплати комунальних послуг і доступу до електроенергії, опалення та водопостачання, і що майно може бути «націоналізоване» у випадку несплати рахунків за комунальні послуги.⁴²⁵
118. За словами семи свідків, що відповідає попереднім висновкам БДІПЛ, російське громадянство також було необхідним для збереження або отримання роботи в державному чи приватному секторі. У деяких випадках, навіть якщо люди мали змогу працювати без російського паспорта, їм платили значно менше.⁴²⁶ Свідки також повідомляли, що російське громадянство й надалі було обов'язковим для отримання доступу до різних послуг та соціальних пільг,⁴²⁷ зокрема гуманітарної допомоги⁴²⁸ та доступу до освіти,⁴²⁹ а також для отримання пенсій, які виплачуються російськими органами влади й часто є критично важливими для людей літнього віку, які не мають доступу до своїх українських пенсій.⁴³⁰
119. Четверо свідків повідомили БДІПЛ, що мешканці без російських паспортів, які не бажали отримувати російське громадянство, але

421 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, пп. 20, 73; UKR.WS.691, пп. 11, 39; UKR.WS.692, п. 11; UKR.WS.704, п. 46; UKR.WS.705, п. 31; UKR.WS.706, п. 42; UKR.WS.711, п. 39; UKR.WS.715, п. 36; UKR.WS.717, пп. 30, 63; UKR.WS.721, п. 9; UKR.WS.732, п. 76; UKR.WS.733, п. 30; UKR.WS.737, п. 43; UKR.WS.757, пп. 28-29; UKR.WS.763, пп. 16, 70-71; UKR.WS.768, пп. 22, 45, 52; UKR.WS.778, п. 31; UKR.WS.786, п. 68.

422 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.711, п. 71; UKR.WS.725, п. 45; UKR.WS.786, пп. 29, 53.

423 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.703, п. 37; UKR.WS.711, п. 72; UKR.WS.713, п. 18; UKR.WS.720, п. 29; UKR.WS.725, п. 45; UKR.WS.737, пп. 48, 51; UKR.WS.761, п. 60; UKR.WS.786, п. 29.

424 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.761, п. 60.

425 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.720, п. 29; UKR.WS.733, п. 31; UKR.WS.737, п. 43.

426 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 20; UKR.WS.692, п. 9; UKR.WS.705, п. 30; UKR.WS.716, п. 10; UKR.WS.737, пп. 48, 60; UKR.WS.772, п. 32; UKR.WS.786, пп. 16, 17, 18.

427 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.694, п. 18.

428 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.735, п. 49; UKR.WS.737, п. 47.

429 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.786, п. 11.

430 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.713, п. 38; UKR.WS.715, п. 23; UKR.WS.778, п. 33.

хотіли залишитися на окупованих Росією територіях України, могли подати заявку на отримання дозволу на проживання для іноземців і зберегти доступ до певних державних послуг без набуття російського громадянства.⁴³¹ Водночас свідок із Запорізької області, який отримав такий дозвіл на проживання, все одно стикався з труднощами під час проходження контрольно-пропускних пунктів.⁴³² Інша свідок із Луганської області, яка подала заявку на дозвіл на проживання і яка, як повідомляється, під час перевірки анкетних даних була визначена як особа з проукраїнськими поглядами, розповіла БДІПЛ, що її утримували під вартою протягом п'яти місяців, а у травні 2025 року депортували до Грузії та наклали на неї 30-річну заборону на в'їзд до Російської Федерації.⁴³³

Серйозні та системні зміни, пов'язані з освітою

120. Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення,⁴³⁴ зокрема 19 свідчень очевидців,⁴³⁵ про серйозні та систематичні зміни, пов'язані з наданням освіти на окупованих Росією територіях України. Більшість свідчень стосувалася подій, що відбулися у другій половині 2025 року та в перші місяці 2026 року. За словами батьків, колишніх учнів та вчителів, опитаних БДІПЛ, до 2026 року навчальна програма Російської Федерації міцно закріпилася на окупованих територіях, а заходи, спрямовані на просування російського військово-патріотичного виховання дітей, ще більше посилилися, що підтверджує попередні висновки БДІПЛ.⁴³⁶
121. Згідно з нормами МГП, окупаційна влада повинна поважати як місцеві закони, що діють на окупованій території, так і існуючі освітні установи, за винятком випадків, коли це абсолютно неможливо.⁴³⁷ Вона може брати на себе відповідальність за освіту дітей лише в тих випадках,

431 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.715, пп. 31-33; UKR.WS.720, п. 30; UKR.WS.737, пп. 47-48; UKR.WS.768, п. 45.

432 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.768, п. 45.

433 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.715, пп. 31-33, 36-39, 41.

434 Інформація, надана БДІПЛ п'ятьма НУО, які, серед інших питань у сфері міжнародного прав людини та міжнародного гуманітарного права, займаються питаннями освіти дітей на окупованих Росією територіях України; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні. Див. також Московський механізм ОБСЄ, Звіт про порушення та зловживання міжнародним гуманітарним правом, правом прав людини та кримінальним правом, пов'язані з мілітаризацією та індоктринацією українських дітей Російською Федерацією, [ODIHR.GAL/34/26/Corr.1](#), 9 липня 2026 р.

435 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686; UKR.WS.687; UKR.WS.689; UKR.WS.694; UKR.WS.704; UKR.WS.705; UKR.WS.706; UKR.WS.715; UKR.WS.717; UKR.WS.718; UKR.WS.725; UKR.WS.730; UKR.WS.737; UKR.WS.754; UKR.WS.756; UKR.WS.757; UKR.WS.772; UKR.WS.778; UKR.WS.786.

436 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Другий проміжний звіт](#), пп. 83-86; [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 88-96; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 109-114; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 96-107; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 107-119.

437 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 43. Див. також Четверту Женевську конвенцію, ст. 64, яка допускає відступ від місцевого законодавства лише з міркувань безпеки або у випадках, коли таке законодавство є перешкодою для застосування міжнародного гуманітарного права, або коли це є необхідним для «підтримання ефективного управління територією».

коли місцеві інституції є недостатніми або не здатні функціонувати, і, за можливості, це повинні робити особи тієї ж національності, мови та релігії, що й діти.⁴³⁸ Окупаційна держава повинна також утримуватися від створення будь-яких перешкод для реалізації економічних, соціальних і культурних прав, а освіта дітей, розлучених із батьками, повинна, наскільки це можливо, доручатися особам, які мають подібні культурні традиції, що й їхні батьки, з метою недопущення політичної або ідеологічної індоктринації, спрямованої на відривання дітей від їхнього національного та культурного середовища.⁴³⁹ Крім того, згідно з МГП, «забороняється примушувати жителів окупованої території присягати на вірність ворожій державі».⁴⁴⁰ Водночас повсюдне заміщення української навчальної програми на програму Російської Федерації, а також запровадження російського військово-патріотичного виховання для дітей шкільного віку, як видається, порушують ці принципи, докорінно змінюють режим окупованих територій та складно узгоджуються з зобов'язаннями окупаційної держави за МГП щодо збереження, наскільки це можливо, існуючих правових, освітніх та культурних інституцій.

122. Як і в попередніх звітах, очевидці, опитані БДІПЛ у першій половині 2026 року, описували зміни, запроваджені російською адміністрацією в сфері освіти дітей на окупованих територіях України, де українська навчальна програма була повністю заміщена програмою Російської Федерації.⁴⁴¹ За словами свідків, українські підручники були замінені російськими. До кінця 2025 року українська мова та література викладалися лише як факультативні предмети у деяких школах і здебільшого залишалися майже недоступними.⁴⁴² Однак станом на грудень 2025 року російська влада ухвалила законодавство, яке офіційно скасувало можливість дітей на окупованих територіях вивчати українську мову в закладах початкової, базової та середньої освіти.⁴⁴³
123. Свідки також повідомляли, що відвідування дітьми шкіл із російською навчальною програмою було обов'язковим, а до батьків приходили співробітники ФСБ або їм погрожували штрафами та позбавленням

438 Четверта Генеральна конвенція, ст. 50(3). Див. також Конвенцію ООН про права дитини, ст. 29(1) (с); Комітет ООН з прав дитини, День загальної дискусії на тему «Право дитини на освіту в надзвичайних ситуаціях», [CRC/C/49/3 \(2008\)](#), 19 вересня 2008 р., п. 83.

439 Четверта Женевська конвенція, ст. 24. Див. також МКЧХ, Коментар до Четвертої Женевської конвенції (2025 р.), ст. 24, п. 2092.

440 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 45.

441 Опитування свідків БДІПЛ: UKR.WS.686, пп. 57, 59; UKR.WS.687, п. 3; UKR.WS.689, п. 39; UKR.WS.704, п. 5; UKR.WS.706, п. 20; UKR.WS.717, пп. 49-51; UKR.WS.718, п. 6; UKR.WS.730, п. 40; UKR.WS.754, п. 25; UKR.WS.757, п. 50.

442 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.717, пп. 51, 55; UKR.WS.737, п. 54; UKR.WS.757, п. 52; UKR.WS.786, п. 14.

443 Наказ Міністерства освіти Російської Федерації від 08.10.2025 № 729 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти Російської Федерації, що стосуються федеральних освітніх програм початкової загальної освіти, основної загальної освіти та середньої загальної освіти» (Зареєстровано 03.12.2025 № 84436), 4 грудня 2025 р., російською мовою.

батьківських прав у разі невиконання цієї вимоги.⁴⁴⁴ В одному випадку батько із Запорізької області розповів БДІПЛ, як у жовтні 2024 року його вдома відвідали співробітники ФСБ і запитали, чому його донька не ходить до російської школи. Його затримали на добу, допитували та катували із застосуванням електричного струму, після чого він був змушений відправити доньку до школи.⁴⁴⁵

124. Чотири свідки підтвердили попередні повідомлення про те, що на початкових етапах окупації деякі вчителі погодилися співпрацювати з російською владою, оскільки не мали інших засобів для утримання своїх сімей, тоді як інших змусили викладати, а ще частина взагалі покинула окуповані території.⁴⁴⁶ В одному випадку в Запорізькій області вчительку, яка відмовилася викладати за російською навчальною програмою, затримали на тиждень, після чого вона погодилася співпрацювати.⁴⁴⁷
125. БДІПЛ отримало свідчення від чотирьох свідків, які повідомили, що російський гімн лунав в школах перед початком занять: у деяких закладах – щопонеділка, а в інших – щодня, при цьому присутність учнів була обов'язковою.⁴⁴⁸ Крім того, свідки розповіли БДІПЛ про те, як учні проходили обов'язковий курс під назвою «Розмови про важливе» (*«Разговоры о важном»*), покликаний прищеплювати російський патріотизм, що узгоджується з попередніми висновками.⁴⁴⁹
126. Троє свідків повідомили, що учні продовжували проходити військову підготовку в школі, зокрема, навчалися поводженню з гвинтівками, метанню гранат та проведенню штурмових дій в окопах.⁴⁵⁰ Ще троє свідків повідомили, що російські військовослужбовці, ветерани так званої «спеціальної військової операції» (СВО), відвідували школи та проводили лекції про війну, заохочуючи дітей служити в російських збройних силах, що узгоджується з висновками Восьмого проміжного звіту БДІПЛ.⁴⁵¹ Свідки також повідомили, що на окупованих Росією територіях України було відкрито багато кадетських класів, до яких учнів могли зараховувати вже з першого класу, як це сталося у вересні 2025 року зі знайомим свідка з Криму. У цих кадетських класах учні носили форму військового зразка та мали *«багато уроків російської історії та раз на тиждень тренування зі збирання АК-47»*.⁴⁵² Свідки

444 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 56; UKR.WS.717, пп. 9, 57; UKR.WS.757, п. 49; UKR.WS.772, п. 16; UKR.WS.778, п. 30. Див. також UKR.WS.704, п. 17; UKR.WS.730, п. 19; UKR.WS.737, п. 49.

445 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.717, пп. 11, 18, 49. Див. також: UKR.WS.730, п. 19.

446 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.717, п. 53; UKR.WS.725, пп. 7, 14, 18, 22; UKR.WS.730, п. 42; UKR.WS.737, пп. 49, 54.

447 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.717, п. 53.

448 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 58; UKR.WS.706, п. 21; UKR.WS.717, п. 53; UKR.WS.737, п. 54.

449 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.704, п. 25; UKR.WS.706, п. 20; UKR.WS.757, п. 54; UKR.WS.786, п. 71.

450 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 58; UKR.WS.689, пп. 50-51; UKR.WS.717, п. 51.

451 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.689, п. 50; UKR.WS.706, п. 20; UKR.WS.772, п. 13.

452 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, пп. 25-26. Див. також UKR.WS.706, п. 25.

повідомили БДІПЛ, що звичайних учнів заохочували вступати до військових училищ після закінчення 9-го класу⁴⁵³ та вступати на службу до російських збройних сил після досягнення 18-річного віку.⁴⁵⁴

127. Відповідно до висновків попередніх проміжних звітів, свідки повідомили БДІПЛ, що учнів і надалі заохочували вступати до російських військово-патріотичних молодіжних організацій, таких як «Юнармія», де діти носили форму військового зразка та проходили базову військову підготовку, та «Рух перших» («Движение первых»), де діти брали участь у заходах, що подавалися як гуманітарна допомога ветеранам війни та сиротам, а також виготовляли маскувальні сітки та траншейні свічки для російських військових.⁴⁵⁵ Свідок із Криму зазначив, що у 2025 році «багато школярів вступали [до цих організацій], щоб мати кращі оцінки в класі та певні переваги при вступі до університету».⁴⁵⁶ Свідки також повідомили БДІПЛ, що у 2025 році учням пропонували відвідувати оздоровчі табори в Криму та на території Російської Федерації, де організовувалися заняття та заходи з російського патріотичного виховання. За їхніми словами, для заохочення участі вчителі ставили кращі оцінки учням, які відвідували такі табори, що підтверджує попередні висновки.⁴⁵⁷
128. Крім того, свідки повідомили, що військово-патріотичний компонент було запроваджено й у вищих навчальних закладах: до студентів приїжджали ветерани так званої «СВО», а самі студенти мусили виготовляти маскувальні сітки для передової або організовувати заходи на підтримку російських збройних сил, що підтверджує висновки Восьмого проміжного звіту БДІПЛ. Вперше БДІПЛ отримало повідомлення про те, що університети також проводили позанавчальні заходи з підготовки операторів безпілотників, а студентів заохочували після завершення навчання вступати до лав російських збройних сил, особливо до підрозділів безпілотних систем.⁴⁵⁸

453 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.730, п. 43. UKR.WS.725, п. 47.

454 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.757, п. 54.

455 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 27; UKR.WS.706, пп. 17, 22, 23, 24; UKR.WS.725, п. 47; UKR.WS.754, п. 25.

456 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, п. 22.

457 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.694, п. 20; UKR.WS.704, п. 27; UKR.WS.705, п. 29; UKR.WS.706, пп. 18-19; UKR.WS.717, п. 53. Див. також UKR.WS.686, п. 60.

458 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.706, пп. 12, 14, 19; UKR.WS.756, пп. 27, 35.

Примусовий призов та вербування до збройних сил Російської Федерації

129. Протягом першої половини 2026 року БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення,⁴⁵⁹ зокрема 24 свідчення очевидців,⁴⁶⁰ про примусовий призов та вербування українських цивільних осіб до російських збройних сил.⁴⁶¹ Більшість свідчень стосувалася подій, що відбулися у другій половині 2025 року та в перші місяці 2026 року.
130. Свідки повідомили, що станом на 1 січня 2026 року російська влада запровадила річну кампанію призову, яка замінила попередні весняні та осінні кампанії, тим самим підвищивши ризик того, що українських чоловіків, які проживають на окупованих територіях, призвуть на військову службу до російських збройних сил.⁴⁶² За наявною інформацією, восени 2025 року на додаток до паперових повісток були запроваджені електронні, що ще більше ускладнило можливість ухилення від призову для цивільних осіб на окупованих Росією територіях України.⁴⁶³
131. Згідно з нормами МГП, заборонено примушувати мешканців окупованої території присягати на вірність окупаційній владі⁴⁶⁴ або служити в її збройних чи допоміжних силах, зокрема за допомогою тиску чи пропаганди, спрямованих на забезпечення добровільного вступу на військову службу.⁴⁶⁵ Призов мешканців окупованих територій до збройних сил держави-окупанта є грубим порушенням Четвертої Женевської конвенції та може кваліфікуватися як воєнний злочин.⁴⁶⁶
132. Шестеро свідків повідомили про випадки примусового призову українських цивільних осіб з окупованих територій до Збройних сил Російської Федерації у 2025 та 2026 роках.⁴⁶⁷ Свідок із Криму розповів БДІПЛ: *«Після досягнення 18 років вони [хлопці] отримують повістку для проходження строкової служби тривалістю 12 місяців. Виняток робиться лише для тих, хто навчається в університеті; однак цій особі повістку*

459 Інформація, надана БДІПЛ шістьма НУО, що працюють над питаннями прав людини та гуманітарного права на окупованих територіях; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

460 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, UKR.WS.696, UKR.WS.697, UKR.WS.700, UKR.WS.702, UKR.WS.704, UKR.WS.705, UKR.WS.706, UKR.WS.711, UKR.WS.715, UKR.WS.717, UKR.WS.721, UKR.WS.723, UKR.WS.724, UKR.WS.725, UKR.WS.730, UKR.WS.737, UKR.WS.757, UKR.WS.772, UKR.WS.774, UKR.WS.776, UKR.WS.778, UKR.WS.779, UKR.WS.786.

461 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, *Другий проміжний звіт*, пп. 64-68; *Третій проміжний звіт*, п. 95; *Четвертий проміжний звіт*, п. 78; *П'ятий проміжний звіт*, пп. 97-104; *Шостий проміжний звіт*, пп. 115-120; *Сьомий проміжний звіт*, пп. 108-115; *Восьмий проміжний звіт*, пп. 120-130.

462 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, пп. 11, 15, 23. Див. також UKR.WS.706, п. 28.

463 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 15 ; UKR.WS.706, п. 31.

464 Гаазьке положення (1907 р.), ст. 45.

465 Четверта Женевська конвенція, ст. 51.

466 Четверта Женевська конвенція, ст. 147; Статут МКС, ст. 8(2)(a)(v).

467 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, пп. 8-13, 19; UKR.WS.706, пп. 27, 33; UKR.WS.724, п. 8; UKR.WS.730, п. 63; UKR.WS.737, п. 60; UKR.WS.757, п. 41. Див. також UKR.WS.686, п. 52.

надішлють після закінчення навчання».⁴⁶⁸ Інший свідок із Криму також зазначив: *«Я знаю, що приблизно 80 відсотків людей мого віку [18–19 років] отримали такі повістки про призов і пройшли військову службу»*.⁴⁶⁹ За словами свідків, призовників зазвичай не направляли безпосередньо до лінії фронту; натомість вони проходили службу у своїх регіонах на окупованих Росією територіях, у Російській Федерації або на кордоні Росії з Україною.⁴⁷⁰ Водночас, як пояснив один зі свідків: *«У цих місцях, власне, ведуться активні бойові дії через наявність там військових частин, бо Україна завдає по них ударів»*,⁴⁷¹ тим самим наражаючи призовників на ризики, пов'язані з триваючими бойовими діями.

133. Двоє свідків із Криму також повідомили, що під час проходження строкової служби призовників примушували укладати контракти на проходження військової служби в російських збройних силах і брати участь у бойових діях. Для цього, зокрема, їх позбавляли їжі, доки вони не підписували документи або ж підписували контракти за них навіть без їхнього відома.⁴⁷² Окрім тиску на призовників, свідок із Херсонської області зазначив, що у 2025 році російська влада цілеспрямовано вербувала вразливі верстви населення, зокрема безробітних та осіб із проблемами алкоголізму: *«Їх били та давали тиждень на отримання російського паспорта, після чого примушували підписувати контракти з російською армією»*.⁴⁷³ Крім того, свідок із Донецької області повідомив, що для деяких приватних компаній існувала певна квота осіб, яких вони мали направити до російських збройних сил для проходження військової служби.⁴⁷⁴

134. П'ятеро свідків із Криму, Луганської, Запорізької та Херсонської областей повідомили БДІПЛ про випадки загибелі та поранення українців після підписання контрактів на проходження служби в російських збройних силах.⁴⁷⁵ За даними українських органів влади, станом на червень 2026 року загинуло щонайменше 3 155 військовослужбовців із підрозділів російських збройних сил, дислокованих в окупованому Криму, з яких, як вважається, 1 571 були громадянами України.⁴⁷⁶

468 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, п. 27.

469 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.705, п. 19.

470 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, пп. 17-18; UKR.WS.706, п. 32.

471 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, п. 32.

472 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, пп. 19-20; UKR.WS.706, п. 32.

473 Опитування свідка БДІПЛ № 772, п. 23. Див. також UKR.WS.757, п. 41.

474 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.786, пп. 62-63.

475 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 21; UKR.WS.706, пп. 15, 34-35; UKR.WS.710, п. 64; UKR.WS.715, п. 88; UKR.WS.737, п. 61. Див. також UKR.WS.786, п. 20.

476 Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, [Оперативна інформація щодо ситуації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя станом на 23 червня 2026 року](#), 23 червня 2026 р., українською мовою.

135. П'ятеро свідків повідомили БДІПЛ, що молоді чоловіки та хлопці були зобов'язані ставати на військовий облік у військових комісаріатах.⁴⁷⁷ Без постановки на військовий облік чоловіки стикалися з труднощами під час перетину контрольно-пропускних пунктів або прикордонних переходів.⁴⁷⁸ Свідок із Криму повідомив БДІПЛ: «Зазвичай постановка на облік відбувається у віці 16 років», додавши, що «[військокомат] надсилає до школи список учнів чоловічої статі, які підлягають призову. Потім школа направляє їх до військокомату».⁴⁷⁹ Двоє свідків також зазначили, що чоловіки були зобов'язані стати на військовий облік після набуття російського громадянства,⁴⁸⁰ тоді як в одному із випадків особу призвали до армії одразу після отримання російського громадянства у середині 2025 року.⁴⁸¹
136. БДІПЛ отримало свідчення від шести очевидців щодо спроб вербування українських військовополонених та цивільних затриманих у 2025 та 2026 роках шляхом пропозиції звільнення в обмін на укладення контрактів на проходження військової служби.⁴⁸² Свідки заявляли, що в деяких місцях позбавлення волі щомісяця з'являлися російські військові вербувальники. Крім того, троє свідків повідомили БДІПЛ про широкомасштабну кампанію пропагування контрактної військової служби на окупованих Росією територіях України,⁴⁸³ а ще двоє свідків надали інформацію про випадки, коли цивільні особи підписували контракти на проходження служби в російських збройних силах через особисті фінансові труднощі.⁴⁸⁴ Згідно зі змінами до російського законодавства від травня 2026 року, чоловіки, які підписують контракт із російськими збройними силами, можуть отримати списання боргів на суму до 10 мільйонів рублів (близько 118 000 євро).⁴⁸⁵
137. Крім того, четверо свідків також розповіли, як чоловіки на окупованих Росією територіях України намагалися уникнути військової служби, максимально обмежуючи свою публічну присутність, зокрема, не

477 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.702, п. 11; UKR.WS.705, п. 8; UKR.WS.706, пп. 27-28; UKR.WS.757, п. 42; UKR.WS.786, п. 20.

478 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.702, п. 26.

479 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, пп. 27-28.

480 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.737, п. 50; UKR.WS.786, п. 24.

481 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.697, п. 40. З огляду на численні повідомлення про примусове надання російського громадянства мешканцям окупованих територій, випадки, коли українських чоловіків змушували набувати російське громадянство, а потім призивали до армії, слід розглядати як примусовий призов. Детальніше див. підрозділ IV.e.i.(a). [Примусове набуття російського громадянства](#).

482 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.696, пп. 30-32; UKR.WS.697, пп. 24-26; UKR.WS.710, п. 64; UKR.WS.774, пп. 104-105; UKR.WS.776, п. 77; UKR.WS.779, п. 90.

483 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 24; UKR.WS.706, п. 35; UKR.WS.715, п. 89.

484 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.757, п. 41; UKR.WS.786, п. 62.

485 Федеральний закон від 25.05.2026 № 156-ФЗ «Про внесення зміни до статті 2-1 Федерального закону «Про особливості виконання зобов'язань за кредитними договорами (договорами позики) особами, призваними на військову службу за мобілізацією до Збройних Сил Російської Федерації, особами, які беруть участь у спеціальній військовій операції, а також членами їхніх сімей та про внесення змін до окремих законодавчих актів Російської Федерації», 25 травня 2026 р., російською мовою.

відповідаючи на дзвінки, не проживаючи за офіційною адресою реєстрації або взагалі залишаючи окуповані території.⁴⁸⁶ За словами свідка з Криму, російська влада притягувала людей до відповідальності за ухилення від призову, внаслідок чого його друг отримав рік умовного покарання та повторну повістку на призов.⁴⁸⁷ За даними української влади, з 24 лютого 2022 року проти мешканців окупованого Криму було порушено 340 кримінальних справ за статтею 328 Кримінального кодексу Російської Федерації («Ухилення від проходження військової та альтернативної цивільної служби»);⁴⁸⁸

Придушення інакомислення

138. Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення,⁴⁸⁹ зокрема 21 свідчення очевидців,⁴⁹⁰ про застосування заходів, спрямованих на придушення мирного інакомислення серед цивільного населення на окупованих Росією територіях України. Такі заходи включали свавільні затримання,⁴⁹¹ а також притягнення до кримінальної відповідальності за різними обвинуваченнями, депортації, обшуки помешкань, допити поліцією, примушування до зйомки вибачень на відео або застосування адміністративних чи кримінальних норм, що забороняють «дискредитацію російських збройних сил».⁴⁹²
139. Свідок із Запорізької області розповіла БДІПЛ, що її батьків затримали після того, як їхні проукраїнські погляди були публічно викриті на проросійському каналі у Telegram,⁴⁹³ тоді як інший свідок розповів, як його сестру заарештували в липні 2025 року та звинуватили в «публічних закликах до тероризму» за її проукраїнські дописи у Telegram.⁴⁹⁴
140. Крім того, один свідок розповів БДІПЛ, як його літнього батька затримали за те, що він у травні 2024 року вивісив український прапор

486 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 50; UKR.WS.705, пп. 8-13; UKR.WS.706, пп. 29-30; UKR.WS.757, п. 42.

487 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, п. 30.

488 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

489 Інформація, надана БДІПЛ вісьмома НУО, що працюють над питаннями міжнародних прав людини та міжнародного гуманітарного права на окупованих територіях; Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

490 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686; UKR.WS.689; UKR.WS.695; UKR.WS.702; UKR.WS.704; UKR.WS.705; UKR.WS.706; UKR.WS.707; UKR.WS.708; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.716; UKR.WS.717; UKR.WS.719; UKR.WS.733; UKR.WS.734; UKR.WS.735; UKR.WS.735; UKR.WS.750; UKR.WS.774; UKR.WS.785; UKR.WS.786.

491 Детальніше див. підрозділ IV.б. Свавільні позбавлення волі та насильницькі зникнення на територіях, підконтрольних російській владі.

492 Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Проміжний звіт](#), пп. 106-111; [Другий проміжний звіт](#), пп. 146-150; [Третій проміжний звіт](#), пп. 42, 84-89; [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 43, 86-88, 96-100; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 34; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 41, 121-124; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 116-121; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 131-137.

493 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.708, пп. 12-13.

494 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.734, п. 9.

перед своїм будинком,⁴⁹⁵ після чого у лютому 2025 року його засудили до 14 років позбавлення волі за нібито фінансування Збройних Сил України. Свідки повідомляли, що цивільні особи отримували надзвичайно тривалі строки позбавлення волі за пожежертви на користь Збройних Сил України, які російська влада кваліфікувала як «фінансування тероризму». Так, одна зі свідків розповіла, що її родича заарештували та у жовтні 2025 року засудили до 9 років позбавлення волі за єдиний переказ у розмірі 400 грн (близько 8 євро).⁴⁹⁶

141. Свідки також зазначили, що цивільних осіб на окупованих Росією територіях звинувачували в «дискредитації російських збройних сил» з метою придушення їхніх проукраїнських поглядів.⁴⁹⁷ За даними української влади, у період з квітня 2022 року по червень 2026 року до судів Криму було подано 1 752 такі справи за статтею 20.3.3 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення, з яких 120 було порушено після оприлюднення Восьмого проміжного звіту БДІПЛ. За інформацією української влади та свідків, опитаних БДІПЛ, ці положення застосовувалися переважно до громадян України, які висловлювали антивоєнні або проукраїнські погляди, слухали українські пісні чи використовували українську символіку.
142. Свідок із Криму розповів БДІПЛ, що людей, які публічно висловлювали свої проукраїнські або антивоєнні погляди, зокрема в соціальних мережах, затримували або змушували знімати публічні відео з «вибаченнями», тоді як деякі з них покинули окуповані території, щоб уникнути ув'язнення.⁴⁹⁸ Свідки також повідомляли про випадки, коли студентам вищих навчальних закладів, які висловлювали проукраїнські погляди, погрожували відрахуванням з університету або повідомленням до ФСБ.⁴⁹⁹ Серед інших прикладів – випадки, коли мешканців окупованих Росією територій України штрафували на суму до 300 000 рублів (близько 3 500 євро) за відтворення українських пісень у нічних клубах або на весіллях,⁵⁰⁰ або коли до них додому приходила поліція і допитувала їх за те, що вони пофарбували паркан у синьо-жовті кольори українського прапора.⁵⁰¹
143. Крім того, свідки зазначали, що спілкування українською мовою спричиняло труднощі під час проходження контрольно-пропускних пунктів, допитів поліцією або обшуку транспортних засобів.⁵⁰² Унаслідок цього, за словами свідків, невдовзі після початку окупації, цивільні

495 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.707, пп. 7-8.

496 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.716, п. 19. Див. також UKR.WS.719, п. 53.

497 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.706, п. 7. Див. також UKR.WS.786, п. 34.

498 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, пп. 6, 9, 11.

499 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 33; UKR.WS.706, п. 8.

500 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.705, п. 33; UKR.WS.706, п. 36.

501 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.706, п. 36.

502 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.686, п. 40.

особи на окупованих Росією територіях України перестали відкрито висловлювати свої проукраїнські погляди або демонструвати українську символіку, побоюючись репресивних заходів з боку російської влади.⁵⁰³

Є. СУДОВІ ПРОЦЕСИ НАД УКРАЇНСЬКИМИ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ ТА ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ, ОРГАНІЗОВАНІ РОСІЙСЬКОЮ ВЛАДОЮ

144. Упродовж першої половини 2026 року БДІПЛ отримало 25 свідчень очевидців, що стосувалися несправедливих судових проваджень з боку російської влади проти українських цивільних осіб та військовополонених у справах, пов'язаних із конфліктом,⁵⁰⁴ і всі вони підтверджують висновки, викладені у попередніх звітах.⁵⁰⁵ Станом на червень 2026 року українські органи влади повідомили, що в Росії під судовим провадженням перебувало 3 120 українців (1 403 військовополонених та 1 717 цивільних осіб), яким, серед іншого, висунуто звинувачення у воєнних злочинах, вбивствах та тероризмі.⁵⁰⁶

145. Троє свідків надали свідчення щодо українських військовополонених, яким були висунуті звинувачення та/або яких які перебували під судовим слідством за такі злочини, як тероризм, вбивство, застосування заборонених засобів і методів ведення війни та умисне знищення або пошкодження майна.⁵⁰⁷ Водночас у кожному з цих випадків військовополонених фактично притягали до відповідальності виключно за їхню участь у бойових діях, що суперечить нормам МГП.⁵⁰⁸ Переважна більшість зібраних свідчень стосувалася несправедливих та незаконних переслідувань українських цивільних осіб, яких обвинувачували у злочинах, пов'язаних із тероризмом,⁵⁰⁹ державною зрадою,⁵¹⁰ державним переворотом,⁵¹¹ зберіганням зброї або вибухових

503 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 40; UKR.WS.689, п. 35; UKR.WS.702, п. 24; UKR.WS.705, п. 33; UKR.WS.706, п. 6.

504 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685; UKR.WS.690; UKR.WS.692; UKR.WS.695, UKR.WS.707; UKR.WS.709; UKR.WS.711; UKR.WS.717; UKR.WS.719; UKR.WS.720; UKR.WS.721; UKR.WS.722; UKR.WS.723; UKR.WS.724; UKR.WS.725; UKR.WS.733; UKR.WS.739; UKR.WS.741; UKR.WS.760; UKR.WS.761; UKR.WS.769; UKR.WS.773; UKR.WS.775; UKR.WS.777; UKR.WS.785.

505 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 122-130; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 138-144.

506 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

507 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 69; UKR.WS.773, пп. 45, 52; UKR.WS.777.

508 Третя Женевська конвенція, ст. 99; Додатковий протокол I, ст. 43(2); МКЧХ, Коментар до Третньої Женевської конвенції (2020 р.), п. 20. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 126; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 139.

509 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692, п. 40; UKR.WS.695, п. 24; UKR.WS.709, п. 34; UKR.WS.720, п. 10; UKR.WS.722, п. 16; UKR.WS.724, п. 5; UKR.WS.725, п. 34; UKR.WS.733, п. 10; UKR.WS.739, п. 8; UKR.WS.741, п. 44; UKR.WS.761, п. 40.

510 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.707, п. 28; UKR.WS.724, п. 5.

511 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.709, п. 34.

речовин,⁵¹² шпигунством,⁵¹³ вбивством⁵¹⁴ і диверсією.⁵¹⁵ Судові процеси відбувалися як на території Російської Федерації, зокрема в Ростові-на-Дону,⁵¹⁶ так і на окупованих Росією територіях України, зокрема у Севастополі та Донецькій області.⁵¹⁷

146. Відповідно до висновків, викладених у попередніх звітах,⁵¹⁸ у жодному з випадків, про які було повідомлено БДІПЛ, не було винесено виправдувального вироку. У тих випадках, коли на момент проведення інтерв'ю вже були ухвалені судові вироки або покарання було відбуто, строки позбавлення волі становили від 14 до 27 років.⁵¹⁹ Так само, як і у попередніх звітах, дев'ять свідків повідомили про застосування насильства з метою отримання зізнань, зокрема про застосування електричного струму та побиття,⁵²⁰ а також інших методів примусу, таких як погрози завдати шкоди членам сім'ї або затримати їх.⁵²¹ МГП забороняє застосування примусу для отримання зізнань у вині.⁵²² Умисне позбавлення осіб, які перебувають під захистом, або військовополонених цієї фундаментальної гарантії права на справедливий суд може становити тяжке порушення Женевських конвенцій і кваліфікуватися як воєнний злочин.⁵²³
147. Майже в усіх свідченнях порушувалося питання надання правової допомоги або її якості. Тринадцять свідків розповіли, що у справах, пов'язаних із конфліктом, їм або їхнім родичам були призначені державні адвокати,⁵²⁴ тоді як один свідок повідомив про повну відсутність правової допомоги.⁵²⁵ Водночас, як і в попередніх звітах, у тих випадках, коли державних адвокатів призначали, свідки висловлювали незадоволення якістю правової допомоги, описуючи випадки, коли

512 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.711, п. 66; UKR.WS.717, п. 17; UKR.WS.720, п. 10; UKR.WS.741, п. 44; UKR.WS.785, п. 64.

513 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.717, п. 29; UKR.WS.723, п. 5; UKR.WS.760, п. 12; UKR.WS.769; UKR.WS.775.

514 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.722, п. 16.

515 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.769.

516 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 53; UKR.WS.709, п. 32; UKR.WS.741, п. 29; UKR.WS.739, п. 13.

517 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.733, п. 20; UKR.WS.777, п. 33. Варто зазначити, що міжнародне гуманітарне право передбачає, що судові процеси над цивільними особами з окупованих територій мають відбуватися на цих територіях на підставі кримінального законодавства, чинного на момент окупації. Отже, притягнення до відповідальності українських цивільних осіб на окупованих Росією територіях за Кримінальним кодексом Росії є порушенням міжнародного гуманітарного права. Див. Четверту Женевську конвенцію, ст. 64, 66. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 123; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 139.

518 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 129.

519 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.707, п. 29; UKR.WS.777, п. 34.

520 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.695, п. 54; UKR.WS.722, п. 29; UKR.WS.723, п. 35; UKR.WS.739, п. 28; UKR.WS.741, п. 14; UKR.WS.777, п. 15; UKR.WS.785, п. 42.

521 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.719, п. 47; UKR.WS.724, пп. 45, 46.

522 Третя Женевська конвенція, ст. 17, 99; Четверта Женевська конвенція, ст. 31; Додатковий протокол I, ст. 75(4)(f).

523 Статут МКС, ст. 8(2)(a)(vi).

524 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692, п. 32; UKR.WS.707, п. 26; UKR.WS.711, п. 63; UKR.WS.720, п. 22; UKR.WS.722, п. 14; UKR.WS.723, п. 14; UKR.WS.724, п. 31; UKR.WS.725, п. 35; UKR.WS.733, п. 18; UKR.WS.739, п. 9; UKR.WS.741, п. 29; UKR.WS.760, п. 15; UKR.WS.777, п. 17.

525 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.717, п. 29. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Сьомий проміжний звіт](#), п. 127.

адвокати дотримувалися пасивного, а не проактивного підходу до справи або не інформували родичів про хід судового розгляду.⁵²⁶

148. Підтверджуючи висновки попередніх проміжних звітів,⁵²⁷ свідки вважали допомогу, надану призначеними державою адвокатами, неефективною.⁵²⁸ Один правозахисник повідомив, що юристи *«не діють з метою захисту осіб, а обмежуються формальностями»*.⁵²⁹ Крім того, БДІПЛ отримало інформацію про те, що російські адвокати, ймовірно, побоюються працювати над справами, пов'язаними з війною,⁵³⁰ через тиск, який на них чиниться.⁵³¹ Свідок також заявив, що адвокати, які працюють над такими справами, перебувають під наглядом ФСБ і передають інформацію спецслужбам.⁵³²
149. Крім того, свідки повідомили БДІПЛ про перешкоди у залученні незалежних адвокатів. Один зі свідків розповів, що представники ФСБ повідомили їм, що якщо вони наймуть такого адвоката, його доступ до обвинуваченого буде обмежений, що унеможливить відвідування або надсилання посилок.⁵³³ П'ятеро свідків повідомили БДІПЛ, що їм вдалося отримати допомогу від незалежних адвокатів, які працювали на безоплатній основі, і в цих випадках свідки загалом були задоволені наданою допомогою.⁵³⁴
150. Свідки повідомляли, що адвокати стикалися з труднощами навіть під час виконання своїх основних обов'язків. Наприклад, адвокатам, особливо незалежним, або не дозволяли бачитися зі своїми клієнтами,⁵³⁵ або надавали можливість лише для дуже короткого спілкування безпосередньо перед запланованим судовим засіданням.⁵³⁶ В одному випадку адвокат зміг зустрітися зі своїм клієнтом лише після того, як суд уже ухвалив вирок.⁵³⁷ У свідченнях також йшлося про низький рівень успішності апеляцій,⁵³⁸ причому двоє свідків зазначили, що адвокати, в принципі, не могли вплинути на результати розгляду справ.⁵³⁹ МГП гарантує військовополоненим та цивільним особам право

526 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692, п. 34; UKR.WS.711, п. 63; UKR.WS.720, п. 22; UKR.WS.723, п. 14; UKR.WS.724, п. 31; UKR.WS.733, п. 18; UKR.WS.777, п. 17.

527 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, *Сьомий проміжний звіт*, п. 127; *Восьмий проміжний звіт*, п. 141.

528 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 71; UKR.WS.690, п. 16.

529 Опитування свідка БДІПЛ, UKR.WS.690, п. 16.

530 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.690, п. 16; UKR.WS.725, п. 35; UKR.WS.739, п. 25.

531 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.722, п. 34.

532 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.690, пп. 15, 40.

533 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.711, п. 63.

534 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, п. 70; UKR.WS.695, пп. 32, 42; UKR.WS.739, п. 10; UKR.WS.741, п. 29; UKR.WS.761, п. 40.

535 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.692, п. 32; UKR.WS.733, п. 19.

536 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.777, п. 50.

537 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.741, пп. 38, 39.

538 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.690, п. 33.

539 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.722, п. 33; UKR.WS.777, п. 31.

на справедливий і належний судовий розгляд.⁵⁴⁰ Умисне позбавлення військовополоненого або особи, що перебуває під захистом, цих прав становить серйозне порушення Женевських конвенцій і може вважатися воєнним злочином.⁵⁴¹

151. Нова інформація, отримана БДПЛ у першій половині 2026 року, свідчила про те, що люди утримувалися від оскарження своїх вироків через погрози на їхню адресу. Родич військовополоненого, засудженого за нібито скоєння воєнних злочинів, згадував: *«Вони бояться, що їх переведуть до установ із суворішим режимом, де на них чекають нові побиття, нові тортури та нові знущання, а вони цього не хочуть. Коли ж деякі з хлопців подали апеляцію, їм збільшували строки покарання»*.⁵⁴² Один зі свідків розповів БДПЛ, що їхньому родичу, який є цивільною особою, погрожували стратою, якщо він оскаржить свій вирок за обвинуваченням у шпигунстві.⁵⁴³

Ж. ПРИМУСОВА СПІВПРАЦЯ З ОКУПАЦІЙНОЮ ВЛАДОЮ ТА ОБВИНУВАЧЕННЯ У КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

152. У першій половині 2026 року БДПЛ отримало 27 свідчень про випадки примусової співпраці з російською владою або обвинувачення у колабораційній діяльності з боку української влади,⁵⁴⁴ всі з яких підтверджують висновки попередніх звітів.⁵⁴⁵ Нова інформація, надана БДПЛ, стосувалася спроб російської влади, спрямованих на примушування дітей до співпраці на окупованих територіях України.⁵⁴⁶ Як і в попередніх звітах, свідки розповіли, як мешканці окупованих Росією територій України співпрацювали з російською владою у сфері правоохоронної діяльності,⁵⁴⁷ забезпеченні функціонування адміністративних установ⁵⁴⁸ та організації так званих референдумів.⁵⁴⁹ Водночас фахівців у галузях освіти та медицини, які продовжували

540 МКЧХ, Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норма 100; Третя Женевська конвенція, ст. 99; Четверта Женевська конвенція, ст. 72.

541 Статут МКС, ст. 8(2)(a)(vi).

542 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.777, п. 19.

543 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.760, п. 16.

544 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.683; UKR.WS.685; UKR.WS.687; UKR.WS.694; UKR.WS.696; UKR.WS.700; UKR.WS.701; UKR.WS.710; UKR.WS.711; UKR.WS.715; UKR.WS.717; UKR.WS.721; UKR.WS.725; UKR.WS.732; UKR.WS.737; UKR.WS.741; UKR.WS.769; UKR.WS.770; UKR.WS.771; UKR.WS.772; UKR.WS.774; UKR.WS.776; UKR.WS.778; UKR.WS.779; UKR.WS.780; UKR.WS.781; UKR.WS.785.

545 Див. ОБСЄ/БДПЛ, [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 38-40; [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 105-113; [Шостий проміжний звіт](#), пп. 124-131; [Сьомий проміжний звіт](#), пп. 131-134; [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 148-152.

546 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.687.

547 Опитування свідків БДПЛ UKR.WS.683, пп. 24, 30; UKR.WS.696, п. 36; UKR.WS.741, п. 12; UKR.WS.785, пп. 64, 70.

548 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.737, п. 65.

549 Опитування свідка БДПЛ UKR.WS.769, п. 20.

працювати й надавати необхідні послуги населенню в умовах окупації, також називали колаборантами.⁵⁵⁰

153. БДІПЛ продовжувало отримувати повідомлення про те, як російська влада чинила тиск з метою примусу до співпраці.⁵⁵¹ Свідки повідомляли, що затриманих українських цивільних осіб та військовополонених змушували співпрацювати з адміністрацією місць позбавлення волі.⁵⁵² Один зі свідків розповів БДІПЛ, що до дочки затриманого звернулися з пропозицією співпрацювати в обмін на більш сприятливе поводження до затриманого родича.⁵⁵³ Кількох затриманих змусили підписати документи, в яких вони прямо заявляли про свою готовність до співпраці.⁵⁵⁴ Осіб, які відмовилися співпрацювати або не бажали продовжувати працювати під керівництвом російської влади, викликали на «бесіди»⁵⁵⁵ та піддавали погрозам (у тому числі щодо їхніх дітей),⁵⁵⁶ свавільному затриманню,⁵⁵⁷ обшукам помешкань⁵⁵⁸ і катуванням.⁵⁵⁹
154. Крім того, один зі свідків розповів, як дітей, зокрема тих, чиї родичі брали участь у Антитерористичній операції, заохочували або навіть стимулювали подавати доноси.⁵⁶⁰ Як повідомляється, інформація, яку намагалися отримати, стосувалася, зокрема, осіб, які обіймали посади та яких вважали проукраїнськими,⁵⁶¹ або тих, хто залишив своє майно без нагляду на окупованих територіях.⁵⁶²
155. Відповідно до висновків попередніх проміжних звітів,⁵⁶³ БДІПЛ отримало інформацію про несправедливі судові переслідування з боку українських органів влади за обвинуваченнями у колабораційній діяльності. Двоє свідків розповіли про судові провадження, розпочаті за порушення законодавства у сфері національної безпеки, де дії, що лягли в основу цих справ, за наявною інформацією, були пов'язані з розподілом товарів, необхідних для виживання цивільного населення на окупованих Росією територіях України.⁵⁶⁴ Крім того, адвокати вказали

550 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.687, пп. 44, 45; UKR.WS.770, п. 24.

551 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 109, 110; [Шостий проміжний звіт](#), п. 127; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 132; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 149.

552 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.685, пп. 32, 60; UKR.WS.700, пп. 65, 66; UKR.WS.721, п. 60; UKR.WS.774, п. 104; UKR.WS.776, пп. 29, 30; UKR.WS.785, п. 121. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Шостий проміжний звіт](#), п. 127.

553 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.715, п. 55.

554 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.683, п. 15; UKR.WS.701, п. 38.

555 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.725, пп. 9, 14.

556 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.772, п. 12.

557 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.710, пп. 5, 12; UKR.WS.711, п. 15; UKR.WS.717, п. 53.

558 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.711, п. 15.

559 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.711, п. 15.

560 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.687, пп. 44, 47.

561 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.715, п. 12.

562 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.737, п. 53.

563 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Четвертий проміжний звіт](#), пп. 38, 39; [П'ятий проміжний звіт](#), п. 122; [Шостий проміжний звіт](#), п. 128; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 133; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 151.

564 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.771, пп. 10-13, 16, 17; UKR.WS.781, п. 11.

на очевидні порушення права на справедливий судовий розгляд у таких справах: судді виявляли явну упередженість щодо підсудного, ключових свідків захисту не викликали для надання показань у суді, а в одному випадку підсудного піддавали жорстокому поводженню в неофіційному місці позбавлення волі до його арешту.⁵⁶⁵ Свідки повідомляли, що як судді, так і адвокати захисту, які працюють над справами про колабораційну діяльність, зазнають «тиску» через свою діяльність.⁵⁶⁶

156. Згідно з нормами МГП, окупаційна держава може зобов'язувати цивільних осіб працювати на роботах, необхідних для задоволення потреб місцевого населення,⁵⁶⁷ а також з огляду на крайні методи примусу, які російська влада застосовує для забезпечення такої співпраці, БДІПЛ в черговий раз висловлює занепокоєння щодо справедливості притягнення до відповідальності осіб, які надавали життєво необхідні послуги, особливо у тих випадках, коли співпраця з окупаційною владою була вимушеною, зумовленою необхідністю або здійснювалася з метою уникнення репресивних дій. Хоча співпраця з окупаційною владою може викликати обґрунтовані занепокоєння щодо безпеки з боку українських органів влади, надзвичайно важливо, щоб такі судові переслідування здійснювалися з дотриманням основоположних гарантій права на справедливий судовий розгляд та враховували дії, які можуть бути допустимими згідно з МГП, а також обставини примусу, за яких вони мали місце.⁵⁶⁸

3. ВИКОРИСТАННЯ ДІТЕЙ У ВОЄННИХ ДІЯХ

157. Відповідно до висновків Восьмого проміжного звіту,⁵⁶⁹ інформація, зібрана БДІПЛ, зокрема на основі шести свідчень очевидців,⁵⁷⁰ вказує на те, що дітей використовували для збору розвідувальних даних, передачі військових координат та/або участі у шпигунській та диверсійній діяльності.⁵⁷¹ Як МГП, так і МППЛ забороняють вербування

565 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.771, пп. 33, 34, 40.

566 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.771, п. 43; UKR.WS.781, п. 23.

567 Четверта Женевська конвенція, ст. 51(2)-(3). Це право реквізувати робочу силу можна вважати наслідком обов'язку окупанта вживати «всіх залежних від нього заходів для того, щоб, по можливості, відновити і забезпечити громадський порядок і безпеку» для населення, що перебуває під її контролем. Див. Гаазьке положення (1907 р.), ст. 43.

568 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [П'ятий проміжний звіт](#), пп. 112; [Шостий проміжний звіт](#), п. 131; [Сьомий проміжний звіт](#), п. 134; [Восьмий проміжний звіт](#), п. 152.

569 Див. ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), пп. 153-157.

570 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.684; UKR.WS.686; UKR.WS.687; UKR.WS.694; UKR.WS.757; UKR.WS.780.

571 Конвенція ООН про права дитини (КПД), ст. 1, визначає, що «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше».

та використання дітей у воєнних діях, а у разі залучення дітей віком до 15 років, такі дії можуть становити воєнний злочин.⁵⁷²

158. Чотири свідки повідомили БДІПЛ, що Російська Федерація вербувала дітей як на окупованих Росією, так і на підконтрольних уряду територіях України для збору розвідданих, шпигунства та диверсій.⁵⁷³ 18-річний свідок, який проживав у Запорізькій області з моменту її окупації у березні 2022 року до свого від'їзду у грудні 2025 року, розповів БДІПЛ, що російська влада використовувала підлітків для збору розвідувальної інформації на підконтрольних уряду територіях України та для доносів на цивільних осіб із проукраїнськими поглядами на окупованих Росією територіях України. За словами свідка, російська влада зв'язувалася з дітьми через Telegram і намагалася завербувати їх за допомогою фінансових стимулів.⁵⁷⁴ Свідок з окупованої частини Херсонської області також повідомив БДІПЛ, що російська влада використовувала дітей для збору інформації, корисної для російських збройних сил.⁵⁷⁵
159. БДІПЛ також опитало адвоката, який представляє інтереси дітей, завербованих через соціальні мережі, яких за фінансову винагороду спонукали пошкодити критичну інфраструктуру на підконтрольних уряду територіях України, внаслідок чого українська прокуратура висунула їм звинувачення у диверсійній діяльності. За наявною інформацією, дітей завербували через Telegram і пропонували їм винагороду за виконання певних дій: спочатку за пошкодження конкретної військової техніки, а згодом – критичної інфраструктури. Особа, яка вербувала дітей, як стверджується, пов'язана з російськими силовими структурами.⁵⁷⁶
160. Окрім випадків, коли дітей використовували для шпигунства та диверсій, українські органи влади також повідомили про випадок із 17-річною дівчиною, яку затримали за підозрою в отруєнні українського військовослужбовця, що призвело до його смерті. Дівчину, як стверджується, завербували через Telegram в обмін на грошову винагороду особою, яка, ймовірно, пов'язана з російськими силовими структурами. Їй було висунуто обвинувачення в умисному вбивстві, а також їй можуть бути висунуті звинувачення у державній зраді, вчиненій в умовах воєнного стану.⁵⁷⁷

572 Статут МКС, ст. 8(2)(b)(xxvi); Додатковий протокол I, ст. 77(2); КПД, ст. 38(2). Див. також Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах.

573 Опитування свідків БДІПЛ UKR.WS.686, п. 53; UKR.WS.687, пп. 44, 47; UKR.WS.757, п. 43; UKR.WS.780, пп. 4-6, 13-16, 25.

574 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.757, п. 43. Див. також UKR.WS.687, пп. 44, 47.

575 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.686, п. 53.

576 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.780, пп. 4-6, 13-16, 25.

577 Управління СБ України в Житомирській області, [допис](#) у Facebook від 5 червня 2026 р.

161. За даними української влади,⁵⁷⁸ станом на червень 2026 року 269 дітей підозрювалися як такі, що були завербовані з метою вчинення злочинів проти національної безпеки України та іншої діяльності на користь Російської Федерації з лютого 2022 року, 14 з яких було виявлено з грудня 2025 року.
162. Крім того, БДІПЛ отримало повідомлення про те, що українські органи влади використовували інформацію про позиції російських військ, надану дітьми, які проживають на окупованих Росією територіях України. Свідок із Херсонської області розповіла БДІПЛ, як її неповнолітній онук брав участь у передачі інформації про пересування російських військ українській владі. Після того, як сусіди повідомили про це російським органам влади, 16-річного підлітка доставили на допит до місцевої поліції, де він зазнав катувань, зокрема ураження електричним струмом, що залишило сліди опіків на його руці.⁵⁷⁹ Свідок із Харківської області розповіла БДІПЛ, що, окрім дітей на окупованих Росією територіях України, які передавали інформацію Збройним Силам України, українські органи влади також використовували добровільну допомогу дітей на підконтрольних уряду територіях України для виконання логістичних завдань та надання загальної підтримки збройним силам.⁵⁸⁰
163. БДІПЛ ще раз наголошує, що діти не повинні залучатися до діяльності, пов'язаної з воєнними діями, та закликає органи влади утримуватися від залучення дітей до будь-якої діяльності, пов'язаної з бойовими діями.

578 Інформація, надана БДІПЛ Постійним представництвом України при міжнародних організаціях у Відні.

579 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.694, пп. 9-10.

580 Опитування свідка БДІПЛ UKR.WS.684, п. 114. Див. також ОБСЄ/БДІПЛ, [Восьмий проміжний звіт](#), п. 154.

Оновлені тимчасові рекомендації

IV

БДІПЛ закликає Російську Федерацію та Україну як сторони конфлікту:

- Поважати та забезпечувати дотримання МГП та МППЛ на територіях, що перебувають під їхнім контролем;
- Вживати всіх можливих запобіжних заходів, щоб уникнути і в будь-якому випадку звести до мінімуму випадкові втрати серед цивільного населення, поранення цивільних осіб і пошкодження цивільних об'єктів;
- Припинити застосування зброї вибухової дії з широкою площею ураження в густонаселених районах;
- Забезпечити, щоб будь-які атаки на об'єкти подвійного призначення, включаючи енергетичну інфраструктуру, здійснювалися з дотриманням норм МГП;
- Забезпечити, щоб військовослужбовці, які керують безпілотними літальними апаратами малої дальності, отримали належну підготовку з МГП, зокрема щодо принципів розрізнення, пропорційності та вжиття запобіжних заходів під час нападів;
- Забезпечити безперешкодний доступ Міжнародного Комітету Червоного Хреста та інших відповідних організацій до всіх місць утримання військовополонених;
- Утриматися від судового переслідування військовополонених за сам факт безпосередньої участі у бойових діях;
- Забезпечити утримання всіх військовополонених в місцях інтернування, які повністю відповідають Третій Женевській конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року; забезпечити поводження з ними з повною повагою, що надається їм відповідно до Конвенції, а також розслідувати всі випадки серйозних порушень МГП щодо поводження з ними та притягнути до відповідальності винних у таких порушеннях;
- Забезпечити проведення незалежних та неупереджених розслідувань усіх заяв про серйозні порушення МГП та МППЛ, включаючи ті, що були скоєні збройними силами, які перебувають контролем сторін, а також притягнення до відповідальності осіб, які підозрюються у скоєнні таких порушень, у рамках незалежних, неупереджених та ефективних судових проваджень, що відповідають міжнародним стандартам справедливого судочинства;

- Поважати, захищати та забезпечувати повне дотримання гарантій справедливого судового розгляду для всіх осіб, обвинувачених у злочинах, пов'язаних зі збройним конфліктом; та
- Припинити будь-яке залучення неповнолітніх до діяльності, пов'язаної з воєнними діями, включаючи збір та передачу інформації, поширення координат військових позицій або участь в диверсійній діяльності.

БДІПЛ закликає Російську Федерацію:

- Припинити систематичні атаки на енергетичну інфраструктуру, критично важливу для цивільного населення України;
- Припинити напади безпілотними літальними апаратами малої дальності на цивільне населення та цивільні об'єкти, зокрема ті, що мають спеціальний захист відповідно до МГП, такі як медичні заклади та їх персонал, а також гуманітарні працівники та об'єкти гуманітарного призначення;
- Забезпечити задоволення базових потреб цивільного населення на окупованих територіях; зокрема, відновити доступ до достатнього харчування та безпечної води;
- Припинити позасудові страти, катування, жорстоке поводження та сексуальне насильство щодо військовополонених та цивільних затриманих;
- Припинити незаконне та свавільне позбавлення волі українських цивільних осіб, зокрема шляхом зловживання режимами інтернування військовополонених, звільнити всіх таких осіб та забезпечити доступ до ефективних засобів правового захисту;
- Припинити тримання осіб під вартою без зв'язку із зовнішнім світом та/або насильницькі зникнення осіб і негайно надати інформацію про місцезнаходження затриманих їхнім сім'ям та законним представникам;
- Забезпечити повне дотримання правових гарантій щодо осіб, позбавлених волі, відповідно до МППЛ та МГП;
- Припинити примусове переміщення або депортацію українських цивільних осіб до Російської Федерації та третіх країн;

- Забезпечити належні умови утримання військовополонених і затриманих цивільних осіб, у тому числі шляхом надання регулярного, безперешкодного та конфіденційного доступу незалежних спостерігачів до всіх місць (як на окупованій території України, так і в Російській Федерації), де інтерновані або утримуються особи, що перебувають під захистом;
- Поважати основні принципи правового режиму окупації та утримуватися від внесення незворотних змін до статусу українських територій, що перебувають під військовою окупацією, шляхом нав'язування російської політичної, правової, адміністративної, освітньої та соціальної систем;
- Негайно припинити тиск або примус щодо цивільного населення для зміни громадянства та забезпечити, щоб доступ до прав і послуг на окупованих територіях не залежав від набуття російського громадянства, включаючи доступ до працевлаштування, пенсій, соціальних виплат, медичного обслуговування, гуманітарної допомоги, освіти, батьківських прав, прав власності та свободи пересування;
- Негайно припинити практику примусу громадян України з окупованих територій України, у тому числі з російським громадянством, до служби у збройних силах Російської Федерації;
- Негайно припинити тиск або примушування батьків віддавати своїх дітей до шкіл із російською навчальною програмою, припинити нав'язування російського військово-патріотичного виховання для дітей шкільного віку та забезпечити учням на окупованих територіях необмежений доступ до української онлайн-освіти;
- Негайно припинити переслідування цивільних осіб на окупованих територіях, включаючи кримських татар, за мирне вираження своїх поглядів і думок; та
- Забезпечити безперешкодний прохід гуманітарної допомоги та безпечний доступ до неї для цивільного населення, яке її потребує, відповідно до МГП.

БДІПЛ закликає Україну:

- Посилити існуючу підтримку найбільш постраждалим групам населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб та найбільш вразливих категорій осіб, таких як люди літнього віку та особи з обмеженою мобільністю;
- Внести зміни до кримінального законодавства щодо «колабораційної діяльності», щоб усунути будь-яку правову невизначеність, розробити рекомендації для прокурорів, які враховують обставини примусу та законні вимоги щодо виконання роботи, а також забезпечити дотримання всіх прав на справедливий судовий розгляд під час будь-якого кримінального провадження проти ймовірних колаборантів;
- Внести зміни до Закону № 4779, що регулює питання обов'язкової та примусової евакуації дітей із зон активних або можливих бойових дій, з метою забезпечення пріоритетності та захисту найкращих інтересів дитини, зокрема шляхом запобігання розлученню сімей, водночас забезпечуючи ефективний захист цивільного населення від ризиків пов'язаних із триваючими бойовими діями;
- Прийняти необхідні підзаконні акти для виконання закону про проміжні репарації для уцілілих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надати уцілілим можливість подавати відповідні заяви;
- Належним чином впровадити процедури та механізми, передбачені Законом «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей», щоб надати відповідним особам можливість повною мірою реалізувати свої права;
- Надати медичну, психологічну, соціальну та іншу підтримку всім цивільним особам, які були звільнені після свавільного затримання Російською Федерацією (та їхнім сім'ям), особливо тим, хто зазнав СНПК та інших видів катувань; та
- Надалі покращувати комунікацію із сім'ями цивільних осіб, які утримуються під вартою органами влади Російської Федерації.

БДІПЛ закликає держави-учасниці ОБСЄ:

- Забезпечити доступність реабілітації, медичної, психологічної, соціальної та іншої підтримки для всіх українських осіб, яких раніше було позбавлено особистої свободи, на своїй території, приділяючи особливу увагу допомозі уцілілим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та інших видів катувань;
- Посилити міждержавну співпрацю між національними правоохоронними органами та органами кримінальної юстиції, забезпечуючи ефективне розслідування та переслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та катування, скоєних щодо свавільно позбавлених волі цивільних осіб та військовополонених; та
- Підтримувати та фінансувати громадянське суспільство у наданні гуманітарної допомоги, документуванні порушень МГП та МППЛ та/або сприянні відповідним зусиллям з притягнення винних до відповідальності.

